

සාවකං
ධම්මං ගම්මපරකරණං

(පළමුව කලාපො.)

සා සි ක එ

ධම්මසංගීතෝපපකරණං.

—*—

කොළඹ නගරවරෙ ධම්මාසාදාන චාරිකාව සතො

බුධරත සෙවරාය මානසා

විජාලකාර මහා විජාලායාසිතිනො

භදනාචරියසං ධම්මකිත්තිසිංචිචම්මාරාමාගිධානසං

ලබ්බායං පච්ඡිද්ධසානුදිසාසු

පධානසංඝනායකාචරියසං

ධම්මනෙතවාසිනා

සතුන්ගිරි විහාරයෙන මුඛවාසිගාමපෙන

සුමංගලසේනෙන

නායකං භදනාචරියසංඝනායකාසිතිනො

ගරුපදෙසමනුගම

(නැලි) පොත්කාලය විහාරාසිතිනො

සෙනාරතනගාමපෙන

සීලරතනසේනසං

අපේක්කසනං පටිච්ච

ලෝකකද්දොසාචරණෙන

සුසංඛතං.

—*—

කලායෝගං සමසමුපායනාලයෙ

කිවාසිකාරිනා මුද්දාපිතං.

—:—

පරිච්ඡිද්ධතො 2453 මිනෙ සංවත්සරෙහි.

1910.

යා මහාකසයපාදිති විසිහස්කථා පුරා
 සඛිතො අනුසඛිතො පච්ඡාපිව ඉසිති යා...
 ආහතා පන ථේරෙන මනිකොනනමුත්තමං.
 යා දීපං දීපවාසිතං භාසාය අභිසංඛිතා...
 අපනෙතො තතො භාසං තමඛපණ්ණිතිවාසිතං
 ආරොපයිතො නිදෙද්දසං භාසං තතනිතයානුගං...
 නිකායනතරලකිති අසමිත්තං අනාඤ්ඤං
 මහාපිභාරවාසිතං දීපසනෙතො විනිවිජ්ජයං...
 අත්ථං පකාසයිසාමි ආහමභිකථාසුපි
 ගහෙතඛිං ගහෙතො තොසසනෙතො විවක්ඛණ්ණං...
 කඛිමානාති සඛිතාති වරිසාභිකසුච්ඡයානා
 විසුඛිවගෙහ පනිදං යමො සඛිං පකාසිතං...
 තසමා තං අගහෙතො සකලායපි තනාති යා
 පදනුකතමතො එව කරිසාමපච්චණ්ණං...
 ඉති මෙ භාසමානස්ස අභිධම්මකථං ඉමං
 අවිකසිත්තා නිසාමෙථ දුලලුභා හි අගං කථාහි...

තත් (අභිධම්මොති) කෙනෙථෙහ අභිධම්මො, ධම්මාතිරෙකධම්මවිසේස
 සථෙත; අතිරෙකවිසේසසන්දීපකො හි එනි අභිසංදෙද, 'බාලො මෙ දුක්ඛා මෙ
 දුකා අභිසංදෙතාති' 'අභිකක්කතතචණ්ණා'ති ආදියු විය. තසමා යථා සමුසසිතොසු
 බහුසු ඡතෙනසු වෙච ධරෙසු ව යං අතිරෙකපමාණං විසේසවණ්ණ
 සංඝධාතව ඡතනං තං අතිවිජ්ජනනාති වුච්ඡති, යො අතිරෙකපමාණං නානා
 විරාගවණ්ණවිසේසසමුපනෙතො ව ධරො සො අභිධරොති වුච්ඡති, යථා ව එක
 තො සතතිපතිතොසු බහුසු රාජකුමාරෙසු වෙච දෙවෙසු ව යො ජාතිභොග
 යසඉසාරියාදියමුපනතිහි අතිරෙකතරො වෙච විසේසවිත්තතරො ව රාජකු
 මාරො සො අතිරාජකුමාරොති වුච්ඡති, යො ආයුචණ්ණඉසාරියසසමුපනති
 ආදිහි අතිරෙකතරො වෙච විසේසවිත්තතරො ව දෙවො සො අතිදෙවොති
 වුච්ඡති, තථා රාජො බුහමාපි අතිබුහමාති වුච්ඡති, එවමෙම අයමපි ධම්මො ධම්මො,
 තිරෙකධම්මවිසේසසථෙත අභිධම්මොති වුච්ඡති; සුත්තනානං හි පඤ්චා පච්ඡක්ඛා
 එකදෙසෙනෙව විභත්තා න නිපපදෙසෙන. අභිධම්මං පඤ්චා පන සුත්තනනාහා
 ජනිත අභිධම්මොපනිත පඤ්ඤාපුච්ඡකතයානං වසෙන නිපපදෙසෙනො විභත්තා.
 තථා වාදසායනනාති අභාරසධාතුයො චත්තාරි සමානාති බාවිසතිඤ්ඤාති වාදස
 පදිකො පටිසංයාකාරො. කෙචලං හි ඉන්ද්‍රියවිභවෙහ සුත්තනනාහාජනිතං පටිච්ච
 යාකාරෙ ව පඤ්ඤාපුච්ඡකං නැමි, සුත්තනනා ව පඤ්චා චත්තාරො සතිපඨානා
 එකදෙසෙනෙව විභත්තා න නිපපදෙසෙන. අභිධම්මං පඤ්චා පන නිණ්ණමපි
 නයානං වසෙන නිපපදෙසෙනොව විභත්තා. තථා චත්තාරි සමප්පධානාති
 චත්තාරො ඉතිපාදි ඝත්ත බොජ්ඣකධා අරියො අභිබ්බිකො මග්ගො චත්තාරි
 ක්කානාති මහස්සො අප්පමාදසුඤ්ඤො පටි සික්ඛාපදාති චත්තෙසො පටිසමභිදා
 නිණ්ණමපි නයානං. වසෙන නිපපදෙසෙනොව විභත්තා. කෙචලං හි එනි
 සික්ඛාපදවිභවෙහ සුත්තනනාහාජනිතං නැමි, සුත්තනනං පඤ්චා ව ඤාණං.

එකදෙසෙනෙවි විහරාං න නිප්පදෙසෙන. තථා කිලෙසා. අභිධම්මං. පඤ්චා පන එකවිධෙන ඤාණමත්තනි ආදීනා නසෙන මාතීකං. ධර්මපඤ්චා නිප්පදෙසනොව විහරාං. තථා එකකතො පඤ්චා අතෙකෙති නයෙති කිලෙසා. සුත්තනතං. පඤ්චා ව භූමිනතරපරිවේෂදෙ එකදෙසෙනෙවි විහරොති න නිප්පදෙසෙන. අභිධම්මං. පන පඤ්චා තිණ්ණවපි නයානං වසෙන භූමිනතර පරිවේෂදෙ නිප්පදෙසනොව විහරොති. එවං. ධර්මානිරෝධකවිධිවිසේසයෙන අභිධම්මොති වේදිතබ්බො.

පකරණපරිවේෂදතො පනෙස ධර්මසංකල්පි විභවිත ධාතුකථා පුගල පඤ්ඤානි කථාවන්ත සමක පඤ්ඤානං සත්තනතං. පකරණයාං වසෙන ධර්මො. අයමෙත්ති ආවර්තනං සමානකථා. විග්ගොච්ඡාදි පනාහ කථාවන්ත කථා ගතිතං නග්ග සමාසමුද්ධාය පරිනිබ්බානතො අභාරසම්පාදිකාති වේ වසාසනාති අතිකකම්මො මොග්ගලීපුත්තනිසංකේරෙනෙතං. ධර්මං. තස්මා සාම සත්තාසිතතො ඡරෙතිව නතති, කිං පන ඡප්පකරණං අභිධම්මොති, එවං. න වදම්මි, අථ කිං. වදෙසිති, සත්තප්පකරණංති, කතරං ගහොති සත්ත කරො සිති, මහාධර්මකදං නාම අපි එතෙනෙව සහ සත්තාති, මහාධර්මකදෙස අපුබ්බං නපි කතිපසාව පඤ්ඤාචාරා අවසේසා කථාවන්තාව සං. සත්තාති, නො කථාවන්තා මහාධර්මකථා නාම අපි තාස සං. සත්තාති, මහාධර්මක කථාස අපුබ්බං නපි අපමන්තිකාව තතති අවසේසා කථාවන්තාව සං. සත්තාති, සමාසමුද්ධාති සත්තප්පකරණංති දෙසෙයොති කථාවන්තං. පඤ්චා සා එසා පුගලවාදෙ නාව වතුසු පඤ්ඤාසු විතතං. පඤ්ඤානං වසෙන අභිධම්මා වාදසුතති තං. ආදිං. කතො සබ්බකථාමග්ගෙසු අසමුද්ධානානිවාර මග්ගාස පාලියා මාතීකං. ධර්මපි. සා පනෙසා “පුගලො උපලබ්ධති සමිකථා පරමයොනාති, ආමනා, යො සමිකථො පරමයො තතො සො පුගලො උපලබ්ධති සමිකථාපරමයොනාති, නහෙවං. වත්තබ්බො, ආජානාති නිගගහං. පෙ. පුගලො නුපලබ්ධති සමිකථාපරමයොනාති, ආමනා, යො සමිකථො පරමයො තතො සො පුගලො නුපලබ්ධති සමිකථාපරමයො නාති, නහෙවං. වත්තබ්බො, ආජානාති නිගගහං. පෙ. සබ්බාති පුගලො උපලබ්ධති, සබ්බාති පුගලො නුපලබ්ධති, සබ්බාති පුගලො උපලබ්ධති, සබ්බාති පුගලො නුපලබ්ධති, සබ්බාති පුගලො උපලබ්ධති, සබ්බාති පුගලො නුපලබ්ධති සමිකථාපරමයොනාති”ති එවං. පඤ්චං. වාදං. නිසාස පඤ්චං. නිගගහං. දුර්ගං. නිසාස දුර්ගං. පෙ. අභිධම්මං. නිසාස අභිධම්මං. නිගගහං. දෙසෙනෙතං ධර්මං. ඉමිනා නිසාස සබ්බාති මාතීකාපනං. වේදිතබ්බො.

තං. පනෙතං. මාතීකං. ධර්මපනො. ඉදං. දිසා ධර්මපි. “මම පරිනිබ්බාන තො අභාරසම්පාදිකානං විතතං. වසාසනානං මත්තෙ මොග්ගලීපුත්ත නිසංකේරො නාම භික්ඛු භික්ඛුසහසංවේසෙ තිසිනෙනා සකවාදෙ පඤ්ඤාන සත්තාති පරවාදෙ පඤ්ඤාන සත්තසං. සමොධානෙනා දිසානිසාසපාඨං. කථාවන්තප්පකරණං. භාජෙසුති”ති. මොග්ගලීපුත්තනිසංකේරොපි ඉමං. පක රණං. දෙසෙනොති න අත්තො ඤාණෙන දෙසෙසි, සත්තා පන දිනන නයෙන ධර්මමාතීකාස දෙසෙසි. ඉති සත්තා දිනනනයෙන ධර්මමාතී කාස දෙසිසත්තා සකලවේගං. පකරණං. බුධිසාසිතමෙම නාම ජාතං,

යථා කිං, යථා - විධිවිධානවලට අනුව. මධුපිණ්ඩකපුතනනායම්. ඒ හඟවා, “යහෝ නිදානං. භික්ඛු පුරිසං. පපමසඤ්ඤාසංඛා සමුදවරනති එත්ථ චෙ යද්ඨි අභිනාදිනඛිං. අභිවද්ධිතඛිං. අපේක්ඛාසිතඛිං. එසෙවහොතො රානානු භයාන” නති මානිකං. ධර්මයා උභායාසනා විහාර. පාච්ඡි, ධම්මපටිග්ගාහකා භික්ඛු මහාකම්මානෙත්තරං. උපසංකම්මා දසබලෙන ධර්මමානිකාය අත්ථං. පුච්ඡිංසු, ථෙරො පුච්ඡිතමහත්තෙකනෙව අකථෙත්වා දසබලස්ස අපච්ඡිදස්ස නත්ථං. “සෙය්‍යාපි ආවුසො පුරිසො සාරත්ථිකො සාරගවෙසි” ති සාරොපමං. ආහරිත්වා සාරරුඤ්ඤා විස හඟවා සාධාප්‍රාසසදියා සාවකා. “සො භාවුසො හඟවා ජාතං ජානාති පසසං. පසසති වකනුකුතො ඤාණභූතො ධම්මභූතො බ්‍රහ්මභූතො වහ්නා පටිග්ගා අත්ථස්ස නිගෙනනා අමතස්ස දුතා ධම්මස්සාපි නථාගතො” ති සත්ථාරං. ථොමෙත්වා පුනපුනං. ථෙරෙති යාපිතො සත්ථාරං. ධර්මමානිකාය අත්ථං. විහරිත්වා ආකඤ්ඤානා ව පන තුමේන ආයස්මකෙනා හතවතං. යෙව් උපසංකම්මා එතමත්ථං. පටිපුච්ඡස්සාථ සවෙ සබ්බඤ්ඤාත ඤාණෙන සත්ථං. සංසදියමානං. සමෙති ගමෙත්ඤ්ඤානා වොචෙ වා ගණිත්වාති ඉමිං අධිප්‍රායෙන “යථා චො. හඟවා බ්‍යාකරොති නථා නං. ධාරෙය්‍යා ථා” ති වචා උදෙය්‍යාපෙසි. තෙ සත්ථාරං උපසංකම්මා පුච්ඡිංසු. සත්ථා දුක්ඛාදිතං කථානෙතොති අවචා. සුචර්ණාශ්‍රිතං. උසාපෙතොතා විස ගිව. උණණ්ණ මෙත්වා සුපුට්ඨස්සානානාසංඝිරිතං. මහාමුචං. පුරෙතොතා බ්‍රහ්මස්සරං. නිවර්ත රෙත්වා සාධු සාධුති ථෙරස්ස සාධුකාරං. දත්වා “පරිඤ්ඤා භික්ඛවෙ මහාකම්මා නො මහාපඤ්ඤා භික්ඛවෙ මහාකම්මානො මමෙපි තුමේන භික්ඛවෙ එතමත්ථං. පටිපුච්ඡස්සාථ අනමපි නං. එවමෙව බ්‍යාකරෙය්‍යං යථාහං. මහාකම්මානෙන බ්‍යාකත” නති ආනං. එවං සත්ථාරං අනුමොදිතසාලනොපඨාය ව පන සක ලංසුතං. බුධිහාසිතං. නාම ජාතං. ආනන්දස්ථෙරාදිති විජාරිතසුගෙතසුමි එසෙව නෙය්‍යො.

එවමෙව. සමොසමබ්බො සත්තප්පකරණති දෙසෙතොතා කථාවචුත්ථං. පච්චා චුත්තනසෙන මානිකං. ධර්මෙසි. ධර්මෙතො ව පන ඉදමඤ්ඤ “මම පරි නිබ්බානතො අභාරසවස්සාසිකානං. විතතං. වස්සසනානං. මහස්ස මොග්ගලී පුත්තනස්සායෙත්තරො නාම භික්ඛු භික්ඛුසහස්සමජ්ඣෙක නිසිතොතා සකචාදෙ පච පුත්තනස්සානා පරවාදෙ පචාති පුත්තනසහස්සං. සමොධානෙත්වා දිඝතිකා යප්පමාණං. කථාවචුත්තප්පකරණං. හාපෙස්සති” ති. මොග්ගලීපුත්තනස්සායෙත්තරොපි ඉමං පකරණං. දෙසෙතොතා න අත්තතො ඤාණෙන දෙසෙසි, සත්ථාරං පන දිත්තනසෙන ධර්මමානිකාය දෙසෙසි. ඉති සත්ථාරං දිත්තනසෙන ධර්ම මානිකාය දෙසිතතො සකලමොගං. පකරණං බුධිහාසිතමෙව ජාතං. එවං කථාවචුත්තා ව සත්ථං සත්තප්පකරණති අභිධම්මො නාම.

තත්ථ ධම්මසංගණිප්පකරණෙ වකස්සො විභාගිකො විතතිවිභාගි රූපචි හතති නිකේධපරාසි අඤ්ඤාමාරොති. තත්ථ කාමාවචරකුසලතො අභි අකුසල තො වාදස කුසලවිපාකතො සොලස අකුසලවිපාකතො සත්ත කිරියතො එකාදස රූපාවචරකුසලතො පච විපාකතො පච කිරියතො පච අරූපා වර කුසලතො වහ්නාරි විපාකතො වහ්නාරි කිරියතො වහ්නාරි ලොකුත්තර කුසලතො වහ්නාරි විපාකතො වහ්නාරි එකුත්තරවුති වහ්නාරි විතතිවිභාගි.

නාම, විහතුපාදකණ්ඩනගිපි එතසෙව නාමං. තං වාචනාමග්ගතො අතිරෙකණ්ණවාරා විජාරියමානං පන අනන්තමපරිමාණං. හොති, තදනන්තරං එකවිධෙන ද්‍රව්‍යධෙයාහි ආදිතා තසෙන මාතිකං ධිපෙඤා විජාරෙත විතප්ථා දක්ඛිනා රූපවිහග්ගි නාම. රූපකණ්ඩනගිපි එතසෙව නාමං. තං වාචනාමග්ගතො අතිරෙකවෙසානවාරා විජාරියමානං පන අනන්තමපරිමාණං. හොති. තදනන්තරං මූලතො ඛකතො වාරතො භූමිතො අත්තො ධම්මතො නාමතො ලිඛිතොති එවං මූලාදිති නික්ඛිප්ථා දෙසිතො තිසෙඛපරාසි නාම.

මූලතො ඛකතො වාසි වාරතො වාසි භූමිතො
අත්තො ධම්මතො වාසි නාමතො වාසි ලිඛිතො
නික්ඛිපිථා දෙසිතන්තා නිසෙඛපොති පවුච්චි.

තිසෙඛපකණ්ඩනගිපි එතසෙව නාමං. තං වාචනාමග්ගතො නිමග්ගා භාණ්ඩාරා විජාරියමානං පන අනන්තමපරිමාණං. හොති. තදනන්තරං පන තෙපිටකස්ස බුච්චිවනස්ස අනුබාරභුතං යාච සරණුද්‍රකා නික්ඛිග්ගං අභිකථාසණ්ඩං. නාම. යතො මහාපකර භික්ඛා භික්ඛු මහාපකරණෙ ගණනවාරා අසලලකෙඛනතා ගණනවාරං සමානෙතති. තං වාචනාමග්ගතො නිමග්ගා භාණ්ඩාරා විජාරියමානං පන අනන්තමපරිමාණං. හොති. ඉති සකලමපි බිම්බසඛන ඡේද්‍යකරණං වාචනාමග්ගතො අතිරෙකතෙරසමිත්තා භාණ්ඩාරා විජාරියමානං පන අනන්තමපරිමාණං. හොති. එවමෙතං.

විග්ගවිහග්ගි රූපව තිසෙඛපො අත්තොතන්තා
ගමනීරං නිපුණං ධාතං තමපි බුච්චිත දෙසිතං.

තදනන්තරං විහග්ගප්‍රකරණං නාම. තං ඛකවිහග්ගො ආයතනවිහග්ගො ධාතුවිහග්ගො සමවිහග්ගො ඉන්ද්‍රියවිහග්ගො පච්චයාකාරවිහග්ගො සතිපථානවිහග්ගො සමමසාධනවිහග්ගො ඉතිපාදවිහග්ගො බොජ්ඣංගවිහග්ගො ක්කාතවිහග්ගො මග්ගවිහග්ගො අපමඤ්ඤවිහග්ගො සික්ඛාපදවිහග්ගො පටිසම්භිදවිහග්ගො ඤාණවිහග්ගො බුද්ධකප්පවිහග්ගො බිම්බහදයවිහග්ගොති අභාරසවිධෙන විහග්ගං, තත් ඛකවිහග්ගො සුත්තනතභාජනීය අතිබිම්බ භාජනීය පඤ්ඤාපුච්ඡකානං වසෙන නිධා විහග්ගො, වාචනාමග්ගතො පටිමග්ගා භාණ්ඩාරා විජාරියමානො පන අනන්තො අපරිමාණො. හොති. තතො පරං ආයතනවිහග්ගොදයොපි තෙහෙව නිසී තයෙන විහග්ගො. තෙසු ආයතනවිහග්ගො වාචනාමග්ගතො අතිරෙකභාණ්ඩාරො ධාතුවිහග්ගො නිමග්ගා භාණ්ඩාරො. තථා සමවිහග්ගො, ඉන්ද්‍රියවිහග්ගො සුත්තනතභාජනීය. තත්ථ. වාචනාමග්ගතො පතෙස අතිරෙකභාණ්ඩාරමග්ගො. පච්චයාකාරවිහග්ගො ඡමග්ගා භාණ්ඩාරා, පඤ්ඤාපුච්ඡකං පතෙස නත්ථි. සතිපථානවිහග්ගො අතිරෙකභාණ්ඩාරමග්ගො, තථා සමමසාධන ඉතිපාද බොජ්ඣංග මග්ගවිහග්ගො. ක්කාතවිහග්ගො විභාණ්ඩාරමග්ගො. අපමඤ්ඤවිහග්ගො අතිරෙකභාණ්ඩාරමග්ගො. සික්ඛාපදවිහග්ගො සුත්තනතභාජනීයං. තත්ථ. වාචනාමග්ගතො පතෙස අතිරෙකභාණ්ඩාරමග්ගො. තථා සම්භිදවිහග්ගො. ඤාණවිහග්ගො දසවිධෙන විහග්ගො. වාචනාමග්ගතො නිමග්ගා භාණ්ඩාරො. බුද්ධකප්පවිහග්ගොපි දසවිධෙන විහග්ගො, වාචනාමග්ගතො නිමග්ගා භාණ්ඩාරො, බිම්බහදයවිහග්ගො නිවිධෙන විහග්ගො. වාචනාමග්ගතො පතෙස අතිරෙක

විභාණ්ඩාරමහේන්ද්‍රා. සබ්බෙපි විජාරියමානා අනන්තා අපරිමාණ භෝගානි. එවමෙන. විභාණ්ඩාරකරණං. නාම වාචනාමයනො පච්චිංසමකතාණ්ඩාරා විජාරිතො පන අනන්තමපරිමාණං භෝගී.

තදනන්තරං ධාතුකථාපකරණං නාම. තං සංඛිතො අසංඛිතො, සංඛිත භේද අසංඛිතං, අසංඛිතයෙන සංඛිතයං, සංඛිතයෙන සංඛිතයං, අසංඛිතයෙන අසංඛිතයං, සමපයොගො විපපයොගො, සමපසුරෙන න විපසුරෙන, විපසුරෙන න සමපසුරෙන, සමපසුරෙන න සමපසුරෙන, විපසුරෙන න විපසුරෙන, සංඛිතයෙන සමපසුරෙන, විපසුරෙන, සමපසුරෙන න සංඛිතයං අසංඛිතයං, අසංඛිතයෙන සමපසුරෙන, විපසුරෙන, විපසුරෙන න සංඛිතයං අසංඛිතයෙන චූළසම්බන්ධ විභාගං. තං වාචනාමයනො අතිරේකපච්චිකාණ්ඩාරා විජාරියමානා පන අනන්තමපරිමාණං භෝගී.

තදනන්තරං පුග්ගලපඤ්ඤානි නාම. සා ඛණ්ඩපඤ්ඤානි ආයතන පඤ්ඤානි ධාතුපඤ්ඤානි සමපඤ්ඤානි ඉද්ධපඤ්ඤානි පුග්ගලපඤ්ඤානි ඡබ්බිකොපි විභාගා. සා වාචනාමයනො අතිරේකපච්චිකාණ්ඩාරා විජාරියමානා පන අනන්තමපරිමාණං භෝගී.

තදනන්තරං කථාචක්ඛාපකරණං නාම. තං සක්ඛාදෙ පච්චිකාසනානි. පරිච්චෙද පච්චිකාසනානි සමාධානෙනා විභාගං. තං වාචනාමයනො ඉද්ධ පොඤ්ඤා ලිඛිතං අනුගේහා සංඛිතං. ආරොපිතයෙන දීඝනිකා පපමාණං. විජාරියමානං පන අනන්තමපරිමාණං භෝගී. තදනන්තරං යමකං නාම. තං මුලසමිකා ඛණ්ඩයමකං ආයතනසමිකා, ධාතුසමිකා, සමයමකං සංඛාරසමිකා, අනුසාසමිකා, විතනසමිකා, ධර්මසමිකා ඉද්ධසමිකානි දසවිධෙන විභාගං. තං වාචනාමයනො විසං භාණ්ඩාරසතං. විජාරිතො පන අනන්තමපරිමාණං භෝගී. තදනන්තරං මහාපකරණං නාම. පච්චිකානන්ති තස්සෙව නාමං. තං “භෙදානුපවිච්චො ආරම්භපච්චයො අධිපති පච්චයො අනන්තරපච්චයො සමනන්තරපච්චයො සහජතපච්චයො අඤ්ඤ මඤ්ඤපච්චයො නිසසපච්චයො උපතිසසපච්චයො පුරෝජනපච්චයො පච්චිකාපච්චයො ආසෙවනපච්චයො කමිපච්චයො විපාකපච්චයො ආකාරපච්චයො ඉද්ධපච්චයො ක්කානපච්චයො මහපච්චයො සමපසුරතපච්චයො විපසුරතපච්චයො අතිපච්චයො නර්ථපච්චයො විගතපච්චයො අවිගතපච්චයො”ති පච්චයවසෙන තාම චතුර්විධෙන විභාගං.

ඉමසම්. පන ධාතෙ පථානං සමානෙතබ්බා. කුසලන්තිකාදයො හි වාචිකානි තිකා නාම. “භෙදානුපවිච්චා නෙතනුපවිච්චා-පෙ-සරණා ධර්මා අරණා ධර්මා”ති. ඉමෙ සතං දුකා. අපරෙපි “විජ්ජාභාගිනො ධර්මා අවිජ්ජාභාගිනො ධර්මා-පෙ-බ්බෙසෙසු, අනුප්පාදෙ ඤාණං”ති වාචනාලිපසුරතනතිකුසුකා නාම. භෙදා වාචිකානි තිකා සතං දුකාහි අයං ආනව්භාගිනා ජිනවිච්චානා සබ්බඤ්ඤාබු ඛේද දෙසිතා සත්තතනං පකරණානං මානිකා නාම. අභාපරෙ වාචනාලිප සුරතනතිකුසුකා කුතො පනවා කෙත න ධර්මා කෙත දෙසිතාහි, ධර්මසෙනා පච්චිකාපසුරතනපරිපහවා තෙත ධර්මා තෙත දෙසිතා. ඉමෙ ධර්මසෙනා පන ථෙරො න-සාමුදායිකෙන අනන්තා ඤාණෙන ධර්මෙසි. එකාගාරියං.

පන එකකනිපාත දුකනිපාත සමස්ති දසුහතර සුත්තතොති සමොධානෙහි,
ආතිබ්බමිකපේරාතං සුත්තනාං පඤ්ඤානිවර්තනං ධර්මිකං. තෙ පනෙතෙ
එකස්මිං නිකේශකතෙකෙකෙව මන්තං. පාපෙකා චිත්තතා, සෙසභානෙසු
යාව සරණදුකා අතිබ්බමිකා විභවතා, සමමාසමුබ්බත හි අනුලොමපභානෙ
වාචිසති තිකෙ නිසසාය නිකපභානං නාම නිද්දිභිං, සතං දුකෙ නිසසාය දුක
පභානං නාම නිද්දිභිං, තතො පරං. වාචිසති තිකෙ ගතෙකා දුකසතෙ පකඛි
පිඤ්ඤා දුකතිකපභානං නාම දසුහතං, තතො දුකසතං ගතෙකා වාචිසතිසා
නිකෙසු පකඛිපිඤ්ඤා නිකදුකපභානං නාම දසුහතං, තිකෙ පන නිකෙසුසෙව
පකඛිපිඤ්ඤා තිකතිකපභානං නාම දසුහතං, දුකෙ ව දුකෙසුසෙව පකඛිපිඤ්ඤා
දුකදුකපභානං නාම දසුහතං. එවං.

“තිකව පභානවරං දුකුත්තමං. දුකං තිකචෙව තිකං දුකව

තිකං. තිකචෙව දුකං. දුකව ඡ අනුලොමමිති නයා සුගමිතිරා”ති.

පච්චිතියපභානෙහි වාචිසති තිකෙ නිසසාය නිකපභානං නාම, දුකසතං.
නිසසාය දුකපභානං නාම, වාචිසති තිකෙ දුකසතෙ පකඛිපිඤ්ඤා දුකතික
පභානං නාම, දුකසතං. වාචිසතිසා නිකෙසු පකඛිපිඤ්ඤා නිකදුකපභානං නාම,
තිකෙ නිකෙසුසෙව පකඛිපිඤ්ඤා තිකතිකපභානං නාම, දුකෙ දුකෙසු පකඛි
පිඤ්ඤා දුකදුකපභානං නාමාති පච්චිතියෙහි ඡති නයෙහි පභානං නිද්දිභිං.
තෙත චුත්තං.

“තිකව පභානවරං දුකුත්තමං. දුකං තිකචෙව තිකං දුකව

තිකං. තිකචෙව දුකං. දුකව ඡ පච්චිතියමිති නයා සුගමිතිරා”ති.

තතො පරං අනුලොමපච්චිතියෙහි එතෙතෙව උපායෙන ඡ නයා දසුහතා.
තෙතාහං.

“තිකව පභානවරං දුකුත්තමං. දුකං තිකචෙව තිකං දුකව

තිකං. තිකචෙව දුකං. දුකව ඡ අනුලොමපච්චිතියමිති නයා සුගමිතිරා”ති.

තදනන්තරං පච්චිතියානුලොමමිති එතෙතෙව ඡති නයෙහි නිද්දිභිං.
තෙතාහං.

“තිකව පභානවරං දුකුත්තමං. දුකං තිකචෙව තිකං දුකව

තිකං. තිකචෙව දුකං. දුකව ඡ පච්චිතියානුලොමමිති නයා සුගමිතිරා”ති.

එවං. අනුලොමෙ ඡ පභානාති පටිලොමෙ ඡ අනුලොමපච්චිතියෙ ඡ
පච්චිතියානුලොමෙ ඡ පභානාතිති ඉදං වතුචිසතිසමන්තපභානසමොධානං
පභානං මහාපකරණං නාම.

ඉද්දති ඉමසස අතිබ්බමිසස ගමනිත්තාවචිත්තනන්තං. වත්තාරො සාගරා
වෙදිතබ්බා සංසාරසාගරො ජලසාගරො තසසාගරො සෘණසාගරොති.
තත් සංසාරසාගරො නාම.

“බන්ධනං පටිපාටි බාහුආසනනාන ව

අබ්බොවජිනනං වත්තමානා සංසාරොති පවුච්ඡති”ති.

එවං චුත්තං. සංසාරවට්ඨං. සන්ධං. සසායං. ඉමෙසං සත්තානං. උප්පතතිසා
සුම්මා කොටි න පඤ්ඤායති එත්තකානං හි වසසසතානං. වා වසසසසානං.
වා වසසසසසසානං. වා කප්පසතානං. වා කප්පසසානං. වා කප්පසත
සසසානං. වා මන්තෙස සත්තා උප්පතනා තතො පුබ්බ නාගෙසුනති වා අසු

කසා නාම රණෙකු කාලෙ උපපාදා අසුකාසා බුබුසා කාලෙ උපපාදා නොසා පුබෙබ නාගෙසුනාම වා අය. පරිවේෂ්ඨෙ නාම. "පුරිමා කිසිබෙ කොටි න පණ්ණාසති අවිජාය ඉතො පුබෙබ අවිජා නාගොසි අථ පව්සා සමගති"ති ඉමිනා පන නගෙන සංසාරසාගරො අනමතගෙනාවාම.

මහාසමුද්දෙ පන ජලසාගරො නාමාති වෙදිතබෙබා. සො වතුරසිතියොජ නසහසාගමතිරො. තත් උදකසා ආලනකසගෙති වා ආලනකසගසොති වා ආලනකසගසගසොති වා පමාණං නාම නාම. අථ ඛො අසබ්බොසන අපාමෙ යෙක මහා උදකකබ්බොකොව සංඛං ගවජති. අය. ජලසාගරො නාම.

කතමො නයසාගරො. ගෙපිටකං බුබව්වතං. වෙපි හි තතතියො පව්වෙ කබ්බානං. සබ්බාසමනානං පසාදබ්බුලානං. සද්දුත්තරානං. සුලුපුත්තරානං. අනනාං පිතිසොමනසං. උපපජති. කතරා වෙ. විනයව අතිධම්මව. විනය ධර්මිකුතං හි විනයතතති. පව්වෙකබ්බානං. දෙසාභුරුපං සිකාපද පණ්ණාසනං. නාම ඉමසමි. දෙසෙ ඉමසමි. විතිකමෙ ඉදං. නාම ගොතිති සිකාපදපණ්ණාසනං අණෙකු අවිසයො බුබානමෙව විසයොති උත්තරි මනුසාධම්මපෙයාලං පව්වෙකබ්බානං. තීලපෙයාලං පව්වෙකබ්බානං. සමරිතතපෙයාලං පව්වෙකබ්බානං. අනනාං පිතිසොමනසං. උපපජති. ආභිධම්මකතිකුතමපි බකිනතරං. ආයතනකතරං. ධාතනතරං. ඉඤ්ඤාතරං. බලබොජ්ඣාබ්බකමිවිපාකකතරං. රුපාරුපපරිවේෂ්ඨං සංඝා සුබුධම්මං. ගතනගලෙ තාරකරුපාති ගජෙකො විය රුපාරුපධමෙම පබ්බපබ්බං. කොඨාසකොඨාසං කඨා විතරකො දසෙසි විත නො සජාති අභිධම්මතතති. පව්වෙකබ්බානං. අනනාං පිතිසොමනසං. උපපජති. එවං උපපකතියා පනසා ඉදං වජ්ජමපි වෙදිතබ්බං. මහාගතිමස * තියා දතතෙරො කීර නාම මහාබොධිං වඤ්ඤාමිති පරතීරං ගවජකො නාමාය උපරිතලෙ තිසිනො මහාසමුද්දං. මලොකෙසි. අථසා තසමි. සමයෙ තෙව පරතීරං. පණ්ණාසති න ඔරිමතීරං. උමිපාගෙදසමුගතජලමුණ්ණපරි කිණ්ණං. පන පසාරිතරජතපටිසුමනපුළුසජ්ජිතපදිසො මහාසමුද්දොව පණ්ණාසති, සො කිං හු ඛො මහාසමුද්දං උමිවෙතො බලවා උදුනු චතුර්විසතිගෙදෙ සමනාපඨානෙ නයමුඛං බලවනාති විතෙනයි. අථසා මහා සමුද්දෙ පරිවේෂ්ඨෙ පණ්ණාසති අය. හි ගෙඨා පඨවියා පරිවේෂ්ඨො උපරි ආකාසෙන එකතො වකවාලපබ්බතෙන එකතො වෙලනෙන පරිවේෂ්ඨො සමනාපඨානසා පන පරිවේෂ්ඨෙ න පණ්ණාසතිති සමසුබුධම්මං. පව්වෙකබ්බානං බලවපිති උපපනා. සො පිතිං විකිමෙනා විපසානං වසෙසිතා සථා නිසිනොව සබ්බකිලෙසෙ බෙපෙනා අග්ගඵලෙ අරගතො සභිඨාය උදනං උදනෙසි.

"අනෙව ගමහීරගතං සුදුබුධං සයං අභිසංඝාය සගෙතුසමිතව.

සථානුපුබ්බං නිබ්ලෙන දෙසිතං මගෙසිතා රුපගතංව පසෙති"ති.

අයං නයසාගරො නාම.

කතමො සද්දුත්තරාගරො. සබ්බසාගරො. සද්දුත්තරාගරො නාම. අයං සංසාරසාගරො නාම අයං ජලසාගරො නාම අයං නයසාගරො නාමාති හි අණෙකු න සකා ජනිතං සබ්බසාගරො. සද්දුත්තරෙව සකා ජනිතනති

* "මහාගතිමස" "මහාගතිමස"

සබ්බසංඝාතසද්දණං. සද්දණසාගරො නාම. ඉමෙසු වතුසු සාගරේසු ඉමසමිං
 භාතෙ නාසසාගරො අබ්පෙතො, ඉමං හි සබ්බසංඝාතඛාව පටිච්ඡිකානති.
 අයමපි භගවා බොධිමුලෙ නිසිනොනා ඉමං පටිච්ඡිකිනා ඉමං වත මෙ ධමමං
 එසනාසස ගවෙසනාසස කප්පසතසගසසාධිකානි වහනාරි අසඤ්ඤානි
 විනිවිතනාති. අථ මෙ ඉමසමි. පලලබ්භෙ නිසිනෙනන දියඛිකිලෙසසහසං.
 බෙපෙඛා අයං ධමමො පටිච්චොති පටිච්චධමමං. පච්චෙක්ඛනො සත්තාහං
 එකපලලබ්භෙන නිසිදි.

තතො තථො පලලබ්භා මුඛාය ඉමසමි. වත මෙ පලලබ්භෙ සබ්බසංඝාත
 සද්දණං. පටිච්චනති අනිච්ඡෙති වක්ඛනි සත්තාහං පලලබ්භං. ඔලොකෙනො
 අභාසි. තතො දෙවතානං අරුපි නුත සිඛත්තං කතාබ්බකිවං. අරු
 පලලබ්භමිං හි ආලයං න විරහනීති පරිමිතකොසං උදපාදි සන්තා දෙවතානං
 විතකං. සද්දා භාවදෙව තාසං විතකප්පසමන්තං වෙහාසං. අභිභූතනාමා
 සමකපාටිභාරියං දසෙසි. මහාබොධිපලලබ්භමිං හි කතපාටිභාරියං සද්දා
 සමාගමෙ කතපාටිභාරියං පාවලිපුත්තසමාගමෙ කතපාටිභාරියං සබ්බං
 ගණ්ඨබිරුක්ඛමුලෙ කතසමකපාටිභාරියසද්දසමෙව අනොසි. එවං සමකපාටි
 භාරියං කන්තා පලලබ්භසං සීතභානසං ව අත්තරේ ආකාසතො ඔරුග්ග සත්තා
 හං වඛනමි. ඉමෙසු ව එකවිසභියා දිවසෙසු එකදිවසෙපි සත්ථ සරිරතො රසමි
 යො න නික්ඛනා, වතුසෙව පන සත්තාහෙ පච්ඡිත්තරාය දිසාය රතන
 සරේ නිසිදි. රතනසරං නාම න රතනමයං ගෙහං සත්තනිතං. පන පසර
 ණායං සමමසිතභානං. රතනසරනග් වෙදිතබ්බං. තත්ථ ධමසඛනඡේ. සමම
 සත්තාසසපි සරිරතො රසමියො න නික්ඛනා. විතඛනපසකරණං, ධාතුකථං,
 පුග්ගලපසද්දනාහිං, කථාවස්සපසකරණං, සමකපසකරණං. සමසත්තාසසාපි
 සරිරතො රසමියො න නික්ඛනා. සද්ද පන මනාපකරණං. ඔරුග්ග “නෙදුපච්ච
 යො ආරමමණපච්චයො පෙදෙසං අවිනතපච්චයො”ති සමසතං. ආරුහි.
 අථසං වතුච්ඡිකිසමන්තපභානං. සමසත්තාසස එකනතො සබ්බසංඝාත
 සද්දණං මනාපකරණෙයෙව ඔකාසං ලභි. යථා හි නිමිට්ඨානලවිභාමිච්ඡා
 වතුරාසිතිසොජනසහසගවතීර මහාසමුදෙයෙව ඔකාසං ලභති එවමෙවං
 සබ්බසංඝාතසද්දණං එකනතො මහාපකරණෙයෙව ඔකාසං ලභි. සත්ථ
 එවං ලබොකාසෙන සබ්බසංඝාතසද්දණෙහ යථාසුඛං සන්තසුමධමමං. සමම
 සත්තාසස සරිරතො නිලපිතලොතිතොදනමසෙප්ඵපහසාරවසෙන ඡබ්බ
 ණණ්රසමියො නික්ඛමිංසු. කෙසමසුනි වෙව අකඛිතව නිලභානෙති නිලරසමි
 යො නික්ඛමිංසු. යාසං වසෙන ගගනනලං. අප්පනමුණ්ණසමොකිණ්ණං. විස
 උමාසුපථනිලපපලදලසසද්දනනං. විස විනිපනනනමණිකාලවණං. විස සමස
 සාරිතමෙවකපටං. විස ව අහොසි. ඡවිතො වෙව අකඛිතව පිතභානෙති පිත
 රසමියො නික්ඛමිංසු. යාසං වසෙන දිසාභාගා සුචණ්ණරසනිසිවමානා විස
 සුණ්ණපටපරිවාරිතා විස සුඛකුභිපුණ්ණකණිකාරපුප්පසමපරිකිණ්ණා. විස ව
 විරොචිංසු. මංසලොභිතෙහි වෙව අකඛිතව රතනභානෙති ලොකිතරසමියො
 නික්ඛමිංසු. යාසං වසෙන දිසාභාගා විනිපිඨිපුණ්ණරසද්දා විස සුපසක
 ලාඛාරසනිසිවමානා විස රතනකමබලපරිකිණ්ණා විස ජයසුචනපාලිසද්දක
 බමුච්චිකකුසුචසමපරිකිණ්ණා. විස ව විරොචිංසු. අභිති වෙව දනොති ව

ආකෘතිව සෙනභානෙහි මදනරක්ඛයෝ නිකම්මි. සු. සං. වසෙන දිසා
 භාගා රජතකුටෙහි ආසිමානවිරධාරාසමාරික්ඛණ්ණෝ විය පසාරිතරජතපට්ට
 විතානා විය විහිපතනතරජතකාලවණ්ටා විය කුතුසුමුද්ධිත්‍රවාරසුමනමලේ
 කාදිකුසුමසඤ්ජනනා විය ව විරොචිංසු. මඤ්ඤාච්ඡාසඤ්ජා පන තමිනා තමිනා
 සරිරයාදෙසා නිකම්මි. ඉති තා ජබ්බණ්ණරක්ඛයෝ නිකම්මි. සතමහා
 පඨවි. ගණිංසු. වතුනත්‍රතාසිකවියොජනසතසතසකබහලා මහාපඨවි නිබන්ත
 සුවණ්ණපිණ්ඩි විය අහොසි. අථ මහාපඨවි. හිංසු. ගෙඩා උදක. ගණිංසු.
 පඨවිසංඛාරක. අභිනත්‍රතාසිකවතුයොජනසතසතසකබහලා. උදක. සුවණ්ණ
 කලසෙහි ආසිමානවිලිනසුවණ්ණ. විය අහොසි. උදක. විනිවර්තනිභා වානං
 අනුකතසු. ජනනත්‍රතාසිකවියොජනසතසතසකබහලා වානො සමුස්සිත
 සුවණ්ණකම්බො විය අහොසි. වානං විනිවර්තනිභා ගෙඩා අපටාකාසං පකු
 ඥිංසු. උපරිභාගෙන උග්ගතභාසි වාතුමහාරාජකෙ ගණිංසු. තෙ විනි
 විර්තනිභා තාවසිංසෙ, තතො යාමෙ, තතො තුසිතෙ, තතො නිමිතානරහි,
 තතො පරතිමිතවසවනහි, තතො නව බ්‍රහ්මලොකෙ, තතො වෙනස්ලෙ,
 තතො පඨසුභාවාසෙ විනිවර්තනිභා වතනාරො ආරුපෙ ගණිංසු. වතනා
 රො ආරුපෙවිනිවර්තනිභා අපටාකාසං පකුඥිංසු. නිරිසභාගෙහි අතතතා
 ලොකධාතුයො පකුඥිංසු. එතතකෙසු ධාතෙසු වතුමහි වතුසභා නත්ති, සුරි
 යෙ සුරියපසභා නත්ති, තාරකරුපෙසු තාරකරුපසභා නත්ති, දෙවතානං
 උය්‍යානවිමානකපාරුකෙසු සරිරෙ ආභරණෙසුහි සබ්බස්මි පභා නත්ති, තිස
 ගණිමහාසකසතිලොකධාතුයා ආලොකඵරණස්මයො මහාබ්‍රහ්මාසි සුරිසුගගම
 තෙ විරොජාපතකොවිය අහොසි. වතුසුරියතාරකරුපදෙවතුයානවිමානකපාරු
 රුකානං පරිවේදමතකමෙව පඤ්ඤාසිත්. එතතකං ධාතං බ්‍රහ්මස්මි
 යෙව අපේක්ඛාත්ථං අහොසි. අයව තෙව බ්‍රහ්මානං අසිභානිති න භාවනාමසිති
 සණ්ණසුබ්බමමං පන සම්මතො ලොකනාථස්ස ලොකිතං. පසිදි වතුරුපං
 පසිදි ජවිවණ්ණං පසිදි. විතතසමුභානං වණ්ණධාතු සමනතා අසිතිත්ථ
 මනෙත පදෙසෙ නිවලාචි අසිසි. ඉමිනා නිහාරෙන සත්තානං සම්මසි. සත්ත
 රත්ඤ්චානි සම්මසිතධම්මො කිත්තකො අහොසිති, අනන්තො අපරිමාණ
 අහොසි. අයං තාව මනසා දෙසනා නාමං

සත්ථා පන එවං සත්තානං මනසා විහිතධම්මං. විවිභෙදං කන්ථා දෙසෙ
 තෙනා වස්සසතෙනති වස්සසගස්සෙනති වස්සසතසගස්සෙනති මත්ථකං පාපෙ
 නිං දෙසෙදං න සකෙකාතිති න වතතබ්බං. අපරිමානස්මි. හි තථාගතො
 තාවසිංසතවතෙ පාරිච්ජග්ගසුබ්බලෙ පඤ්ඤිකම්බලප්පිලායං දසසගස්සවස්සවාල
 දෙවතානං මජ්ඣෙහි නිසිතෙනා මාතරං කායසකිං කන්ථා දෙසෙතෙනා * සත
 භාගෙන සගස්සභාගෙන ධම්මනතරා ධම්මනතරං. සබ්බමිතිං සබ්බමිතිං
 දෙසෙසි. තයො මාසෙ තීරනතරං පවත්නා දෙසනා වෙගෙන පවත්නා ආකාස
 ගතිනා විය අධොමුඛධිතඋදකකටා නිකම්මනඋදකධරා විය ව හුංසා අත
 න්නා අපරිමාණා අහොසි. බ්‍රහ්මානං හි ගතනානුමොදනකාලෙපි ථොකං. වරෙක
 නිං අනුමොදෙනානං දෙසනා දීඝමජ්ඣමනිකායසමාණා හොති. පච්ඡා

* “කුසලා ධම්මා අකුසලා ධම්මා අවිසකතා ධම්මාති ධම්මා දෙසෙතෙනා” වුමු.

හතන. පන සම්පන්නපරිසාය බ්‍රිමං දෙසෙනානං දෙසනා සංසුතනඵකු
නාරික * වෙමහාතිකායපමාණව හොති: කසා, බුබානං හි හව්භිපරිමාසො
ලුහකො දනතාවරණං සුඵසිතං. මුබාදනං සිලිඨං ජරිතා මුසුකා සරො මබ්බ
රො වචනං. ලුහපරිවතනං, තස්මා නං මුහුතං. දෙසිතබ්බෙමාපි ඵානකො
හොති. හෙමාසං දෙසිතබ්බෙමා පන අනන්තො අපරිමාණෙවෙය්මං

ආනන්දයෝරො හි බහුසුභා ත්‍රිපිටකධරො පච්චය ගාථාසහස්සාති සඨි,
පදසහස්සාති ලතාපුළාති ආකාශිකොනො වීඨ ධීතපදෙනෙව ධුමා ගණ්ඨාති
වාටෙති දෙසෙති, එතතකො ථෙරස්ස එකො උද්දෙසමගො නාම හොති. ථෙ
රස්ස හි අනුපදං උද්දෙසං දදමානො අසේසං දදාං න සකෙකාති න සමාපු
ණ්ඨි සමමාසමුබ්බෙව සච්ඡාපුණ්ණං. එවං අබ්බතානසඨිමා අබ්බිතතගතිමා
අබ්බිතතසඨිමා නථාටිධසාවකො සත්ථාරං තෙමාසං ඉමිතා නිසාරෙන දෙසිත
දෙසනං. වස්සසතං වස්සසතස්සං උග්ගණ්ඨකොනොපි චන්ද්‍රං. පාපෙතං න සකෙකා
ති. එවං තෙමාසං තීරනතරං දෙසෙනස්ස පන නථාගතස්ස කබ්බිකාරාහාර
පට්ඨබ්බං උපද්දිණ්ණකසරිරං. කථං සාපෙසිති, පටිජය්‍යතෙතෙව, බුබානං හි
සො සො කාලො සුවච්ඡිතො සුපරිච්ඡිතො සුපච්චකෙති, තස්මා හගමා ධම්මං.
දෙසෙනොව මහස්සලොකෙ කාලං ඔලොකෙති, සො භික්ඛාචාරවෙලං
සලලකෙති. නිමිතිබුබං මාපෙති ඉමස්ස විවරගතණං පතතගතණං. සර
කුතති ආකපෙපා එවරුපො නාම හොතු එතතකං නාම ධම්මං. දෙසෙනති අධි
ථාය පතතවිවරමාදය අනොතතතදහං ගච්ඡති. දෙවතා නාගලතාදනාකඨං
දෙවතී. තං බාදිති අනොතතතදහෙ සරිරං පටිජය්‍යති. මහොසිලාතලෙ
සිතො රතතදුපට්ඨං. නිවාසෙති, විවරං පාරුසිති, මහාරාජදතතිං සෙ
ලමසපතනං ආදය උතතරතුරං ගච්ඡති. තතො පිණ්ඩපාතං. ආහරිති අනො
තතතදහතිරෙ නිසිනොනා පරිගුණ්ණිතා දිවාචිහාරාය වසුනවනං ගච්ඡ
ති. බම්බෙසනාපති සාරිපුතතතෙරොපි තත්ථ ගභුතා සමමාසමුබ්බස්ස වතනං
කති එකමනා. නිසිදති, අථස්ස සත්ථා නං දෙති, සාරිපුතත එතතකො
නාම ධම්මො මයා දෙසිතොති ආවිකති. එවං සමමාසමුබ්බෙ තයං දෙනො
පටිසමන්දපපනස්ස අග්ගසාවකස්ස වෙලනො ධුමා ගත්. පසාරෙනා දස්සි
තසමුග්ගසදිසං නයදනං හොති. ථෙරස්සාපි නයසතෙන නයසගස්සෙන ගග
වතා දෙසිතබ්බෙමා උපභාතිසෙව. සත්ථා දිවාචිහාරං නිසිදිති ධම්මං. දෙසෙනා
කාය වෙලාය ගච්ඡති, සාවස්ථාසිතං සමපනතානං ධම්මදෙසනවෙලා
නාම අථ නාය වෙලාය ගච්ඡති. ධම්මං දෙසෙනා ගච්ඡතං වා ආගච්ඡතං.
වා කෙ ජනනති කෙ න ජනනති, මහෙසස්සා දෙවතා ජනනති අපො
සස්සා න ජනනති. කස්සා න ජනනති, සමමාසමුබ්බස්ස වා නිමිතිබුබස්ස වා
රසම්ආදිසු නාතතතාසාවා. උභිතතමපි හි තෙසං රසම්පු වා සරෙසු වා වචනෙ
සු වා නාතතතං තත්ථ. සාරිපුතතතෙරොපි සත්ථාරා දෙසිතදෙසිතං ධම්මං. ආහ
රිති අග්ගතො සඤ්චිහාරිකානා. පචනතං භික්ඛුසහානං. දෙසෙසි. තෙසං
අයං පුබ්බසොගො

තෙ කිර කස්සපදසබලස්ස කාලෙ බුදුකව්ග්ගලිගොනිසං නිබ්බානා පඬ්ඨා
රෙ ඔලබ්බනා විනතං. ආසිට්ඨෙකභික්ඛුනං අබ්බිමං සජ්ඣායනානං සරෙ
නිමිතං. ගහෙති කණ්ටපක්ඛිප්පකපකෙව අජනිතාපි සරෙ නිමිතගාහ

මහනකෙතෙව කාලං කතා දෙවලොකෙ නිබ්බතතිංසු. එකං බුද්ධතරං දෙවලොකෙ වසිතා නසමි. කාලෙ මනුස්සලොකෙ නිබ්බතතා යමකපාටිහාරි යෙ පසිදිතා ථෙරස්ස සතතිකෙ පබ්බජංසු. ථෙරො සන්ථාරා දෙසීතදෙසිතං. ධම්මො. ආසරිතා භෙසං දෙසෙසි. සමොසමබ්බසස් අභිධම්මදෙසනාපරියොසා නව තෙසං භික්ඛුනං. සත්තප්පසාරණඋග්ගහණව එකප්පහාරෙතෙව අහො සි. අභිධම්මෙ වාචනාමගෙයා නාම සාරිසුත්තඥෙරප්පහවො. මහාපසාරණෙ හණනවාරොපි ථෙරෙතෙව ධම්මො. ථෙරො හි ඉමිනා නිහාරෙන ධම්මෙන තරං අමකෙඛතාව සුඛං ගහෙතුං ධාරෙතුං පරියාපුණ්ණං වාචෙතුමි පහො නිති හණනවාරං ධම්මො. එවං සනෙත ථෙරොව පඨමතරං. ආභිධම්මෙකො හොතිති, න හොති. සමොසමබ්බසාව පඨමතරං. ආභිධම්මෙකො, සො හි නං මහාබොධිපලලබ්භෙක නිසිදිතා පටිපිටිකී, බුද්ධො සුභා ව පන සත්තාහං එක පලලබ්භෙක නිසිතොනා උද්දානං උද්දානෙසිමි.

“යද්ද හවෙ පාතුහවන්ති ධම්මා ආනාපිනො ක්කායනො බ්‍රාහ්මණස්ස අථස්ස කඛ්ඛා වපසන්ති සබ්බා යනො පජනාති සහෙතුධම්මො.”

යද්ද හවෙ පාතුහවන්ති ධම්මා ආනාපිනො ක්කායනො බ්‍රාහ්මණස්ස අථස්ස කඛ්ඛා වපසන්ති සබ්බා යනො ඛසං පච්චසානං අවෙදිමි.

යද්ද හවෙ පාතුහවන්ති ධම්මා ආනාපිනො ක්කායනො බ්‍රාහ්මණස්ස විට්ඨපං තිඨති මාරසෙනං සුරියොව මහාසයමනනුලිකා”නති.

ඉදං පඨමබ්බවචනං නාම. ධම්මපදගාණකා පටි.

“අනෙකජ්ඣිසංසාරං සන්ධාවිස්සං අරිබ්බිතං ගහකාරකං ගවෙසනො දුක්ඛා ජ්ඣි පුනරපුනං.”

ගහකාරක දිඝ්ඛාසි පුන ගෙහං න කාහසි. සබ්බා තෙ එාසුතා හය්‍යා ගහතුටං විසංඛිතං. විසබ්බාරහතං විහං. තණ්හානං ඛසමජ්ඣිතා”නති.

ඉදං පඨමබ්බවචනං නාමාති වදනාති.

සමිකසාලානමනනරෙ නිපනෙනන පරිනිබ්බානසමයෙ ‘හඤ්ඤති භික්ඛි වෙ ආමනතසාමි වො වසධම්මා සබ්බාරා අප්පමාදෙන සමාදෙථා”ති වුත්තවචිතං. පථමබ්බවචනං නාම. උභිතනමනනරෙ පච්චත්තාලිසවස්සාති සුථද්දමං. ගහෙතෙනන විස රතනාවලිං. අවුණෙනෙනන විස ව කපිතො අවධාප්පකාසනො සබ්බෙමා මජ්ඣිමබ්බවචනං නාම. හං සබ්බමපි සබ්බග්ගාමානං පිටකනො හිමි පිටකාති හොතති නිකායනො පච්ච නිකායා අධ්‍යාපො නවධිතාති ධම්ම කඛ්ඛිතො වතුරාසිති ධම්මකඛ්ඛිසභස්සාති. කථං. සබ්බමපි ගෙන. පිටකනො විතසපිටකං සුත්තනනපිටකං. අභිධම්මපිටකනති නිප්පහෙදමෙව හොති. හත්ථ උභයාති පාතිමොක්ඛාති වෙ විහබ්බා වාපිසති බුද්ධිකා සොලස පරිවාරාති ඉදං විතසපිටකං නාම. බුහමජ්ඣාදිවතුරාසිසසුත්තසබ්බහො දිසනිකායො මුලපරියාසසුත්තාදි දියස්සසන වෙසුත්තසබ්බහො මජ්ඣිමනිකායො ඔසනරණසුත්තාදි සත්තසුත්තසභස්ස සත්තසභා වාසනිසුත්තසබ්බහො සංසුත්තනිකා

යො ඒතතපරිදාදනසුතතාදි නවසුතතසහසස පච්ඡික සතතපඤ්ඤාසසුතත සඛිතභො අභිභූතතරතීකායො වුද්දකපාඨ ධම්මපද උද්ගත ඉතිවුත්තක සුතත තිපාන විමානවත්තු පෙතවත්තු ථේරතාථා ථේරිතාථා ජතක නිදෙස පටි සමන්ද අපද්ගත බුබ්බංස චරියාපිටකපපභෙදෙ * වුද්දකතීකායොති ඉදං සුතතනනපිටකං නාම. බිම්බසඛිත ඡේදාදීනි සතතපසකරණනි අභිධම්මපිටකං නාම.....තත්ත.....

විවිධවිසෙසනසනා-විනයනතො වෙච කායවාචානං

විනයත්ථිද්දති අයං-විනයො විනයොති අක්කානො.....

විවිධා හි එත් පච්චිධපාතිමොකත්තදෙස පාරාජිකාදිසතතආපනනික්ඛනි මාතීකා විහබ්බාදිපභෙද නයා විසෙසකුතා ව දලභිකමසිච්ඡිකරණපයො ජනා අනුපඤ්ඤාතනිනසා කාසීකවාචසිකඅජ්ඣාචාරනිසෙධනතො වෙස කායං වාචව විතෙති නසො විවිධයත්තා විසෙසනසනා කායවාචානව විනයන තො අයං විනයො විනයොති අක්කානො. නෙතෙනමෙතසස වචනත්ථකො සලලනං වුත්තං.....

“විවිධවිසෙසනසනා-විනයනතො වෙච කායවාචානං

විනයත්ථිද්දති අයං-විනයො විනයොති අක්කානො”ති.....

ඉතරං පන.....

අත්ථානං සුවතතො-සුවුත්තතො සවතතොථ සුදනතො

සුත්තාණා සුත්තසභා-ගතො ච සුත්තනනි † අක්කානං.....

තං හි අත්තපරත්ථාදිභෙදෙ අත්ථ සුවෙති, සුවුත්තා වෙත් අත්ථා වෙ තෙයාජ්ඣාසයානුලොමෙන වුත්තත්තා, සවති වෙතං අත්ථ සසමිච්ච ඵලං පසවතිති වුත්තං. හොති, සුදති වෙතං ධෙත්තු විස ඛිරං පග්ගරතිති වුත්තං. හොති, සුදු ව නෙ නාසති රක්ඛතිති වුත්තං. හොති, සුත්තසභාගවෙතං යථා හි නවජ්ඣානං සුත්තං පමාණං. හොති එවමෙතමපි විඤ්ඤානං යථා ච සුත්තනන සඛිගතිනනි සුචානි න විනිරියනනි න විබ්බසිගනනි එමිමෙතෙන සඛිගතිනා අත්ථා. නෙතෙනමෙතසස වචනත්ථකොසලලනං වුත්තං.....

“අත්ථානං සුවතතො-සුවුත්තතො සවතතොථ සුදනතො

සුත්තාණා සුත්තසභා-ගතො ච සුත්තනනි අක්කානං”නති.....

අභිධම්මසස වචනත්ථො වුත්තොසෙථි. අපරො පන නයො.....

යං එත් වුත්තමනො-සලකණා සුථිතා පරිච්ඡිතනා

වුත්තාතිකා ච ධම්මා-අභිධම්මො තෙන අක්කානො.....

අයං හි අභිසංදො වුත්තසලකණපුජ්ජපරිච්ඡිතනාතිකෙසු දිස්සති. නථා භෙස “බාලො මෙ ආවුසො දුක්ඛා වෙදනා අභිඤ්ඤාමහති”ති ආදිසු වුත්තං ආගතො. “යා තා රතතියො අභිඤ්ඤානා අතිලාභනිකා”ති ආදිසු සලකණෙ. “රාජ්ජිතරාජ මත්ථජ්ඣො”ති ආදිසු සුථිතො. “පටිබලො විතෙත්තුං අභිධම්මෙ අභි විනයො”ති ආදිසු පරිච්ඡිතෙන. අඤ්ඤාමඤ්ඤාසඤ්ඤාචරිතෙන ධම්මෙ ච විත

* “චරියාපිටකවසෙන පනතරසපභෙදෙ”සු.

† “සුත්තං සුත්තනනි” සිහල.

සෙ වාති වුතතං හොති. “අභිකක්‍ෂන්තොන චණ්ණිකා”ති ආදිසු අධිකෙ. එත්ථ ච
 “රුපුපසන්තිදා මහතං භාවෙති මෙත්තාසත්තකෙන චෙතසා එකං දිසං එරිත්වා
 විහරති”ති ආදිතා නයෙන වුභිමනොති ධම්මා වුතතා. “රුපාරමෙණ. වා සද්ද
 රමෙණ. වා”ති ආදිතා නයෙන ආරමණාදිති ලක්ඛණියතතා සලක්ඛණාපි.
 “සෙක්ඛා ධම්මා අසෙක්ඛා ධම්මා ලොකුත්තරා”ති ආදිතා නයෙන පුජිතාපි.
 සුජර්තාති අධිප්පායො; “එසො හොති චෙදනා හොති”ති ආදිතා නයෙන
 සභාවපරිච්ඡින්නතතා පරිච්ඡින්නාපි. “මහග්ගතා ධම්මා අපමාණ ධම්මා අනු
 තතරා ධම්මා”ති ආදිතා නයෙන අධිකාපි ධම්මා වුතතා. තෙනෙතමෙත්තසං
 චට්ඨත්ථකොසලලාඨං වුතතං.

“සං එත්ථ වුභිමනො-සලක්ඛණ පුජිතා පරිච්ඡින්නා
 වුතතාතිකා ච ධම්මා-අභිධම්මො තෙන අක්ඛාතො”ති.

ග. පඤ්ඤා අවසිඨං තං.

පිටකං පිටකත්ථිදු-පරිසත්ථිකාජනත්ථො ආහු
 තෙන සමොධානෙනා-තයොපි විතසාදයො ඤෙය්‍යා.

පරිසත්ථිපි හි “මා පිටකසම්පාදනො”ති ආදිසු පිටකත්ථි වුමිති. “අථ පුරි
 සො ආගච්ඡයා කුරුලුපිටකං ආදයා”ති ආදිසු සං කිචි භාජනවපි. තත්ථා පිට
 කං පිටකත්ථිදු පරිසත්ථිකාජනත්ථො ආහු. ඉද්දති තෙන සමොධානෙනා
 තයොපි විතසාදයො ඤෙය්‍යාති, තෙන එව. දුර්ධරොන පිටකසංදේශ සහ
 සමාසං කත්වා විතසො ච සො පිටකච පරිසත්ථිභාවතො තස්ස තස්ස අත්ථස්ස
 භාජනො වාති විතසපිටකං, යථා වුත්තොනෙව නයෙන සුත්තන්තව තං.
 පිටකවාති සුත්තන්තපිටකං, අභිධම්මො ච සො පිටකවාති අභිධම්මපිටකත්ථි
 එමමෙන තයොපි විතසාදයො ඤෙය්‍යා. එව. ඤාති ච පුනපි තෙසෙව
 පිටකෙසු භානප්පකාරකොසලලාඨං.

දෙසනාසාසනකථාගෙදං තෙසු යථාරතං
 සික්ඛාපාතානගමිතරහාපිච පරිදීපයෙ.

පරිසත්ථිගෙදං සමානතිං විපත්තිවාරි යං යති.
 පාපුණාති යථා තිකුචු නමපි සබ්බං විභාවයෙ.

තත්ථාසං පරිදීපනා විභාවනා ව. එතාති හි තිණි පිටකාති යථාසක්ඛං. ආණ්ඩ
 වොහාර පරමත්ථදෙසනා යථාපරාධ යථානුලොම යථාධර්මසාසනාති සංච
 රාසංචර දිඨ්ථිවිච්ඡේදනා මාරුපපරිච්ඡේදකථාති ව වුමිනති. එත්ථ හි විතසපි
 ටකං ආණ්ඩෙන හගවතා ආණ්ඩානුලොමො දෙසිතතතා ආණ්ඩෙය්‍යනා සුගත
 නතපිටකං. වොහාරකුසලෙන හගවතා වොහාරානුලොමො දෙසිතතතා
 වොහාරදෙසනා. අභිධම්මපිටකං පරමත්ථකුසලෙන හගවතා පරමත්ථානුලො
 මො දෙසිතතතා පරමත්ථදෙසනාති වුමිති. තථා පඨමං සෙ තෙ පටුරා
 පරාධා සතතා තෙ යථාපරාධං එත්ථ සාසිතාති යථාපරාධසාසනං. දුර්ධං අතෙ
 කඤ්ඤාසාසනසංවරිතාබ්බුතතිකා සත්තා යථානුලොමං එත්ථ සාසිතාති
 යථානුලොම සාසනං, තතිසං ධම්මපුඤ්ඤාමයෙන අතං මමාති සඤ්ඤාතො
 සත්තා යථාධර්මං එත්ථ සාසිතාති යථාධර්මසාසනනති වුමිති. පඨමං අණ්ඩා

චාරපටිපක්ඛිකුතො සංවරාසංචරො එත්ත කපිතොති සංවරාසංචරකපා. සංවරා
සංචරොති බුද්ධාදිකා වෙච මහනෙතා ව සංචරො කම්මාකම්මං විය ව ඵලාඵලං
විය ව. දුකියං වාසභිද්ධිපටිපක්ඛිකුතා දිභිචිතියෙඨනා එත්ත කපිතොති දිභි
චිතියෙඨනකපා. කතියං රාගාදිපටිපක්ඛිකුතො නාමරූපපරිචේදයො එත්ත
කපිතොති නාමරූපපරිචේදකපාති වුමිති. තිසුපි ව එතෙසු කියො සික්ඛා
තීණේ පභානාති වතුබ්බිධො ව ගම්භීරහාවො වෙදිතබ්බො. තපා හි විතසපිව
කෙ විසෙසෙන අට්ඨිලසිකා වුත්තා. සුත්තනතපිවකෙ අට්ඨිත්තසික්ඛා. අති
ධම්මපිවකෙ අට්ඨපඤ්ඤා සික්ඛා. විතසපිවකෙ ව විඤ්ඤාපභානං කිලෙසානං.
චිතිකම්මපටිපක්ඛිකා සිලසං. සුත්තනතපිවකෙ පරිසුඤ්ඤාපභානං. පරිසුඤ්ඤාන
පටිපක්ඛිතා සමාධියං. අතිධම්මපිවකෙ අනුසයපභානං. අනුසයපටිපක්ඛි
ත්තා පඤ්ඤාපභානං. පඨමෙ ව තදබ්ගපභානං කිලෙසානං. ඉතරෙසු විකම්මන
නසමුච්චේදපභානාති. පඨමෙ දුමාරිතසංකිලෙසසං පභානං. ඉතරෙසු
තණ්ඤාදිභියං කිලෙසානං. එකමෙකස්මිවෙත් වතුබ්බිධොපි ධම්මන්දෙසනාපටි
වෙධගම්භීරහාවො වෙදිතබ්බො.

තත්ථ ධම්මොති තතති; අපොති තස්සායෙව අපොති; දෙසනාති තස්සා
මහසා වචන්තාපිතාස තතතිසා දෙසනා; පටිච්චෙධොති තතතිසා තතතිඅත්තං ව
යථාභුතාවබොධො. තිසු චෙතෙසු එතෙ ධම්මන්දෙසනාපටිච්චෙධො යත්තො
සසාදිති විය මහාසමුද්දො මඤ්චුභිති දුක්ඛාගාහා අලංඛනෙයාපතිථා ව
තස්මා ගම්භීරං. එවං එකමෙකස්මි. එත්ත වතුබ්බිධොපි ගම්භීරහාවො වෙදිත
බ්බො. අපරො නෙයො ධම්මොති හෙතු; වුත්තං හෙතං. “හෙතුමහී ඤාණං ධම්ම
පටිසම්භිද්ධි”ති. අපොති හෙතුඵලං; වුත්තං හෙතං. “හෙතුඵලෙ ඤාණං. අත්ත
පටිසම්භිද්ධි”ති. දෙසනාති පඤ්ඤාතති යථාධම්ම. ධම්මානිලාපොති අභියායො;
අනුලොමපටිලොමසංඛේපවිත්තාරාදිවසෙන වා කප්ථං. පටිච්චෙධොති අති
සමයො; සොච ලොකියලොකුත්තරො විසයයො අසම්මොහනො ව අත්තානු
රූපං ධම්මෙසු ධම්මානුරූපං අත්තෙසු පඤ්ඤාතතිපථානුරූපං පඤ්ඤාතතිඅව
බොධො; තෙසං තෙසං වා තත්ත තත්ත වුත්තධම්මානං පටිච්චිකිතබ්බො සලකම්
ණසංඛාතො අපිපටිතසභාවො. ඉද්ධි යත්තො එතෙසු පිටකෙසු යං යං ධම්ම
ජතං අත්තජතං වා යා වාසං යථා යථා ඤාපෙතබ්බො අපො සොකුතං ඤාණ
සස අතිමුඛො හොති තථා තථා තදන්තෙඤ්ඤා දෙසනා යො වෙත්ත අපිපටි
තාවබොධසංඛාතො පටිච්චෙධො තෙසං තෙසං වා ධම්මානං. පටිච්චිකිතබ්බො
සලකම්ණසංඛාතො අපිපටිතසභාවො සබ්බමෙභං. අනුපවිතකුසලසමානා
රෙති දුප්පඤ්ඤාති සසාදිති විය මහාසමුද්දො දුක්ඛාගාහා. අලංඛනෙයා
පතිථා ව තස්මා ගම්භීරං. එවමපි එකමෙකස්මි. එත්ත වතුබ්බිධොපි ගම්භීරහාවො
වෙදිතබ්බො. එත්තාචතා ව.

“දෙසනාසාසනකපාහෙදං තෙසු යථාරතං
සික්ඛාපභානගම්භීරහාවෙ පටිදීපයෙ”

ඉති අයං ගාථා වුත්තන්තා හොති.

“පටිසයාතිහෙදං සමපතති. විපතතිවාපි යං යති.
පාපුණ්ති සථා හිතමු තමපි සබ්බො විතාමියෙ”

එළු පනතිසු පිටකෙසු තිපිබො සරියකර්මයෙදු දළබෙබො, තියොහි පරි
යනතියො අලගඳුපමා නිසසරණන්දා ගණකාරිකපරියතනිති. තළු සා දුග්ග
තිතා උපාරමිතාදිහෙතු පරියාපුතා. අයං අලගඳුපමා; යං සකියං වුතතං. “සෙසං
එපි භික්ඛවෙ පුරිසො අලගඳුපමිකො අලගඳුගවෙසී අලගඳුපරියෙසන. වර
මානො සො පසෙසසා මසානතං අලගඳු. තමෙන. හොගෙ වා නඩතුමේ වා
ගණෙනසා තසස සො අලගඳු පරිවතනිති. ගණේ වා බාහාය වා අඤ්ඤාන
රසමි. වා අභිගාමිබ්බෙත ධර්මෙසසා සො තතොතිදුතං මරණං. වා නිගවේශස
මරණමනන. වා දුක්ඛං තං කියං හෙතු දුග්ගතිගතතා භික්ඛවෙ අලගඳුසු එව
මෙව බො භික්ඛවෙ ඉබෙකවෙ මොසපුරිසා ධම්මං. පරියාපුණ්ණති සුත්තං
—පෙ—වෙදලං තෙ තං ධම්මං. පරියාපුණ්ණි නෙසං ධම්මානං පඤ්ඤාය අළු.
න උපපරික්ඛනති තෙසං තෙ ධම්මා පඤ්ඤාය අළු. අනුපපරික්ඛන. න නිජ්ඣා
නං බමනති තෙ උපාරමිතාතිසංසා වෙව ධම්මං. පරියාපුණ්ණති ඉතිවාදස
මොක්ඛාතිසංසා ව යසස වන්තා ධම්මං. පරියාපුණ්ණති තමසස අළු. නානුතො
නති තෙසං තෙ ධම්මා දුග්ගතිතා දීඝරතතං අතිතාය දුක්ඛාය සංවතතනති තං
කියං හෙතු දුග්ගතිගතතා භික්ඛවෙ ධම්මාන”නති. පන සුග්ගතිතා
සීලක්ඛනාදිපාරිසුරියෙව අකඛබමානෙන පරියාපුතා න උපාරමිතාදිහෙතු
අයං නිසසරණන්දා; යං සකියං වුතතං. “සෙ සං තෙ ධම්මා සුග්ගතිතා දීඝරතතං
තිතාය සුඛාය සංවතතනති තං කියං හෙතු සුග්ගතිගතතා භික්ඛවෙ. ධම්මා
න”නති. පන පරිඤ්ඤාතකබ්බො පනිනකිලෙසො භාචිතමගෙහා පටි
පිබාතුපෙයා සවර්තනතිරොධො ඛිණ්ණවො කෙවලං. පවෙණිපාලනන්තා
වංසානුරක්ඛනන්තාය පරියාපුණ්ණි අයං ගණකාරිකපරියතනිති. විතසෙ
පන සුප්පටිපනෙනා භික්ඛු සීලසමුදං නියාය නියො විජ්ජා පාපුණ්ණි
තාසංසෙව ව තළු පහෙදව්වනතො. සුතො සුප්පටිපනෙනා සමාධිසමුදං
නියාය ඡ අභිඤ්ඤා පාපුණ්ණි තාසංසෙව ව තළු පහෙදව්වනතො. අභි
ධම්මෙ සුප්පටිපනෙනා පඤ්ඤායමුදං නියාය වතසො පටිසම්මිදු පාපුණ්ණි
තාසම තළුව පහෙදව්වනතො. එවමෙනෙසු සුප්පටිපනෙනා සමාක්ඛමෙන
ඉමි. විජ්ජාතතා ඡ ලභිඤ්ඤා වතුපටිසම්මිදුසමුදං සමනති. පාපුණ්ණි.

විතසෙ පන දුප්පටිපනෙනා අනුඤ්ඤාතසුඛසම්පාදනා අළුරණපාපුරණදි
එසසාමඤ්ඤතො පටිසම්මිතෙසු උපාදිණ්ණකප්පාදිසු අනවර්ජසඤ්ඤා
හොති. වුතතමපි හෙතං. “නථාහං හගවතා ධම්මං දෙසිතං ආඡිනාමි යථා
යෙමෙ අනන්තරාසිකා ධම්මා වුතතා හගවතා තෙ පටිසෙවතො නාලං අනන්තරාසා
ය”ති. තතො දුසීලභාවං පාපුණ්ණි. සුතො දුප්පටිපනෙනා “වතනාරොමෙ
භික්ඛවෙ පුග්ගලා සනෙතා සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි”තති ආදිසු අධිපායං අඡ
නතොතා දුග්ගතිතං ගණකාරි, යං සකියං වුතතං. “අතතා දුග්ගතිතෙන
අමෙත වෙව අබ්බාසිකති අතතානව බතති බහුව අපුඤ්ඤං පසවති”ති.
තතො මිථ්ජාදිඝීතං පාපුණ්ණි. අභිධම්මෙ දුප්පටිපනෙනා ධම්මවිතතං අතිධා
වතො අවිනෙතයාතිපි විභවනති තතො විතතකෙඛපං පාපුණ්ණි. වුතතං
හෙතං. ‘වතනාරොමා භික්ඛවෙ අවිනෙතයාති න විනෙතතබ්බාති යාති
විනෙතතො උමාදසස විකාතසස භාසි අය්සා”ති. එවමෙනෙසු දුප්පටිපනෙනා
සමාක්ඛමෙන ඉමි. දුසීලභාවමිථ්ජාදිඝීතා විතතකෙඛපං පහෙදං විතතං
පාපුණ්ණිති. එතතා වතා වංසං.

“පරිසරතීගෙදං සම්පතති. විපතතිවාපි යං යති.

පාපුණ්ති යථා තිනත්තං තමපි සබ්බං විභාවසෙ”ති.

අසමපි ගාථා වුත්තංථා හොති. එවං භාතාසකාරතො පිටකාති සුඛං
තෙසං වසෙති සබ්බමොතං සබ්බානමානං තිණි පිටකාති හොතති.

කථං නිකාසතො පච නිකාසාති, සබ්බමෙව ගෙතං දීඝනිකාසො මජ්ඣිම
නිකාසො සංසුත්තනිකාසො අබ්බුත්තරනිකාසො බුද්ධකනිකාසොති පචස
ගෙදං හොති. නාස් කතමො දීඝනිකාසො, තිවග්ගසධ්වතාති බ්‍රහ්මජලාදිති
වතුනති. ස සුත්තාති.

වතුනති. සෙව සුත්තනතා නිවගෙතා සසං සබ්බතො

එස දීඝනිකාසොති පඤ්චො අනුලොමිනො.

කසො පතෙස දීඝනිකාසොති වුවති, දීඝපමාණෙන. සුත්තාතං සමුභ
තො නිවාසතොව. සමුභනිවාසා හි නිකාසොති වුවනති. “නාහං භික්ඛුවෙ
අඤ්ඤං එකනිකාසමපි සමනුපස්සාමි එවං විතතං යථාපිදං භික්ඛුවෙ තීරවජාන
ගතා පාණ්” පොණිකනිකාසො වික්ඛිලදීකනිකාසොති එවමාදිති වෙත්ත සාධ
කාති සාසනතො ලොකතො ව. එවං සෙසානමපි නිකාසගාවෙ වචනපො
වෙදිතබ්බො. කතමො මජ්ඣිමනිකාසො, මජ්ඣිමපමාණති පමදසවග්ග
සධ්වතාති මුලපරිසංසසුත්තාදිති දිසස්සතං වෙව සුත්තාති.

දිසස්සත සුත්තනතා වෙව සුත්තාති යස්ස සො

නිකාසො මජ්ඣිමො පච දසවග්ගපරිග්ගගො.

කතමො සංසුත්තනිකාසො, දෙවතාසංසුත්තාදිවසෙන සීතාති මහතර
ණදිති සත්ත සුත්තසහස්සාති සත්ත සුත්තසතාතිව වාසඪි ව සුත්තාති.

සත්ත සුත්තසහස්සාති සත්ත සුත්තසතාති ව

වාසඪි වෙව සුත්තනතා එසො සංසුත්තසධ්වතො.

කතමො අබ්බුත්තරනිකාසො, එකෙකඅභ්‍යාතිරේකවසෙන. සීතාති
විග්ගපරිසාදනාදිති නව සුත්තසහස්සාති පච සුත්තසතාති සත්තපඤ්ඤපච
සුත්තාති.

නව සුත්තසහස්සාති පච සුත්තසතාති ව

සත්තපඤ්ඤස සුත්තාති සංඛා අබ්බුත්තරේ අයං.

කතමො බුද්ධකනිකාසො, සකලං විනාසපිටකං අභිධම්මපිටකං බුද්ධකපාඨ
බ්බවපද්දසො ව පුබ්බෙ දස්සිතා පචදසපසගෙද්ද භිපෙඨා මග්ගාරො නිකාසෙ
අවසෙසං බුබ්බවතනති.

භිපෙඨා වතුරොපතෙ නිකාසෙ දීඝආදිනෙ

තදඤ්ඤං බුබ්බවතං නිකාසෙ බුද්ධසං මනොති.

එවං නිකාසතො පච නිකාසා හොති. කථං අබ්බවසෙන නව අභ්‍යාතිති, ස
බ්බමෙව භිදං සුත්තං ගෙසං වෙසාකරණං ගාථා ලද්දතං ඉති වුත්තං භතං
අබ්බුත්තධම්මං වෙදලලනති නවපසගෙදං හොති, තාති උභතොවිග්ගති තිද්දස

බකික පරිවාරා සුභතතිපාතෙ මධිගලසුභත රතනසුභත තාලකසුභත තුච්චකසුභතාති අඤ්ඤාමපිට සුභතතාලකං තථාගතදවතං සුභතතති වෙදිතබ්බං. සබ්බමපි සතාථකං සුභතං සොග්ගතති වෙදිතබ්බං. විසෙසෙන සංසුභතතිකා සෙ සකලොපි සතාථාවග්ගො. සකලමපි අභිධම්මපිටකං නිග්ගාථකං සුභතව සච අඤ්ඤාමපි අභිති අධිගතති අසබ්බතීගං බුද්ධච්චතං තං වෙසාකරණන්ති වෙදිතබ්බං. ධම්මපදං ථෙරගාථා ථෙරිගාථා සුභතතිපාතෙ නොසුභතනාමිතා සුභිකතාථා ව ගාථාති වෙදිතබ්බං. සොමනසසංඝාණ්ඩකතාථාපටිසංසුභතා වාසීති සුභතතතා උදුතනති වෙදිතබ්බං. චුත්තං ගෙනං ගතවතාති ආදිතං සච වතා දසුභතරසතසුභතනනා ඉතිචුත්තකතති වෙදිතබ්බං. අපණ්ණකජ්ඣකාදිති පඤ්ඤාසංඛිතාති පච ජනකසතාති ජනකනති වෙදිතබ්බං. වතාරො මෙ සිකිවෙ අභිජරිතා අභිඤ්ඤා ධම්මා ආනඤ්ඤා ආදිතං සච වතා සබ්බපි අභිජරිසබ්බතධම්මපටිසංසුභතසුභතනනා අබ්බතධම්මනති වෙදිතබ්බං. චුළ වෙදලලු මහාවෙදලලු සමමාදිසී සකකපඤ්ඤා සකාරගාතති මහාපුණ්ණම සුභතාදසො සබ්බපි වෙදව තුච්ච ලබා ලබා පුච්ඡිතසුභතනනා වෙදලලුනති වෙදිතබ්බං. එවමෙනං අබ්ගතො නච අබ්ගාතිකං කථං ධම්මකිංකරො චතුරාසීති ධම්මකිංකරසංඝාතීති සබ්බමව තිදං බුච්චවතං.

වාසීති. බුද්ධො ගන්ති. වෙ සභසාති සිකුන්තො

චතුරාසීති සභසාති සෙමෙ ධම්මො පවතතිනොති.

එවං පරිදීපිතධම්මකිංකරිසෙන චතුරාසීතිසභසසප්පභෙදං ගොති තත්ථ එකානුසංඝිකං සුභතං එකො ධම්මකිංකරො, සං අං නානානුසංඝිකං ගන්ති අනුසංඝිතිසෙන ධම්මකිංකරණන්තා, ගාථාබ්බකොසු පඤ්ඤාපුච්ඡනං එකො ධම්මකිංකරො, විසංජයනං එකො, අභිධම්මෙ එකමෙකං. තිකදුසභාජනං එකමෙකම විසභවාරභාජනං එකමෙකො ධම්මකිංකරො, විසයෙ අත්ථි චන්ද්‍ර අත්ථි මානිකා අත්ථි පදගාජනං. අත්ථි ආපනති අත්ථි අනාපනති අත්ථි අනතරාපනති අත්ථි තික වෙසඤ්ඤා, ගන්ති එකමෙකො කොභාසො එකමෙකො ධම්මකිංකරො වෙදග බොධා. එවං ධම්මකිංකරො චතුරාසීති ධම්මකිංකරසංඝාතීති එවංමතං සබ්බමපි බුද්ධච්චතං පචසතිකසංඛිතිකාලෙ සභගායනෙනාන මහාකසුපපමු බෙග පිසගණෙන අසං ධම්මො අසං විසයො ඉදං පච්චිබුද්ධච්චතං ඉදං මජ්ඣිම බුච්චවතං ඉදං පච්චිමබුද්ධච්චතං ඉදං විසයජිටකං ඉදං සුභතතනපිටකං ඉදං අභිධම්මපිටකං අසා දිකතිකායො—පෙ—අසං බ්‍රිඤ්ඤාතිකායො ඉමාති සුභතා දිකති තවසාති ඉමාති චතුරාසීති ධම්මකිංකරසංඝාතීති. ඉමං පහෙදං. උච්ඡෙදොභාව සබ්බිතං. න කෙළිලුම ඉමමෙව අඤ්ඤාමපි උදුතනසභග වග්ග සංඝාත පෙසාලසභග එකතතිපාහදුකතිපාහදිතිපාසභග සංසුභත සභග පණ්ණාසසභගාදිමොකවිධං තිසු පිටකොසු සඤ්ඤාමාගං සබ්බප්පහෙදං. චිට්ඨපෙචාව සත්තති මාගෙති සබ්බිතං. සබ්බිතිපරිඥායානෙ වසා ඉදං මහාකසුපපමජෙරෙන දසබලසං සාසනං පච්චසංඝසංඝපරිමාණකාලං පච්චගතනසමික්ඛං කතනති සඤ්ඤාතපමොදු සාධුකාරං විස දදමානා අසං මහා පච්චි උදකපරසනනං කතා අනෙකප්පකාරං සබ්බමපි සමුකමපි සමුච්චෙච්චි අනෙකාති ච අභිජරිතාති පාදාරභෙදං.

එවං සබ්බිතො පනෙත්ථ අයං අභිධම්මො පිටකානාං අභිධම්මපිටකං නිකායානාං බුද්ධතනිකායාං අධ්මනො වෙසනාකරණධර්මං. ධම්මකිංකිතො කතීපයානි ධම්මානුකිංකිතොති භොනති. තං ධාරයන්තොසු භික්ඛුසු පුබ්බෙ එකො භික්ඛු සබ්බසාමසිකපරියාය නිසීදිතා අභිධම්මනො සුත්තං ආභරිතා ධම්මං කථෙතො: "රූපඛණ්ඩො අව්‍යාකෘතො, වර්තාරො ඛණ්ඩො සියා කුසලා සියා අකුසලා සියා අව්‍යාකෘතා, දසායතනා අව්‍යාකෘතා, වෙ අයතනා සියා කුසලා සියා අකුසලා සියා අව්‍යාකෘතා, සොලස ධාතුසො අව්‍යාකෘතා, වෙ ධාතුසො සියා කුසලා, සියා අකුසලා, සියා අව්‍යාකෘතා, සමුදයසමං අකුසලං, මඟ්‍යසමං කුසලං, නිරොධසමං අව්‍යාකෘතං, දුක්ඛසමං සියා කුසලං, සියා අකුසලං, සියා අව්‍යාකෘතං, දසිද්ධිං අව්‍යාකෘතා, දෙමනස්සිද්ධිං අකුසලං, අනස්සකුසලාසංවිතීද්ධිං කුසලං, වර්තාරි ඉද්ධිං සියා කුසලා, සියා අව්‍යාකෘතා, ඡ ඉද්ධිං සියා කුසලා, සියා අකුසලා, සියා අව්‍යාකෘතා"ති ධම්මකං කථෙයි. තස්මිං ධාතෙ එකො භික්ඛු නිසිද්ධො ධම්මානුකීද්ධං සිනෙරං පරිකම්පන්තොවිඤ්ඤාසුත්තං ආහරිති නිං සුත්තං නාමෙතනති ආතං අභිධම්මපුත්තං නාම ආවුසොති. අභිධම්මපුත්තං කස්මිං ආහරිති නිං අකුසලං බුබ්භාසිතං සුත්තං ආහරිතං න වට්ටතිති. අභිධම්මො කෙන සාසිතොති. න එකො බුබ්භාසිතොති, නිං පන නෙ ආවුසොති නිකපිටකං. උග්ගති නානති, න උග්ගතිනං ආවුසොති, අවිතසධාරිතා මඤ්ඤාදිං අත්තනෙතො එවං චදෙසිති. විතසමනං මෙ ආවුසො උග්ගතිනං. ගම්චි තෙ උග්ගතිනං. පරිසපරිසනෙත නිසීදිතා නිද්දසනෙතන උග්ගතිනං සමිකති නුමන දිසොති පබ්බාඤ්ඤො වා උපසම්භාවදෙනො වා සාධිකාරො ගොති නිං කාරණං විතසමනාසංචි උග්ගතිනො, වුත්තං ගෙතං තත්ථ අතාපනති න අවිධිමොතිකාමො, ඉංස නාම ආවුසො සුත්තනං වා නාමායො වා අභිධම්මං වා පරියාපුර්ණසු පච්ඡාපි විතසං පරියාපුර්ණසංසිති. සුත්තනෙත මකාසං කාරාපෙඨා අභිධම්මං වා විතසං වා පුච්ඡති, අභිධම්ම මකාසං කාරාපෙඨා සුත්තනං වා විතසං වා පුච්ඡති, විතසෙ මකාසං කාරාපෙඨා සුත්තනං වා අභිධම්මං වා පුච්ඡති, නිං පන එතනකමි න ත්තාසිති. එතනෙතොපි පරවාදි නිග්ගන්තො හොති. මහාගොසිඤ්ඤාසුත්තං. පන ඉන්ද්‍රියාපි බලවරං. තහු භි ධම්මසෙතා පති සාරිපුත්තපථරො අකුසලමකුසලං පුච්ඡතපකුසල වියාජ්ජනව ආරොචෙතො සත්ථ සංකීර්ණං ගතො මහාමෙග්ගලානදෙරසස විසංජ්ජනං ආරොචෙතො: "ඉධාවුසො සාරිපුත්ත වෙ භික්ඛු අභිධම්මකං. කථෙතති තෙ අකුසල මකුසලං පකුසලං පුච්ඡති අකුසලමකුසලං පකුසලං පුච්ඡා විසංජ්ජනං. නො ච සංසාදෙහි. ධම්ම ච නෙසං කථා පට්ඨනති හොති එවරුපෙන වො ආවුසො සාරිපුත්ත භික්ඛු නා ගොසිඤ්ඤාසුත්තං සොදෙහො"ති ආහං.

සත්ථා අභිධම්මො නාම මම සාසනෙ පරිබාහිරාති අවන්තා සුචර්ණාදිභි සද්දිසං සිවං උණණමෙතිං පුණණවකුසසංසිද්ධිං මුඛං. පුරෙඨා බුහුමිකොසං නිවර්ණරෙනො සාධු සාධු සාරිපුත්තාති මහාමෙග්ගලානදෙරසස සාධු තාරං දතා සථා තං මෙ ගගලානෙති සමා ව්‍යාකරමානො ව්‍යාකරෙතො මෙග්ගලානෙති සාරිපුත්ත ධම්මකවිද්වොති ආහං. අභිධම්මොති කුසලං සත්ථ

කීර්තිමත්තියකි. නාමි. අවිසේසා ධර්මං කපේත්තාපි න ධර්මිකපීකා. කසමා, තෙ හි ධර්මං කපේත්තා කමමනතර. විපාකනතර. රාජාරුපරිච්ඡේදා ධර්ම නතර. අලොලෙඛා කපේත්තා. ආභිධර්මිකා පන ධර්මනතරං න ආලො ලෙඛා. කසමා ආභිධර්මිකො සික්ඛා ධර්මං. කපේතු වාමා වා පුච්ඡිතකාලෙ පන පසුභා. කපේත්තාතිති අසමෙව කීර්තිකතනධර්මකපීකො නාමාති ඉදං සකාස සත්ථා සාධුකාරං දුච්ඡා සුකපිතං මොග්ගලානෙනාති ආත්මං.

අභිධර්මං පටිබාහකො ඉමස්මිං පිනවකො පහාරං දෙති සබ්බසුඤ්ඤා සුඤ්ඤං පටිබාහති සත්ථු වෙසාරජ්ජසුඤ්ඤමතිවගෙනති සොභුකාමං පටිසං විසංවාදෙති අරිශ්මගෙන ආවරණං ඛනිති අභාරසසු හෙදකරවතුසු ඵනස්මිං උද්දස්සති උකෙවපතිසකමෙ නිසස්ස සමෙ නජ්ජනිසසමාරගො හොති. කමං කසමා උදෙසාපෙතනෙති හමිජ විසංසාදෙ සුච්ඡා පිටිසංසිති. අථාපි එවං වදෙ ය් සමෙ අභිධර්මො බුද්ධාසිතො යථා අනෙකෙසු සුත්තසහස්සෙසු “එකං ස මධං භගවා රාජහතෙ විහරති”ති ආදිතා නයෙන නිදානං සජ්ජනං එවං අස්සා පි නිදානං සජ්ජනං භවෙය්‍යාති. සො ජාතක සුත්තනිපාත ධර්මපද්ධිතං එව රූපං නිදානං නජ්ජි නව තාති න බුද්ධාසිතාතිති * පටිකම්පිතා උත්තරිමිජි එවං වග්ගබෙබ්බා.

පණ්ණිත අභිධර්මො නාමෙස සබ්බසුඤ්ඤාබුධානංයෙව විසයො. න අසුඤ්ඤ සං විසයො. බුධානං හි මකකනති පාකටා, අභිජ්ඣි පාකටා, අභිසමේඛා පි පාකටා, ධර්මවකකප්පවිග්ගතං පාකටං, යමපාරිච්ඡිතං පාකටං, තිදිවොක්ක මො පාකටො. දෙවිලොකෙ දෙවිගහාබ්භි පාකටො, දෙවොරොහතං පාකටං, අථා නාම වකකවකාරසෙසු භජීරතනං වා අසාරතතං වා ථෙතෙනා සාන කෙ යොජෙතා විවරණං නාම අභාරං. අකාරණං, වකකතතං වා පන ථෙ තෙනා පලාලසකටෙ මලලේඛනා විවරණං නාම අභාරං. අකාරණං, යොජ නප්පමාණං මහාසතසමත්ථං මණීරතනං වා පන කප්පාසපච්ඡිතං පකම්පිතා වලඤ්ඤතං නාම අභාරං. අකාරණං, කසමා; රාජාරුහණකායා එවමෙව අභිධර්මො නාම න අසුඤ්ඤසං විසයො, සබ්බසුඤ්ඤාබුධානංයෙව විසයො. තෙසං විසෙන් දෙසෙතබ්බා දෙසනා. බුධානං හි මකකනති පාකටා—පෙ—දෙ වොරොහතං පාකටං, අභිධර්මස්ස නිදානකම්මං නාම නජ්ජි පණ්ණිතාති. නති සකකා එවං වුතෙන පරවාදිතා සකධර්මිකා උද්ගරණං උද්ගරිතුං.

මණ්ඩලාරාමවාසී කීසුභුතිඤ්ඤොරො පන මහාබොධිනිදානො එස අභිධ ර්මො නාමාති දසෙකාං “යෙන ස්වාහං භික්ඛවෙ විහාරෙන පඨමාසිසමුද්ධො විහරාමි තස්ස පදෙසෙහි විහාසි”නති ඉමං පදෙසවිහාරසුත්තනතං. ආහරිතා කපේසි. දසවිධො හි පදෙසො. ඛනිපදෙසො ආශතනපදෙසො ධාතුපදෙසො සමපදෙසො ඉද්ධපදෙසො පමිසාකාරපදෙසො සතිපභාරපදෙසො ක්කාන පදෙසො නාමපදෙසො ධර්මපදෙසොති. තෙසු සත්ථා මහාබොධිමණ්ණි පවකම් ඤා නිප්පදෙසෙන පටිච්ඡන්ති. ඉමං තෙමාසං වෙදනාකම්මවසෙනෙව විහා සි. වාදසාධකතාති අභාරස ධාතුයො නිප්පදෙසෙන පටිච්ඡන්ති. ඉමං තෙ මාසං ධර්මාසකතෙ වෙදනාවසෙන ධර්මධාතුයම වෙදනාවසෙනෙව විහා

* “නාමි බුද්ධාසිතාතිති” පාඨො සබ්බිජ්ඣ.

සිංහල චිත්‍රකර්ම සම්මාන ත්‍රිප්පරිදේශන පරිච්ඡේදය. ඉමං තෙමාසං දුක්ඛසම්මාන
වේදනාවසේනෙව විහාසිං බාවිසති ඉත්ථිසාති නිප්පදේශන පරිච්ඡේදය. ඉමං
තෙමාසං වේදනාවසේන ඉත්ථිසාති විහාසිං වාදනපදිකා. පච්චසාකාර
වට්ඨං නිප්පදේශන පරිච්ඡේදය. ඉමං තෙමාසං එකපච්චසා වේදනාවසේ
නෙව විහාසිං චිත්තාරෝ සතිප්ථානෙ නිප්පදේශන පරිච්ඡේදය. ඉමං තෙ
මාසං වේදනාසතිප්ථානවසේනෙව විහාසිං චිත්තාරෝ කොතාති නිප්පදේ
ශන පරිච්ඡේදය. ඉමං තෙමාසං කොතමෙතසු වේදනාවසේනෙව විහාසිං
තාමං නිප්පදේශන පරිච්ඡේදය. ඉමං තෙමාසං තත්ථ වේදනාවසේනෙව විහා
සිං ධම්මෙ නිප්පදේශන පරිච්ඡේදය. ඉමං තෙමාසං වේදනානතිකවසේ
නෙව විහාසිති එවං. ඵෙරො පදේසවිහාර සුභතතතවසේන අභිධම්මසා
නිදනං. කථෙසිංගාමවාසී සුචන්ද්‍රවේදෙරො පත හෙමාලොහපාසාදේ
ධම්මං පටිපත්තොනො අහං පරවාදී බාහා පහස්ස අරඤ්ඤ කඤ්ඤො
විස අසකම්මං අට්ඨං කරොනො විස ච අභිධම්මෙ නිදනස්ස අත්තාවච්චි
න ඡනාතිති වනා නිදනං. කථෙතො එවමානං "එකං සමයං හභවා දේ
වෙසු විහරති භාවනිංසෙසු පාරිව්ජනනකමුලෙ පරික්කමාලසිලාසංඝාතා
බො හභවා දෙව්භානං තාවනිංසානං අභිධම්මකථං කථෙසිංකුසලා ධම්මා
අකුසලා ධම්මා අව්‍යාකතා ධම්මා" යි

අඤ්ඤාසු පන සුත්තොසු එකමෙව නිදනං. අභිධමෙව චෙ නිදනාති අධි
ගමනිදුනං දෙසනාතිදුනව. තත් අධිගමනිදුනං දීපධිකරදසබලතො පඨාය
යාව මහාබෝධිපලලිකා වේදිතබ්බං. දෙසනාතිදුනං යාව ධම්මවක්කප්පවි
ත්තනා. එවං උග්ගනිදුනසම්පන්නස්ස පනස්ස අභිධමස්ස නිදනකොසලල
ත්තං ඉදං නාම පඤ්ඤාකම්මං වේදිතබ්බං. අයං අභිධමො නාම කෙන පභාවි
තො, කත් පරිපාචිතො, කත් අධිගතො, කද අධිගතො, කෙන අධිගතො,
කත් විචිතො, කද විචිතො, කෙන විචිතො, කත් දෙසිතො, කස්සත්ථාය දෙසි
තො, කම්මත්ථං දෙසිතො, කෙති පරිග්ගහිතො, කෙ සික්ඛනති, කෙ සික්ඛනසික්ඛා,
කෙ ධාරෙතති, කස්ස චිවතං, කෙනාභතොති, තත්ථදං වික්ඛන්තං,
කෙන පභාවිතොති බෝධිඅභිනිතාරසඛාය පභාවිතො, කත් පරිපාචි
තොති අබ්ච්ඡේදාසු ජනනසතොසු, කත් අධිගතොති බෝධිමුලෙ,
කද අධිගතොති විසාඛපුණ්ණමාසියං, කෙන අධිගතොති සබ්බඤ්ඤා
බ්බවෙන, කත් විචිතොති බෝධිමණ්ඩලං, කද විචිතොති රතනසරස
ත්තාභෙ, කෙන විචිතොති සබ්බඤ්ඤාබ්බවෙන, කත් දෙසිතොති දෙවේ
සු නාවතිංසෙසු, කස්සත්ථාය දෙසිතොති දෙවනානං, කම්මත්ථං දෙසිතො
ති චතුරොසනිප්පරණ්ණං, කෙති පරිග්ගහිතොති දෙවෙහි, කෙ සික්ඛ
නති සෙවා ව පුපුණ්ණකල්පාණ්ණං ව, කෙ සික්ඛනසික්ඛාති අරහ
තො, ඛණ්ණසවා, කෙ ධාරෙතති සෙ සංවත්තනති තෙ ධාරෙතති,
කස්ස චිවතනති භගවතො චිවතං අරහතො සම්මාසම්බුධස්ස, කෙනාභ
තොති අචරිතසරම්පරාය. අයං හි සාර්වත්තකොරො හග්ග්ථ සොභිතො පිය
ජලි පියපාලො පියදසසී කොසිසපුත්තො සිග්ගචො සඤ්ඤො මොග්ගප්ප
ත්තො සුදුහතො ධම්මස්සො දුසුකො සොන්ඤ්ඤො ඉරවතොති එවමාදිති

සාව හැසියා බින්නාලා අහන්නා... තනො උඩං තෙසංගෙව සිසානුසියො
හිනි එව. තාව ජමුද්දනලෙ අවර්ධපරමරාස අහනො, ඉමං පන දිපං...
තනො...

මහියෙ ඉතිසො උතරියො හඳුනාමො ව සමිලො

එතෙ නාහා මහාපඤ්ඤ ජමුද්දපා ඉධාගතාහි...

ඉමෙහි මහානාගෙහි අහනො. තනො උඩං තෙසංගෙව සිසානුසියො
සංඛාතාස අවර්ධපරමරාස සාවජ්ජකාලා අහනො. එවං අහනාස පතාස
සන්නං දීපකකදසවලනො පදාස සාව. මහාබෝධිපලලිකා අධිගමනිද
නං, සාව ධම්මවිකකප්පවත්තනා දෙසනානිදනම් වුත්තං. නසා අවිභාවය.
අසමානුපුරිකිනා. වෙදිනබ්බං... ඉතො කිර කප්පසනසකසාධිකානං. වතු
නනං අසංවේදනං මන්තෙ අමරවනිනාම නගරං අහොසි. තත් සුමෙධො
නාම බ්‍රාහ්මණේ පටිවසති උගතො සුජනො මානිනො ව පිතිනො ව සංසුඛ
හණිකො සාව සන්නා. කුලපරිධා අකබ්භොනා අනපකකුචා ජාතිවාදෙහි
අතිරුපො දසසහිතො පාසාදිතො පරමාස විණ්ණපොකකරතාස සමනාහ
තො. සො අඤ්ඤං කාමං අනානා බ්‍රාහ්මණස්ථාමෙව උගගණ්ඨි. තසා දහර
කාලෙයෙව මානාපිතරො කාලවිකංසු. අවසා රාසිවිකිකො අමවෙටා අස
පොත්තං. අනර්ථා. සුමිණ්ණරජතමිණිමුත්තාදිසුටිතෙ ගණික විවරිතා
එත්තනං. හෙ කුමාර මාතුසන්තකං එත්තකං පිතු සන්තකං එත්තකං අසක
පසානානං සන්තකාති සාව සන්නා. කුලපරිධා, ධනං. අවිකතිනා එතං පටි
පජ්ජාතිති අහ. සුමෙධං පඤ්ඤා විනොසි. ඉමං ධනා සංගර්ථා මයා. පිතු
පිතාමහාදයො පරලොකං ගවජ්ජනා එතංගසාප්තමි ගහෙතා. තග්ගා මයා
පන ගහෙතා ගමනාගරණං. කාතුං වර්ධනි. සො රඤ්ඤං අරොචෙතා. නග්
රෙ හෙරි. වරාපෙතා මහාජනසා දනං. දනා නාසංඛිතජං පබ්බජි.
ඉමෙහි. පන එතෙ සුමෙධකා. කප්පතබ්බා. වුත්තං. හෙතං බුබ්බාසො...

“කලෙප ව සතසනසො වතුරො ව අසංඛිතං

අමරං නාම නගරං දසානෙතං මනාරථං.

දසති සද්දෙහි අවිචිතං. අනනපාතසමාසුතං...

හත්තිසංඝං අසසද්දං ගෙටිස වර්ථාති ව

විණ්ණුතිසිසසද්දං නාලිතං. තමෙව ව

බාදපිපිච්චා වෙච අනනපාතෙන සොසිතං...

නගරං සබ්බිකාසමනනං සබ්බිකාමිද්දපාතනං.

සන්නරතනසමනනං නානාජනසමාකුලං.

සමිධං දෙවතාගරංව අවාසං පුඤ්ඤකම්මිතං...

නගරෙ අමරවනිනා සුමෙධො නාම බ්‍රාහ්මණේ

අහොසකෙ. වසනාතිවසො පත්‍රාගධනාඤ්ඤවා...

අස්සාසකො මනාගිරො නිෂ්ඨං. වෙදන පාරතු

උග්ගණේ ඉතිකාසෙ ව සංඛිතමිණි පාරමිං නනො...

රහොගහො නිසිදිනා එවිං මිනනසතුං හද
දුකෙකා සුනබනෙවි නාම සරිරසා ව හෙදනා

ජනිබමෙව පරාබමෙව විකිබමෙව වහං හද
අපරං අමරං බෙමිං පරිසෙසියාමි රිබුමිං

සත්තුනිමිං පුරිකාසං නානාකුණපපුරිතං
ජනිබිසිනාන ගවෙජ්ජාං අනපෙකො අනඤ්ඤො

අපි හෙතිනි සො මහෙතා න සො සකසා හ හෙතුසෙ
පරිසෙසියාමි නං මහතං භවතො පරිවුත්තියා

සථාපි දුකෙකා විජුනො සුඛං භාවපි විජුති
එවිං භවෙ විජුමානෙ මහංවාපි ඉවජිතබ්බිකා

සථාපි උණෙකා විජුනො අපරං විජුති සිතලං
එවිං නිවිබගති විජුනො නිබ්බානං ඉවජිතබ්බිකා

සථාපි පාපෙ විජුනො කල්යාණමපි විජුති
එවමෙව ජාති විජුනො අජාතිපි ඉවජිතබ්බිකා

සථා අභිකතො පුරිසො නලාකං දිසිත පුරිතං
න ගවෙසති නං නලාකං න දෙසො නලාකසො

එවිං කිලෙසමලබොවෙ විජුනො අමනනාලෙ
න ගවෙසති නං නලාකං න දෙසො අමනනාලෙ

සථා අරිති පරිරුබො විජුනො ගමනෙ පථෙ
න පලායති සො පුරිසො න දෙසො අසුසසසස

එවිං කිලෙසපරිරුබො විජුමානෙ සිවෙ පථෙ
න ගවෙසති නං මහතං න දෙසො සිවිමසුසසසස

සථාපි විකාසිතො පුරිසො විජුමානෙ නික්ඛන්තො
න නික්ඛන්තොති නං විකාසිතො න සො දෙසො නික්ඛන්තො

එවිං කිලෙසවිකාසිති දුකෙකො පරිපිළිතො
න ගවෙසති නමාවර්ජිතං න දෙසො සො විතායකො

සථාපි කුණ්ටං පුරිසො නණ්ණබ්බං පිඤ්ඤා
මොච්ඡිනාන ගවෙජ්ජාං සුඛි සෙරි සසංවිසි

නපෙමිමං පුනිකාසං නානාකුණපසමං
ජනිබිසිනාන ගවෙජ්ජාං අනපෙකො අනඤ්ඤො

සථා උච්චාරකානමහි සරිසං තරතාරියො
ජනිබිසිනාන ගවෙජ්ජාං අනපෙකො අනඤ්ඤො

එවමෙවං ඉමිං කාසං නානාකුණපපුරිතං
ජනිබිසිනාන ගවෙජ්ජාං අනපෙකො අනඤ්ඤො

යථාපි ජජජරං තාවං පලගතං උදගාහිතිං
 සාමිකා ඡඩ්ඛෙතා ගව්ජනානි අතපෙක්ඛා අනන්ධිකා
 එවමෙවාහං ඉමං කායං නව්ච්ඡං ධ්වුමස්සං
 ඡඩ්ඛයිනාන ගව්ජස්සං ජ්ඣානානං ව සාමිකා
 යථාපි පුරිසො වොරෙහි ගව්ජනො භණ්ඩමාදිත
 භණ්ඩවෙජ්දගයං දිස්වා ඡඩ්ඛයිනාන ගව්ජනි
 එවමෙව අයං කායො මහාවොරසමො විස
 පනාහිමි. ගමස්සාමි කුසලවෙජ්දනරහයා
 එවාහං චිත්තයිනාන නෙකකොට්ඨකං ධ්වං
 නාථානාථානං දන්තාන හිමවනං උපාගමිං
 හිමවනාස්ස අවිදුරෙ ධම්මකො නාම පබ්බතො
 අස්සමො සුකතොමස්සං පණ්ණසාලා සුමාපිතා
 වඩ්ඛමි. තත්ථ මාපෙසිං පචදෙසවිච්ඡිතං
 අභිගුණසමුපෙනං අභිඤ්ඤාචලමාහරිං
 සාධකං පජහිං තත්ථ භවදෙසමුපාගතං
 මාකචිරං නිවාසෙසි. වාදසගුණමුපාගතං
 අභිදෙසසමාතිණ්ණං පජහිං පණ්ණසාලකං
 උපාගමි. රුක්ඛමුලං ගුණෙනි දසසුපාගතං
 වාපිතං රොපිතං ධක්ඛං පජහිං නිරවසෙසතො
 අනෙකගුණසමපනං පචිත්තඵලමාදිසිං
 තත්ථ පපබ්බතං පදහි. නිසජ්ජානවඩ්ඛමෙ
 අභිගතාරමෙහි සත්තාගෙ අභිඤ්ඤාචලං පාපුණ්ණිති

තත්ථ “අස්සමො සුකතො මස්සං පණ්ණසාලා සුමාපිතා”ති ඉමාය පාළියා
 සුමෙධපණ්ණිතෙන අස්සමපණ්ණසාලාවඩ්ඛමා සහජා මාපිතා විස වුත්තා.
 අයං පතෙත්ථ අයො, මහාසත්තං නි හිමවනං. අජෙක්ඛාගගෙනො අජ්ඣ ධම්මක
 පබ්බතං. පටිසිස්සාමිතිතික්ඛනං. දිස්වා සකෙකා දෙවානම්ඤෙ විස්සකමං දෙව
 පුත්තං. ආමනොසි ගව්ජ නාන අයං සුමෙධපණ්ණිතො පබ්බජස්සාමිති නික්ඛ
 නොනා එතස්ස වසනථානං මාපෙහිති. සො තස්ස වචනං සලුපිච්ඡිතා රමණී
 යං අස්සමං සුගුත්තං. පණ්ණසාලං මහොරමි. වඩ්ඛමච මාපෙසි. භගවා පත
 තද්ද අත්තතො සුඤ්ඤානුභාවෙන නිප්පිනතං. නං අස්සමපදං සකායං සාරිපු
 ත්තං තස්මි. ධම්මකපබ්බතො

“අස්සමො සුකතො මස්සං පණ්ණසාලා සුමාපිතා
 වඩ්ඛමි. තත්ථ මාපෙසිං පචදෙසවිච්ඡිතං”ති

තත්ථ සුකතො මස්සං තත්ථ සුකතො මයා; පණ්ණසාලා සුමාපිතාති පණ්ණව්ජ්
 දනා සාලාපි මෙ සුමාපිතා අගොසි. පචදෙසවිච්ඡිතනති පවිමෙ වඩ්ඛම
 දෙසා නාම ඵඩ්චිකමිතා අනෙතාරුක්ඛනා ගහනදිජනනා අතිසමාධනා

අතිවිසාලතාවානි... එද විසමභූමිතාසමි. හි වඩකමෙ වඩකමනනාසා පාද රු
 ජනති එමා උභිගනති විගතා. එකගතනං න ලභති කමමානං විපජ්ජති.
 මුදුසමතලෙ පත එසුචිතාර. ආගමම කමමානං සමපජ්ජති. තසමා ඵලවිසම
 භූමිතානතා එකො දෙසොති වෙදිතබ්බො... චඩනමනසා අනෙතා මජ්ඣෙ
 වා කොට්ඨං වා රුකෙක සති පමාදමාගමම චඩනමනනාසා නලාට. වා සිසං
 වා පටිගඤ්ඤාතිති අනෙතාරුකකතා දුතිසො දෙසො... තිණ්ණප්පාදිපත
 නවජිනෙත චඩකමෙ වඩකමහොතා අක්කාරවෙලාසං උරතාදිකෙ පාණේ
 අකකමිතා වා මාරෙති නෙති වා දඬො දුකකි. ආපජ්ජතිති ගහනවජ්ජනා
 තතිසො දෙසො... අතිසමිතාධෙ චඩකමෙ විජාරතො රතතිකෙ වා අතිස
 රතතිකෙ වා වඩකමනනාසා පරිවේද්දෙ පකුලිතා නබාපි අබ්බුලියොපි හිජ්ජ
 නතිති අතිසමිතාධතා චතුසො දෙසො... අතිවිසාලෙ චඩකමෙ වඩකමනන
 සා විතතා විධාවති එකගතනං න ලභතිති අතිවිසාලතා පමමො දෙ
 සො... පුච්ඡලතො පත දිසසිරිතනං විසු පසෙසු රතනමනනං අනුචික
 මනං දිසතො සභිතතං මුදුනලං සමවිපාකණ්ණවාලකං වඩකමනං වට්ඨති.
 වෙතිසගිරිමහි දිපපසාදකමහිඤ්ඤෙරසා වඩකමනං විස. තාදිසං නං.
 අනොසි. තෙනාහ 'වංකමං තත්ථ මාපෙසිං පච්ඤෙසවිජ්ජන'තති...

අභිඤ්ඤාසමුපෙතනති අභිති සමණ්ණබෙති උපෙනං; අභිමානි සමණ්ණබාති
 නාම බනබඤ්ඤාපරිගහනානා වො අනවජ්ජපිණ්ඩපරිදෙසනනා වො නිබ්බුත
 පිණ්ඩභුක්ඛනනා වො රථං පිලෙකා බනසාරං වා සිසකතාපණ්දිති වා ගණන
 නොසු රාජකුලෙසු රථකිලෙසානා වො උපතරණෙසු නිව්ජ්ජරාගනා වො
 වොරවිලොපෙ නිබ්බහනා වො රාජරාජමහාමහෙතති අසංසභිතා වො චතුසු
 දිසාසු අපාටිගතනා වො නි... ඉදං වුතතං හොති... යථා තසමි අසසමෙ
 විසනෙනන සකසා හොනති ඉමානි අභි සුඛානි විඤ්ඤං එව. අභිභුක්ඛසමු
 පෙනං නං අසසමං මාපෙසිනති...

අභිඤ්ඤාලමාහරිතති පච්ඡා තසමි. අසසමෙ විසනෙනා කසිණපරි
 කමමා කතා අභිඤ්ඤානව සමාපනතිතව උපපාදනත්ථාස අතිභවතො දුකකිතො
 විපසසනං ආරහිතා ථාටිපනතනං විපසසනාබලං ආහරිං; යථා තසමි විස
 නෙනා නං බලං ආහරිතුං සකෙසාමි එව. තං අසසමං තසා අභිඤ්ඤාත්ථාස
 විපසසනාබලසා අනුච්ඡිකං කතා මාපෙසිනති අනො...

සාටකං පජ්ජි. තත්ථ නවදෙසමුපාගතනති එකථාසං ආනුසුබිති කථා... තද
 කීර් කුටිලෙණවඩකමාදිපතිමණ්ණිතං පුප්ඵපගඵලපහරුකකිසඤ්ජනනං රම
 ණිසං මුදුරසලිලාසං අපගතවාලමිගහිංසනකසතුණං පවිවෙකකබමං අස
 මං මාපෙකා අලබ්භතවඩකමසා උගොසු අනෙතසු ආලමිනඵලකං සංවිධාය
 නිසිදනත්ථාස වඩකමවෙමජ්ඣෙ සමතලං මුගහවණ්ණසිලං මාපෙකා අනෙතා
 පණ්ණසාලායං ජටාමණ්ඩලවාකවිරහිදණ්ඩකුණ්ඩකාදිකෙ තාපසපරිකා
 රෙ මණ්ඩපෙ පාතියකුටි පාතියසංඛ පාතියසරාචාති අගතිසාලායං අබ්බාර
 කපලලදරුආදීනිති එවං යං යං පබ්බජිතානං උපකාරාය සංවතතති තං තං
 සබ්බං මාපෙකා පණ්ණසාලාය භිතතිසං යෙ කෙවි පබ්බජිතුකාමා ඉමෙ පරි
 කාරෙ ගහෙතා පබ්බජන්තුති අකකරාති ජිඤ්ඤා දෙවලොකමෙව ගතො
 විසාසකමො දෙවපුතො... සුමේධපණ්ණිතො හිමුවනතාදෙ ගිරිකඤ්ඤා

සාරේන අත්තනො නිවාසානුරූපං ඵාසුකභානං ඔලොකෙනොනා නදිනිවන්ත
 තෙ විසංකමනිමිතං සකකදන්තියං රමණීයං අසංමං දිස්වා වඩකමනකො
 පිං භතතා පදවිලාපං අපසංකොනො ධූවං පබ්බජිතා ධූරගාමෙ හික්කං පරියෙසි
 නා කිලිත්තරූපා ආගන්තවා පණ්ණසාලං පවිසිනා නිසින්නා භවිස්සගතිති
 විනොතො ථොකං ආගමෙති අතිවිස විරායනති ජනිස්සාමිති පණ්ණසාලා
 කුටිවාරං විවරිතා අනොනා පවිසිනා ඉතො විතො ව ඔලොකෙනොනා මහා
 භිතතියං අකුරාති වාවෙති මයං කප්පිසපරිකුරා එතෙ ඉමෙ ගගෙති
 පබ්බජිස්සාමිති අත්තනා නිවත්තපාරුතං සාවකසුගං පජති. තෙනාහ “සාව
 කං පජති. තත්ථා”ති. එවං පවිඨො අහං සාරිපුත්ත තස්මි. පණ්ණසාලායං සා
 වකං පජති. නවදෙසමුපාගත”නති. සාවකං පජතෙනො නව දෙසෙ දිස්වා
 පජතිනති දිපෙති. තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිතානං හි සාවකස්මි. නව දෙසා
 උපභිගතති. මහස්සොභාවො * එකො දෙසො, පරපට්ඨබ්බාය උපපජ්ජනභාවො
 එකො, පරිභොගෙන ලුහුං කිලිස්සනභාවො එකො, කිලිඨෙ ව ධොවිත
 බොධා වරජිතබොධා ව හොති. පරිභොගෙන ලුහුං පරිභොගභාවො එකො,
 ජිණ්ණස්ස හි තුන්තං වා අගගලදුතං වා කාතබ්බං හොති. පුත පරියෙස
 නාය දුර්ගිසමනභාවො එකො. තාපසපබ්බජ්ජාය අසාරුප්පභාවො එකො
 පට්ඨත්ථිකානං සාධාරණභාවො එකො, යථාති නං පට්ඨත්ථිකා න ගණනති
 ඵවා-භොපෙතබොධා හොති. පරිගුණ්ණායස්ස විගුණනභාවො එකො.
 ගගෙති වරන්තස්ස බට්ඨාතරමතිවිජ්ජාභාවො එකොති.

වාකචිරං ජිවාසෙසිනති තද අහං සාරිපුත්ත ඉමෙ නව දෙසෙ දිස්වා
 සාවකං පහාය වාකචිරං නිවාසෙසිං; මුජ්ඣිමං හිරහිරං කතා ගජොත්ථා
 කතං වාකචිරං නිවාසනපාරුපනත්ථාය ආදිදිනති අත්ථො.

වාදසගුණමුපාගතනති, වාදසති ආනිසංසෙති සමන්තාගතං; වාකචිරසමිං
 හි වාදස ආනිසංසා, අප්පංසං සුඤ්ඤං කප්පිසනති අයං තාව එකො ආනිසං
 සො, සහත්ථා කාතුං සකකාති අයං දුතිසො, පරිභොගෙන සමිකං කිලිස්ස
 ති ධොවිත්ථානෙපි පපමො නත්ථිති අයං තතිසො. පරිභොගෙන ජිණ්ණෙපි
 සිබ්බිතබ්බාභාවො වතුත්ථො, පුත පරියෙසනායස්ස සුබොති කරුණභාවො
 පවමො. තාපසපබ්බජ්ජාය සාරුප්පභාවො ඡඬො, පට්ඨත්ථිකානං නිරුප්පො
 ගභාවො සත්තමො. පරිගුණ්ණායස්ස විගුණනභාවො අභිමො. ධාරණ
 සලලුහුකභාවො නවමො, විවරපට්ඨයෙ අප්පට්ඨභාවො දසමො, වාතුප්පනති
 යා ධම්මිකඅනවජ්ජභාවො එකාදසමො. වාකචිරෙ නඬෙපි අනපෙකභා
 වො වාදසමොති.

අභිදෙසසමාකිණ්ණං පජති. පණ්ණසාලකනති, කථං පජති. සො කිර
 වරසාවකසුගං ඔමුචනොනා විවරවංසෙ ලග්ගතං. අනොජ්ජුඨදුමසදිසං
 රත්තවාකචිරං ගගෙති නිවාසෙති තසසුපරි අපරං සුවණ්ණවණ්ණං වාක
 චිරං පරිදතිනා පුත්තාගපුඨසත්ථසදිසං සමුරං අජිතවමං එකංසං කතා
 ජවාමණධුලං පරිමුචිතා මුලාය සකිං නිමිලභාවකරණත්ථං සාරසුචිං පචෙ

සෙනා, මුත්තාත්ලදියාස සිකකාස පවාලවණ්ණ. කුණ්ඩකං ඔදනිනා නිසු
 ධාතෙසු වකං කාපං ආදය එකිසසා කාපකොටියා කුණ්ඩකං එකිසසා අංකු
 සකපච්ඡි නිදණ්ඩකාදිති ඔලගෙහො වාරිකාපං * අංසෙ කනා දකඛණෙන
 හඳෙහි කතනරදණ්ඩ. ගඟෙහි පණ්ණසාලනො නිකමිනා සභිහඳෙ
 මහාවකුමෙ අපරාපරං වකුමනො අතනො වෙසං ඔලොකෙහි
 මහං මනොරථො මත්තං පනො සොහති වන මෙ පබ්බජ්‍යා බුබුභො
 කුබුභාදිති සබ්බෙහිපි ධර්මප්‍රසංගි වණ්ණනා ථොමිනා අසං පබ්බජ්‍යා නාම,
 පතිතං මෙ ගිතිබ්බිතං නිකුතොත්තං තෙසමම. ලබා මෙ උතතම පබ්බජ්‍යා
 කරුණාමි සමණධම්ම. ලුභිසසාමි අග්ගඵලසුඛනි උසාහප්පනො වාරිකා
 පං ඔතාරෙහි වකුමවෙමෙකි මුග්ගවණ්ණසිලාපරෙ සුවණ්ණපටිමා විස
 නිසිතො දිවසභාග. විනිනාමෙහි සායණ්ණසමයං පණ්ණසාලං පටිසිනා
 බිදලමචකපසෙස කභිජරිකාස නිපනො සර්ප උතු. ගාතාපෙනා බලව
 පච්චුසෙ පච්චුකිනා අතනො ආගමනං ආවජ්ජෙසි. අහං ඝරාචාසෙ ආදිතව.
 දිසා අමිතභොගං අතනං යසං පහාය අරඤ්ඤං පටිසිනා තෙසමමතවෙ
 සකො හුචා පබ්බජ්‍යො, ඉතො දුති පඨාය පමාදවාරං වරිතුං න වට්ඨති,
 පටිවෙකං හි පහාය විවරනං මිච්ඡාචිතකමකිකා බාදනා, ඉදුති මසා
 පටිවෙකමනුක්‍රාගෙතු. වට්ඨති, අහං හි ඝරාචාසං පට්ඨොධිතො දිසා නිකු
 තො, අසම මහාපා පණ්ණසාලා බෙලුවපකකවණ්ණ, පරිභණ්ඩකනා හුමි
 රජනවණ්ණ, සෙනහිනායො කපොතපාදවණ්ණ. පණ්ණවජ්ජන. විවිතන
 ජරණවණ්ණ බිදලමචකො නිවාසථාසුකං වසනථානං න එතො, අති
 රෙකනා විස මෙ ගෙහසමපද පඤ්ඤායතිති පණ්ණසාලාය දෙසෙ පසි
 පණ්ණසාලාපරිභොගසමිති අභි ආදිතවා මහාසමාරෙහි දබ්බසමාරෙ
 සමොධාතෙහි කරණපරිසෙසනභාවො එකො ආදිතවොතිණපණ්ණ
 මහතිකාසු පතිනාසු තාසං සුතපුත ධිපෙනබ්බිතාස නිබ්බරග්ගනභාවො දුති
 යොසෙහාසනං නාම මහලකස්ස පාපුණාති අවෙලාය වුච්ඡිසමාගස්ස
 විතොකග්ගනා න හොතිති වුච්ඡිපතිගභාවො තතිසොසිතුණ්ණපටිසා
 තෙන කාසස්ස සුබ්බාලකරණභාවො වතුණොගෙහං පටිභේත යං කිවි
 පාපං සකකා කාතුනති ගරහපටිච්ඡාදනභාවො පචමොමහනති පරිග්ගහ
 කරණභාවො ඡඬොගෙහස්ස අත්භාවො නාමෙස දුතිසකවාසො වියාති
 සතොමොලාකාමචිතුණ්ණසරණොලොකාදිතං සාධාරණතාස බුසාධාරණ
 භාවො අභිමොති ඉමෙ අභි ආදිතවෙ දිසා මහාසතො පණ්ණසාලං පජති.
 තෙනාහ අභිදෙසසමාතිණ්ණ. පජති. පණ්ණසාලකනති උපාගමි.
 රුකුමුලං ගුණෙ දසසුපාගනනා ඡනනං පටිකිපිනා දසහි ගුණෙහි
 උපෙන රුකුමුලං උපාගනොස්මිති වදනි, තත්‍රිමෙ දස ගුණ. අපසමභාරනා
 එකො ගුණො උපාගමනමතමෙව හි තත් රුකුමුලාති අපාටිග්ගනනා
 දුතියො නං හි සමමථං අසමමථපි පරිකොභාදිති තියෙව අනුභි
 පතිගභාවො තතිසොගරහං න පටිච්ඡාදෙති කරොතො
 ලජ්ජතිති ගරහාස අපටිච්ඡාදනභාවො වතුණොගෙහං සවාසො විස
 කාසං න සත්මෙහතිති කාසස්ස අසත්මනභාවො මංගපරිග්ගන

* 'වාරිකාර' කෙසුචි.

කරණභාවෝ ජයෝ ගෙහාලයපටිකේවො සත්තමෝ බහුසාධාරණ
ගෙහෙ විස පටිප්භ්වස්සාමි නං නික්කමථාති නිකරණභාවෝ අභිමෝ වස
නාසස සප්පිතිකභාවෝ නවමෝ රුක්කමුලසෙතාසනසස ගතනනභාවෝ
සුලභතාස අනපෙඛතාවෝ දසමෝති ඉමෙ දස අණේ දිත්වා රුක්කමුලා
ලපාතනොසමිති වදති

ඉමානි එත්තකානි කාරණානි සලලකෙඛනා මහාසතො සුන දිවසෙ
භික්ඛාස ගාමි පාවිසි අථස්ස සම්පත්තාගාමෙ මහස්සා මහනෙතන උස්සාහෙන
භික්ඛං අදංසු. සො භත්තකම්මං නිභාපෙති අස්සමිං ආගමම භිසිදිති
විතොසි නාහං ආහාරං න ලභාමිති පබ්බජ්ඣො සිඨිධාතාරො නාමෙස
මානමදපුරිසමදෙ වසේති ආහාරමුලකස්ස ව දුක්ඛස්ස අතො නත්ත භත්ත
නාහං වාපිතරොපිතබ්බසුභිබ්බතං. ආහාරං පජනිත්වා පවත්තඵලභොජ
නො හමෙ ස්වත්ති සො තතො පඨාස තථා කතා සට්ඨෙතො වාසමිතො
සත්තාහබ්බතතරෙ අභි සමාපත්තියො පච ච අභිසංඝායො නිබ්බන්තෙසි.
තෙන වුත්තං

“වාපිතං රොපිතං බ්බසුං පජනීං නිරවසෙසතො
අතෙකඅණ්ණසම්පන්නං පවත්තඵලමාදිසිං

නත්තප්පධානං පදනීං නිසජ්ජඨානව්විතමෙ
අබ්බතතරමහි සත්තාහෙ අභිසංඝායලපාපුණ්ණිනි

ඵචමෙම සිත්තපත්තස්ස වසිභුතස්ස සාසනෙ
දිපඤ්ඤො නාම ජනො උපපජ් ලොකතාසකො
උපපජ්ඣෙන ච ජයගෙන බුද්ධිනො ධම්මදෙසනෙ
වතුරො නිමිඤ්ඤා නාදසාසිං ක්කානරතිසමපටිත්තො

පච්චින්නදෙසවිසයෙ නිමිතෙනත්වා තථාගතං
තස්ස ආගමනං මහං සොධෙනති තුඨමානසා

අහං තෙන සමිසෙන නික්කමිත්වා සකස්සමා
වුත්තෙතො වාසවීරානි ගච්ඡාමි අමබ්බරෙ තද්

වෙදජනං ජනං දිත්වා තුඨගඨං පමොදිතං
මරොභික්ඛාන ගගනා මහස්සෙ පුච්ඡි තාවදෙ

තුඨගඨො පමුදිත්වා වෙදජනො මහාජනො
කස්ස සොඤ්ඤති මහො අඤ්ඤං වට්ඨමාසනං

තෙ මෙ ආසාසංසු වුඬො ලොකෙ අනුත්තරො
දිපඤ්ඤං ජනො උපපජ් ලොකතාසකො

තං ආසාසනි මහො අඤ්ඤං වට්ඨමාසනං
වුඬො ගාමං සුත්තාන පිති උපපජ් තාවදෙ

වුඬො වුඬොති කථාසතො සොමනස්සං පවෙදනීං
නත්ත ධම්මා විවිතොසිං තුඬො සංවිග්ගමානසො

ඉති ඛිණ්ණි රොපිසං ඛණේ වෙ මා උපට්ඨතා
සදි බුබුසු සොධෙථ එකොකාසං දදුථ මෙ
අභමපි සොධසිසාමි අඤ්ඤං වට්ඨමායනං

අදංසු තෙ මමොකාසං සොධෙතුං අඤ්ඤං නදු
බුබුසු බුබුසුනි විනෙතනො මගං සොධෙමහං නදු

අනිඤ්ඤා මමොකාසෙ දීපඛරො මහාමුනි
චතුති සත්තසංයෝගි ඡලතිඤ්ඤාති නාදිති
ඛිණ්ණිවෙති විමලෙති පටිපජ්ජි අඤ්ඤං ජිනො

පට්ඨග්ගමනා චත්තනනි චජ්ජනනි භෙරියො බහු
ආමොදිතා නරමරු සාධුකාරං පට්ඨතාසුං

දෙවා මහසෙසෙ පසංගාමි මහසසාපි ච දෙවතා
උභොපි තෙ පඤ්ඤාති අනුසන්ති නථාගතං

දෙවා දිබ්බෙති තුරියෙති මහසසා මානුසකෙති ච
උභොපි තෙ චජ්ජනනා අනුසන්ති නථාගතං

දිබ්බං මජ්ඣමං පුඤ්ඤං පුඤ්ඤං පාරිච්ඡින්නකං
දිසොදිසං ඛිණ්ණිනි ආකාසෙන ගතා මරු

විමසකං සලලං නිපං නාගපුත්තාගකෙනකං
දිසොදිසං උකඛිපනති භූමිතලගතා නරා

කෙසෙ මුච්ඡිතං නත්ථ වාතවිරම වමමං
කලලෙ පඤ්ඤාන අවකුචො නිපජ්ජහං

අකකම්භාන මං බුබුසු සහ සිසෙය්හි භවිත්තු
මා හං කලලෙ අකකම්භා භිතාය මෙ භවිසුනි

පට්ඨියං නිපත්තසු එවං මෙ ආසි වෙතසො
ඉච්ඡමානො අහං අජ්ජ කිලෙසෙ සාතයාමහං

කිමෙම අඤ්ඤාතවෙසෙන ධම්මං සවජ්ජනෙනාධි
සබ්බඤ්ඤාතං පාපුණ්ණිං බුබුසු හෙසං සදෙවකො

කිමෙම එකෙන භිණ්ණෙන පුරිසෙන ථාමදස්සිනා
සබ්බඤ්ඤාතං පාපුණ්ණිං සන්තාරෙසං සදෙවකො

ඉමිනා මෙ අධිකාරෙන කතෙන පුරිසුත්තමෙ
සබ්බඤ්ඤාතං පාපුණ්ණිං තාරෙමි ජනනං බහුං

සංසාරසොතං ජිජ්ඣා විඩංසෙධා තයො භවෙ
ධම්මනාචං සමාරාග්ග සන්තාරෙසං සදෙවකො

දීපඛරො ලොකවිදු අනුගිතං පටිග්ගහො
උසස්සකෙ මං ධම්මාන ඉමං වචනමුච්ඡි

* “දිබ්බං චතුසප්පිණ්ණි” ඉමාදිකා අපරාපි ගාථා—මරමම.

පසළු ඉමි. නාපසං ජවිලං උගගතාපනං
අපරිමෙයො ඉතො කපෙස ඛුඛො ලොකෙ භවිසසති.~
අසු කපිලවිහයා රමමා නිකම්මිනා තථාගතො
පධානං පදනිනාන කනා දුකකරකාරියං.~
අපපාලරුකවුලෙ නිසිදිනා තථාගතො
තත්ථ පාසාසං පගගසන තෙරඤ්ඤරමුපෙතිති.~
තෙරඤ්ඤරාය තිරමහි පාසාසං අද සො ජිනො
පටියතතවරමගෙගන බොධිමුලමුපෙතිති.~
තතො පදකඛිණි. කනා බොධිමණ්ඩ. අනුගතරො
අසසත්ථරුකවුලමහි බුජ්ඣිසසති මහාසංඝො.~
ඉමසස ජනිකා මානා මාසා නාම භවිසසති
ඕනා. සුඛොදනො නාම අසං හෙසසති ගොතමො.~
අනාසවා විතරාගා සනතවිතතා සමානිතා
කොට්ඨො උපනිසෙසා ව අගගා හෙසසනති සාවකා.~
ආනෙසු නාමුපථාකො උපභිසසතිමං ජිනං
බෙමා උපලවණණා ව අගගා හෙසසනති සාවිකා.~
අනාසවා විතරාගා සනතවිතතා සමානිතා
බොධි තසස භගවතො අසංකොති පවුච්ඡති.~
ඉදං සුතාන චිචනං අසමසස මහෙසිනො
ආමොදිතා නරමරු බුඛිජ්ඣිකුරො අසං.~
උකකුභිසද්ද වර්තනති අපොච්චනති හසනති ව
කතඤ්ඤි නමසසනති දසසහසසි සදෙවකා.~
සදිමසස ලොකනාථසස විරජ්ඣිසසාම සාසනං
අනාගතමහි අඛාතෙ හෙසසාම සම්මුඛා ඉමං.~
සථා මනුසසා නදිං නරනතා පටිනිත්ථං විරජ්ඣිස
හෙඨාතිත්ථෙ ගගෙකාන උගතරනති මහානදිං.~
ඵලමෙව මසං සබ්බෙ සදි මුඛමිමං ජිනං
අනාගතමහි අඛාතෙ හෙසසාම සම්මුඛා ඉමං.
දීපඛකරො ලොකවිදු ආහුතිනං පටිගගහො
මම කමමං පතිගෙතනා දකඛිණං පාදමුද්ථං.~
සෙ තත්ථ ආසු ජිනපුතතා සබ්බෙ පදකඛිණමකංසු මං
තරා නාගා ව ගඤ්ඤා අභිවාදෙකාන පකකමුං.~
දසසනං මෙ අතිකකතෙහ සසබ්බෙ ලොකනාසකෙ
හඨිකුභින * විගෙතන ආසනා වුඪ්ඨිං තද්දං.~

* “හඬො හදෙන” ඉති කෙසුචි.

සුඛෙන සුඛිතො හොමී පාමුරුත්ත පමොදිතො
පීතියා ච අභිසංගෙනා පලුඛිතං ආගුප්පි තදා

පලුඛෙතන නිසිදිනා එවං විනේතසහං තදා
විසිභුතො අහං කොතො අභිසංගුප්ප පාරමිං ගතො

සහසසිකමහි ලොකමහි ඉසයො නන්ති මෙ සමා
අසමො ඉතිධමෙවසු අලහිං ජදිසං සුඛං

පලුඛිතාගුප්පෙන මය්හං දසසහසාධිවාසිතො
මහානාදං පටිනේතසුං ධුටං චුඛො හවිසංසි

සා පුබ්බෙ බොධිසත්තානං පලුඛිතවරමාගුප්ප
නිමිත්තානි පදිසංගති නානි අප්ප පදිසංගරො

සිතං වෘපහනං හොති උමුඛං උපසමමති
නානි අප්ප පදිසංගති ධුටං චුඛො හවිසංසි

දසසහසිලොකධාතු නිසංගා හොතති නිරාගුලා
නානි අප්ප පදිසංගති ධුටං චුඛො හවිසංසි

මහාවාතා න වායනති න සංගුහති සමග්ගියො
නානි අප්ප පදිසංගති ධුටං චුඛො හවිසංසි

ඵලජ ජලජ සුළාං සබ්බෙ පුළුන්ති නාවදෙ
තෙ අප්ප පුළුන්ති සබ්බෙ ධුටං චුඛො හවිසංසි

ලතා වා ශදිවා රුක්ඛා ඵලභාරා හොන්ති නාවදෙ
තෙ අප්ප ඵලිතා සබ්බෙ ධුටං චුඛො හවිසංසි

ආකාසභා ව ගුලමභා රතනා ජොතන්ති නාවදෙ
තෙ අප්ප රතනා ජොතන්ති ධුටං චුඛො හවිසංසි

මාත්ස්යකා ව දික්ඛා ව තුරිඤා චරන්ති නාවදෙ
තෙපජ්ජුහො අභිරවන්ති ධුටං චුඛො හවිසංසි

විවින්නපුළාං ගතනතො අභිවසන්ති නාවදෙ
තෙපි අප්ප පවසන්ති ධුටං චුඛො හවිසංසි

මහාසමුදෙද්දි ආගුප්පති දසසහසසි පකම්පති
තෙපජ්ජුහො අභිරවන්ති ධුටං චුඛො හවිසංසි

නිරයෙපි දසසහසො අග්ගි නිබ්බන්ති නාවදෙ
තෙපජ්ජු නිබ්බුතා අග්ගි ධුටං චුඛො හවිසංසි

විමලො හොති සුරියො සබ්බා දිසංගති තාරකා
තෙපි අප්ප පදිසංගති ධුටං චුඛො හවිසංසි

අනොවචෙති උදකං මනිසා උඛිත්තං නාවදෙ
තෙපජ්ජු ඛිත්තං මනිසා ධුටං චුඛො හවිසංසි

තාරාගණ විරෝචනම් නික්කිත්තා ගනනමණ්ඩලේ
විසාඛා වශ්වස්සත්තා ධූවං චූඛො භවිස්සසි

බිලාසයා දරිසයා නික්කමනම් සකාසයා
තෙපජ්ජ ආසයා ජුඛා ධූවං චූඛො භවිස්සසි

න හොති අරහි සත්තානං සනතුඝා හොනති තාවදේ
තෙපජ්ජ සබ්බෙ සනතුඝා ධූවං චූඛො භවිස්සසි

රොගා තදුපසමෙනි ජිහවජා ව විනස්සති
තානිපජ්ජ පදිස්සනති ධූවං චූඛො භවිස්සසි

රානො තදු භනු හොති දෙසො මොහො ව නස්සති
තෙපජ්ජ විනතා සබ්බෙ ධූවං චූඛො භවිස්සසි

භයං තදු න භවති අජ්ජ පතං පදිස්සති
තෙනා ලිඛෙගත ජනාම ධූවං චූඛො භවිස්සසි

රජො භුඤ්ඤති උඤ්ඤ අජ්ජපෙනං පදිස්සති
තෙන ලිඛෙගත ජනාම ධූවං චූඛො භවිස්සසි

අනිච්ඡායො පක්කමති දිබ්බගණො පවාසති
සොපජ්ජ වාසති ගායනා ධූවං චූඛො භවිස්සසි

සබ්බෙ දෙවා පදිස්සනති ඤාපසිනා අරුපිකො
තෙපජ්ජ සබ්බෙ දිස්සනති ධූවං චූඛො භවිස්සසි

යාවතා නිරුද්ධා නාම සබ්බෙ දිස්සනති තාවදේ
තෙපජ්ජ සබ්බෙ දිස්සනති ධූවං චූඛො භවිස්සසි

කුභිඛා කවාටා සෙලා ව න හො නතාවරණං තදු
ආකාසභූතා තෙපජ්ජ ධූවං චූඛො භවිස්සසි

චුති ව උපපතති ව බණේ තස්මිං න විජ්ජති
තානි අජ්ජ පදිස්සනති ධූවං චූඛො භවිස්සසි

දළ්භං පගගණං විරිසං මා නිවත්තා අභික්කම
මසඤ්ඤතො විජ්ජනාම ධූවං චූඛො භවිස්සසි

චූචස්ස චිවතං සුභා දසසසස්සිති චූචස්සං
ගුඤ්ඤො පමුදිතො ඵවං විනෙතස්සං තදු

අවෙජ්ඣවචනා චූඛා අමොඝවචනා ජිනා
විතුථං නානි චූඛානං ධූවං චූඛො භවාමහං

යථා භික්කං නගෙ ලෙඞ්ඞු ධූවං පතති භූමිස්සං
තථෙව චූඛසෙඨානං චචනං ධූවස්සස්සං

යථාපි සබ්බස්සත්තානං මරණං ධූවස්සස්සං
තථෙව චූඛසෙඨානං චචනං ධූවස්සස්සං

යථා රතනිකඛයෙ පනෙන සුරිසුගගමනං බුට්ඨං
නථෙව බුබ්බසෙභානං චචනං බුට්ඨසස්සනං.

යථා නිකඛනනසසනසස සිහසස නදනං බුට්ඨං
නථෙව බුබ්බසෙභානං චචනං බුට්ඨසස්සනං.

යථා ආපනනසනනානං භාරමොරොපනං බුට්ඨං
නථෙව බුබ්බසෙභානං චචනං බුට්ඨසස්සනං.

භඤ්ඤාධාරෙ ධම්මෙ විචිතාමි ඉතො චිතො
උඛං අධො දසදියං යාවතා ධම්මධාතුයං.

විචිතනෙනා නද්ද දකඛිං පඨමං දහපාරමිං
පුබ්බකෙති මහෙසිති අනුචිණ්ණං මහාපථං.

ඉමං නිං පඨමං තාව දල්භං කතා සමාදිය
දහපාරමිතං ගච්ඡ යදි බොධිං පනතුමිච්ඡයි.

යථාපි කුමො සම්පුණ්ණො යස්ස කසපි අධොකතො
වමනෙවුදකං නිසෙසං න නථ පරිරක්ඛති.

නථෙව යාවකෙ දිකා හිනමුක්ඛභවස්සිමෙ
දදුති දුතං නිසෙසං කුමො චිස අධොකතො.

නහෙනෙ ඵනනකායෙව බුබ්බච්චා භවිස්සරෙ
අඤ්ඤාපි විචිතිස්සාමි යෙ ධම්මා බොධිපාවතා.

විචිතනෙනා නද්ද දකඛිං දුතියං සීලපාරමිං
පුබ්බකෙති මහෙසිති ආසෙවිතනිසෙවිතං.

ඉමං නිං දුතියං තාව දල්භං කතා සමාදිය
සීලපාරමිතං ගච්ඡ යදි බොධිං පනතුමිච්ඡයි.

යථාපි චම්ච්චාලං කිසිම්චි පරිලග්ගිතං
උපෙති මරණං තථ න චිකොපෙති චාලධිං.

නථෙව චතුසු භුමිසු සීලානි පරිපුරය
පරිරක්ඛ සද්ධිලං චම්ච්චි චිස චාලධිං.

නහෙනෙ ඵනනකායෙව බුබ්බච්චා භවිස්සරෙ
අඤ්ඤාපි විචිතිස්සාමි යෙ ධම්මා බොධිපාවතා.

විචිතනෙනා නද්ද දකඛිං තතියං තෙකඛච්චපාරමිං
පුබ්බකෙති මහෙසිති ආසෙවිතනිසෙවිතං.

ඉමං නිං තතියං තාව දල්භං කතා සමාදිය
තෙකඛච්චපාරමිතං ගච්ඡ යදි බොධිං පනතුමිච්ඡයි.

යථා අඤ්ඤරෙ පුරිසො විරවුතො දුබ්බදානො
නානථ රාගං අනිපතෙති මුහුර්තියෙව ගවෙසති.

තථෙවි නිං සබ්බසංඝෙ පසාදෙසුසරං විස
නෙකකම්මානිවුඛො හොති භවතො පරිමුතාසිංහං

නගෙනෙ එතතකාසෙව බුබ්බම්මා භවිස්සරෙ
අසෙසුපි විවිතිස්සාමි සෙ ධම්මා බොධිපාචනා

විවිතනෙතා තද දකඛිං චතුස්සං පසුසුපාරම්.
සුබ්බකෙති මහෙසීති ආසෙවිතනිසෙවිතං

ඉමං නිං චතුස්සං තාව දල්හං කන්ධා සමාදිය
පසුසුපාරම්තං ගච්ඡ සද්ධිබොධිං පනතුමිච්ඡසි

යථාපි සිත්තං සිත්තනෙතා සිත්තකම්මානිවුඛො
සුඛාති න විවිතෙතනො ඵලං ලුභති යාපනං

තථෙවි නිං සබ්බසංඝං පරිපුජිතනො බුබ්බං ජනං
පසුසුපාරම්තං ගතො සමෙතොතිං පාපුණ්ණසි

නගෙනෙ එතතකාසෙව බුබ්බම්මා භවිස්සරෙ
අසෙසුපි විවිතිස්සාමි සෙ ධම්මා බොධිපාචනා

විවිතනෙතා තද දකඛිං පචමං විරිසපාරම්.
සුබ්බකෙති මහෙසීති ආසෙවිතනිසෙවිතං

ඉමං නිං පචමං තාව දල්හං කන්ධා සමාදිය
විරිසපාරම්තං ගච්ඡ සද්ධි බොධිං පනතුමිච්ඡසි

යථාපි සිත්තං මහරාජ නිසර්ජ භානවකම්මෙ
අලිතවිරිසො හොති පහනිතමනො සද්ධං

තථෙවි නිං සබ්බසංඝෙ පහනිතං විරිසං දල්හං
විරිසපාරම්තං ගතො සමෙතොතිං පාපුණ්ණසි

නගෙනෙ එතතකාසෙව බුබ්බම්මා භවිස්සරෙ
අසෙසුපි විවිතිස්සාමි සෙ ධම්මා බොධිපාචනා

විවිතනෙතා තද දකඛිං ඡද්ධිං බනතිපාරම්.
සුබ්බකෙති මහෙසීති ආසෙවිතනිසෙවිතං

ඉමං නිං ඡද්ධිං තාව දල්හං කන්ධා සමාදිය
තත්ත අවෙස්සමානසො සමෙතොතිං පාපුණ්ණසි

යථාපි පඨවි තාම සුච්ඡිපි අසුච්ඡිපි ච
සබ්බං සග්ගි නිකෙඨං න කරොති පටිඝං දයං

තථෙවි සිච්ඡි සබ්බසං සමානවිමානකම්මො
බනතිපාරම්තං ගතො සමෙතොතිං පාපුණ්ණසි

නගෙනෙ එතතකාසෙව බුබ්බම්මා භවිස්සරෙ
අසෙසුපි විවිතිස්සාමි සෙ ධම්මා බොධිපාචනා

විවිධනෙතා තද දකඛිං සත්තමිං සච්චපාරමිං
පුබ්බකෙහි මහෙසීති ආසෙවිතනියෙවිතං
ඉමං කිං සත්තමිං තාව දල්භං කතා සමාදිස
තත් අවෙජ්ඣවචනො සමෙබ්බාධිං පාපුණ්ණසි

සථාපි ඔසඛි නාම ධුලාභුතා සදෙවකෙ
සමයෙ උතුටසෙස වා න වොක්කමිති විවිතො

තථෙව නිමපි සච්චපු මා වොක්කමසි විවිතො
සච්චපාරමිතං ගතනා සමෙබ්බාධිං පාපුණ්ණසි

නහෙනෙ එත්තකායෙව බුබ්බමා හවිස්සරෙ
අඤ්ඤපි විවිතිස්සාමි යෙ ධම්මා බොධිපාචනා

විවිධනෙතා තද දකඛිං අභිමං අධිභාතපාරමිං
පුබ්බකෙහි මහෙසීති ආසෙවිතනියෙවිතං

ඉමං කිං අභිමං තාව දල්භං කතා සමාදිස
තත් කිං අවලො හුනා සමෙබ්බාධිං පාපුණ්ණසි

සථාපි පබ්බතො සෙලො අවලො පුප්ප විචිතො
න කම්පති භුසවානෙති සකභානෙව තිභිති

තථෙව නිමපි අධිභානෙ සබ්බද අවලො හවි
අධිභානෙ පාරමිං ගතනා සමෙබ්බාධිං පාපුණ්ණසි

නහෙනෙ එත්තකායෙව බුබ්බමා හවිස්සරෙ
අඤ්ඤපි විවිතිස්සාමි යෙ ධම්මා බොධිපාචනා

විවිධනෙතා තද දකඛිං නවමං මෙත්තාපාරමිං
පුබ්බකෙහි මහෙසීති ආසෙවිතනියෙවිතං

ඉමං කිං නවමං තාව දල්භං කතා සමාදිස
මෙත්තාය අසමො හොති යදි බොධිං පනතුමිච්ඡසි

සථාපි උදකං නාම කලාගණ පාපකෙ ජනෙ
සමං එරති සිතෙන පවාහෙති රජේමලං

තථෙව නිමපි හිතාහිතෙ සමං මෙත්තාය භාවය
මෙත්තාපාරමිතං ගතනා සමෙබ්බාධිං පාපුණ්ණසි

නහෙනෙ එත්තකායෙව බුබ්බමා හවිස්සරෙ
අඤ්ඤපි විවිතිස්සාමි යෙ ධම්මා බොධිපාචනා

විවිධනෙතා තද දකඛිං දසමං උපෙක්ඛාපාරමිං
පුබ්බකෙහි මහෙසීති ආසෙවිතනියෙවිතං

ඉමං කිං දසමං තාව දල්භං කතා සමාදිස
ධුලාභුතො දල්භො හුනා සමිබ්බාධිං පාපුණ්ණසි

සථාපි පඨවි නාම නික්කිත්තං අසුචිං සුචිං
 උපෙක්ඛති උභොපෙතෙ කොපානුතසවජ්ජිතා
 නථෙව නිමිසි සුබදුක්ඛෙ තුලාභුතො සදු භව
 උපෙක්ඛාපාරමිතං ගතවා සමොධිං පාසුණ් සසයි
 ඵත්තකාසෙව හෙ ලොකෙ සෙ ධම්මා බොධිප. වතා
 නතුඛං නිසී අඤ්ඤානු දල්භං තත් පභිභිත
 ඉමෙ ධම්මෙ සමමසනො සභාවසරසලක්ඛිණේ
 ධම්මතෙජෙන විසුධා දසසහස්සි පක්ඛපථ
 වලතාරවති පඨවි උචික්ඛන්තං ව පිළිත්තං
 භෙලසනෙන සථා වක්කං ථිං කම්මති මේදිති
 යාමිතා පරිසා ආසි බුබුසු පරිවෙසනෙ
 පමෙධමිතා සා තත් වුවජිතා සෙසි දුමිති
 සවා හෙක්ඛසහස්සාති කුමිතිනව සතා බහු
 සමුණ්ණපභිකා නත් අඤ්ඤාමඤ්ඤාසංඝට්ඨිතා
 උභික්ඛන්තා නසිතා සීතා භවතා ව්‍යාධිතමානසා
 මහාජනා සමාගමෙ දිපංකරප්‍රපාතමු
 සීං ගභිකති ලොකස්ස නලාණං අථ පාපකං
 සබ්බො උපද්දානො ලොකො තං විනොදෙති වක්ඛම
 තෙසං නද සඤ්ඤාපෙසි දීපංකරො මහාමුති
 විස්සන්තො නොථ මිං භාථ ඉමස්මිං පඨවිකමපතො
 සමහං අජ්ජවිසකාසිං බුබුධො ලොකෙ භවිස්සති
 ථිසො සබ්බස්මිං ධම්මං සුබ්බිකං ජිතසෙවිතං
 තස්ස සම්මසනො ධම්මං බුබුභුමිං අසෙසනො
 තෙහාසං නමස්සිතා පඨවි දසසහස්සි සදෙවකො
 බුබුසු මවහං සුභිං මනො නිබ්බාසි තාවදෙ
 සබ්බෙ මං උපසංකමම සුතාපි අභිවඤ්ඤා
 සමාදසීති බුබුභුණං දල්භං කතීන මානසං
 දීපකරං භමස්සිතා ආසතා වුභිණං නද
 දිබ්බං මානුසකං පුඤ්ඤං දෙවා මානුස්සකා උභො
 සමොකීරනති පුඤ්ඤති ප්‍රභිහත්තස්ස ආසතා
 වෙදසනති ව හෙ සොඤ්ඤිං දෙවා මානුස්සකා උභො
 මහත්තං පඤ්ඤං තුස්සං ගං ලහස්සු යව්වජිතං
 සබ්බිතිස්සෙ විචිජ්ජනා සොකො රොහො විතස්සානු
 මා හෙ භවත්තිත්තරාසා පුස විප්පං බොධිමුක්ඛමං

සථාපි සමයෙ පතොන පුජානාහි පුජානාහි දුමා
තථෙව නිං මහාචාරි වුඤ්ඤානෙති පුජාසු * ~~~~~

සථා යෙ කෙවි සමුද්ධා පුරුසං දසපාරමි
තථෙව නිං මහාචාරි පුරෙති දසපාරමි ~~~~~

සථා යෙ කෙවි සමුද්ධා බොධිමණ්ඩලාහි බුද්ධානර
තථෙව නිං මහාචාරි බුද්ධානර ජනබොධියං ~~~~~

සථා යෙ කෙවි සමුද්ධා ධම්මවක්කං පටිත්තාසු
තථෙව නිං මහාචාරි ධම්මවක්කං පටිත්තාසු ~~~~~

පුණ්ණමාසං සථා වසෙ පරිසුඤ්ඤා විරෝධනි
තථෙව නිං පුණ්ණමාසං විරෝධ දසසංගසියං ~~~~~

රුහුමනො සථාසුරියො තාපෙන අතිශයෙති
තථෙව ලොකා වුඤ්ඤා + විරෝධ සිරියා ඤාතං ~~~~~

සථා යා කාචි නදියො ඔසරනති මහොදධිං
එච් සදෙවකා ලොකා ඔසරනති නවනතිකං ~~~~~
තෙති පුනිප්පසංඝො සො දස ධම්මෙ සමාදිස
තෙ ධම්මෙ පරිසුරෙනො පටිතං පාචිසිං නද්දං ~~~~~

සුමේධවසුකථා නිසිතා.

තද නෙ භොජයිතාන සසංඝං ලොකනායකං
උපාගවිජු. සරණං තස්ස දිපවකාරස්ස සසුනො ~~~~~
සරණගමනෙ කචි නිවෙසෙති නථාගතො
කචි පචසු සිලෙසු සිලෙ දසවිධෙ පරං ~~~~~
කස්සචි දෙනි සාමඤ්ඤං වතුරො එලමුත්තමෙ
කස්සචි අසමෙ ධම්මෙ දෙනි සො පරිසම්භිද්දං ~~~~~
කස්සචි වරසමාපතියො අභි දෙනි නරසභො
තිස්සො කස්සචි විජ්ජායො ඡලෙභිසු පටිවජ්ජි ~~~~~
තෙන යොගෙන ජනකායං ඔවදනි මහාමුනි
තෙන විජාරිතං අසි ලොකනාථස්ස සාසනං ~~~~~
මහාහත්ථ උසහකඛිකො දිපකාරසනාමිකො
බසු ජතෙ නාරයති පරිමොචෙති දුගගති ~~~~~
බොධනෙයං ජනං දික්ඛා සත්තසංඝෙ පි යොජනෙ
බණ්ණෙති උපගන්තාන බොධෙති නං මහාමුනි ~~~~~
පඨමානිසමයෙ බුඬො කොට්ඨසනමබොධි
දුතියානිසමයෙ නාථො සත්තසංඝං අබොධයි ~~~~~
යදු ව දෙවහවනමති බුඬො ධම්මදෙසයි
නමුතිකොට්ඨසනස්සානං නතිසානිසමයො අනු ~~~~~

සනතිපාතා නයො ආසුං දීපඛාරස්ස සත්ථුනො
කොට්ඨසතසහස්සානං පඨමො ආසි සමාගමො

සුත තාරදකුට්ඨෝ පච්චෙක්ඛගතො ජිනෙ
විණ්ණසවා විනමලා සමිංසු සනකොට්ඨෙ

සද්ද වසි මහාවිරෙ සුදස්සනසිලවමයෙ
නවුතිකොට්ඨසහස්සෙති පචාරෙසි මහාමුති

අභං තෙන සමයෙන ජට්ඨො උගගනාපනො
අනතලීඤමහි වරණෙ පමාභිඤ්ඤාසු පාරගු

දසවිසසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහු
එකවිනනං අභිසමයො ගණනානො අසංඛිතො

විජාරිකං බාසුප්පඤ්ඤං ඉධං ජීතං අහු තද්ද
දීපඛාරස්ස ගගවතො සාසනං සුච්ඡොධිතං

චත්තාරි සතසහස්සානි ජලුභිඤ්ඤා මනිඛිකා
දීපඛාරං ලොකවිදුං පරිවාරෙනති සබ්බද්දා

යෙ කෙටි තෙන සමයෙන ජහනති මාසුසං භවං
අප්පත්තමානසා සෙඛා ගරුතීනාව හවනති නෙ

සුසුප්ථිතං පාවචනං අරුහනෙනති නාදිති
විණ්ණසවෙති විමලෙති උපසොහති සදෙවකෙ

නගරං රමවතී නාම සුදෙවො නාම බගනියො
සුමෙධා නාම ජනියා දීපඛාරස්ස සත්ථුනො

සුමඛගලො ව තියො ව අගෙසුං අගගසාවසා
සානතො භාවුපඨාකො දීපඛාරස්ස සත්ථුනො

නායු වෙව සුනායු ව අභේසුං අගගසාවසා
බොධි තස්ස හනවතො පිපථලිති පවුච්ඡති

අසිතිහත්ථුඛෙබ්බො දීපඛාරෙ මහාමුති
භොහති දීපරුකොච සාලුරුච සුප්ථිනො

පහා විධාවති තස්ස සමනතා වාදස යොජනෙ
සනසහස්සවස්සානි ආසු තස්ස මහෙසිනො

නාවතා තීර්මානො සො නාරෙසි ජනනං බහුං
ජොතසිනිහ සබ්බමං සත්තාරෙණා මහාජනං
ජලිණා අග්ගිකඛයොව නිබ්බුතො සො සසාවකො

සං ව ඉභි සො ව සසො, නානි ව පාදෙසු වකකරනනානි
සබ්බං සමනතුරුනිතං, නහු රිතනා සබ්බසබ්බාරුති

දීපවකරාස පන භගවතො අපරභාගෙ එකං අසංඛෙය්‍යං අනික්කමිනා කොණ්ඩඤ්ඤා නාම සන්තා උදපාදි. නස්සාපි තයො සාවකසනනිපාතා අගෙ සුං. පඨමසනනිපාතෙ කොට්ඨසනසංස්‍යං දුතියෙ කොට්ඨසනසංස්‍යං. තතියෙ නවුතිකොට්ඨසං, තද්‍ධ බොධිසත්තො විජ්‍යාචි නාම චක්කවත්ති සුඛා කොට්ඨ සනසනසංස්‍යංභිබ්බසා බුබුදුමුඛසා භික්ඛුසංඝසංස්‍යං මහාදුතං අද්දසි. සන්තා බොධි සත්තං බුබුදො භවිස්සතිති ව්‍යාකරිතා ධම්මං දෙසෙසි. සො සත්ථු ධම්මකථං සුචා රජ්‍යං නියොදෙතා පබ්බජ්‍යො තිණ්‍යො පිටකාති උග්ගහෙතා අභි සමා පතත්තො පම ව අභිඤ්ඤායො උපපාදෙතා අපරිභිග්ගිකානො බුභුලොකෙ තිබ්බතති.

කොණ්ඩඤ්ඤාබුබ්බසා පන රමමචිති නාම නහරං, සුතඤ්ඤා නාම ඛනති යො පිතා, සුඡතා නාම මාතා, භරෙද්‍ධ ව සුභරෙද්‍ධ ව වෙ අග්ගසාවකා, අනුරු බො නාම උපභාකො, තිස්සා ව උපතිස්සා ව වෙ අග්ගසාවකා, සාලකල්‍යාණි බොධි. අභාසිතිහත්ථුබ්බධං සරිරං, වස්සසනසනසංස්‍යං ආයුප්‍යමාණං අග්‍රොසි.

තස්ස අපරභාගෙ එකං අසංඛෙය්‍යං අනික්කමිනා එකසමීයෙව කප්පෙව වත්තාරො බුබු තිබ්බතති. සු මහිනෙලො සුමනො රෙවතො සොභිතොති මහිනලස්ස පන භගවතොති සු සාවකසනනිපාතෙසු පඨමසනනිපාතෙ කොට්ඨ සනසනසංස්‍යං. භික්ඛු අගෙසුං, දුතියෙ කොට්ඨසනසංස්‍යං, තතියෙ නවුතිකොට්ඨ සො, වෙමාතිකභාතා කිරස්ස අනුකුමාරො නාම නවුතිකොට්ඨසංඛාය පරි සාය සංඝි. ධම්මසවනායාය සත්ථු සනතිකං අගමාසි. සන්තා තස්ස ආයුපුබ්බි කථං කථෙසි. සො සංඝි. පරිසාය සහ පටිසම්බද්ධි අරහතං. පාපුණ්‍ය. සන්තා නෙස. කුලපුත්තානං පුබ්බවර්තං ඔලොකෙතො ඉතිමප්පත්තව්‍ය වරස්ස උපතිස්සයං. දිස්සා දක්ඛිණ්‍යානං පසාරෙතා එථ භික්ඛවොති අග. සංඛෙතා ඛණ්‍යෙව ඉතිමප්පත්තව්‍යවර්ධන සංඝිවස්සිකඤ්ඤා විස ආකාප්‍ය සමප්පත්තා සුචා සන්තාර. වජ්‍ජිතා පරිවාරසිංසු. අගමස්ස තතියො සාදක සනනිපාතො අග්‍රොසි. පන අඤ්ඤාසං බුබුදො සමනතා අසිති හත්ථප්‍යමාණයෙව සරිරප්පභා හොති න එවං තස්ස. තස්ස පන භග වතො සරිරප්පභා නිවුකාලං දසසහස්සි. ලොකධාතු. එරිතා අභාසි. රුක්ඛපඨවිපබ්බතසමුද්දයො අත්තමසො උක්ඛලියාදිති උපාදය සුවණ්ණ පට්ඨපරිගොනධා විස අගෙසුං. ආයුප්‍යමාණ. පතස්ස නවුතිවස්සසනසංස්‍යාති අග්‍රොසි. එත්තකං කාලං වජ්‍ජිමසුරිසාදයො අත්තමො පභාය විරොචිතු. නාස කම්මෙසු. රත්තඤ්චපරිවෙණ්දෙ න පඤ්ඤාසිත්ථි. දිවා සුරියාලොකෙන විස සත්තා නිවු. බුබුදොලොකෙනෙව විවරිසු. සායං පුජ්ථතකුසුමානං පාතො රචන සකුණ්‍යන ව වසෙන ලොකො රත්තඤ්චපරිවෙණ්දං සලලකෙඛසි. කිං පන අඤ්ඤාසං බුබුදො අගමානුභාවො ජනිති, තො නත්ති, නෙපි භි ආකංඛමා නා දසසහස්සි. වා ලොකධාතුං තතො වා භියො ආභාය එරෙද්‍ධං මහින ලස්ස පන භගවතො පුබ්බපත්තාවසෙන අඤ්ඤාසං වක්ඛ්‍යාතා විස සරි රප්පභා නිවුමෙව දසසහස්සි. එරිතා අභාසි. සො කීර් බොධිසත්තවර්ධකා ලෙ වෙසසනත්තසදිසෙ අත්තමාවෙ සිනො සපුත්තාදුරො වඛ්කපබ්බතසදි සෙ පබ්බතෙ වසි. අපේකො ඛරදුසිකො නාම සකෙඛා මහාපුරිසස්ස දුතභිකා.

සයං සුභා බ්‍රාහ්මණවණ්ණෙන උපසංඝකම්භා මහාසත්තං වෙදුරකෙ සාචි මහාසත්තො දදුම් බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තකෙනි හඬපහළා උදකපරියතං පඨ විං කමෙවතො වෙසි දුරකෙ අදුසි. සකෙඛා වඤ්ඤාමනකොට්ඨං ආලම්භන ඵලකං නිසසාය ධර්මා පසන්නසෙව මහාසත්තස්ස මුලකකල්‍යාණං විසවෙදුර කෙ බාදි, මහාපුරිසස්ස යකං. ඔලොකෙනාමුඛෙ විවච්චතො අග්ගිජලං විස ලොභ්නධාරං උග්ගරමානං තස්ස මුඛං දිස්වාපි කෙසගගමනමපිම දෙනස්සං න උපජි, සුදිතනං වත මෙ දුතනති විතතයො පනස්ස සරිරෙ මහනතං පීතිසොමනයං. උදපාදි, සොඉමස්ස මෙ නිස්සදෙන අනාගතෙ ඉමිනාව නිහා රෙන සරිරතො රසමයො නික්ඛමන්තුති පත්තං. අසාසි. තස්ස තං පත්තං නිස්සාය බුද්දුතස්ස සරිරතො රසමයො නික්ඛමිනා ඵත්තකං. ධානං ඵරිංසු. අපරමපිස්ස පුබ්බවර්තං අතී. සො කීර බොධිසත්තකාලෙ ඵකස්ස බුබස්ස වෙතියං. දිස්වා ඉමස්ස බුබස්ස මයා ජිවිතං පරිච්චජතුං. වට්ඨති දණ්ඩදිපිකා වෙඨනතිනාමෙන සකලසරිරං වෙඨාපෙඤා රතනමත්තමතුලං සතසහ ස්පර්ශතිකං සුවණ්ණපාතිං සප්පස්ස පුත්තපෙඤා තත් සහස්සවච්චියො ජලා පෙඤා තං. සිසෙනාදුස සකලසරිරං ජලාපෙඤා වෙතියං පදකම්මං කරො නොනා සකලරතතිං විතිනාමෙසි. එවං යාව අරුණ්ගගමනා වාසමත්තස්සාපිස්ස ලොමතුපමත්තමපි උසුමි න ගණ්හි. පදුමගබ්භං පච්චිකාලෙ විස අහොසි. ධම්මො හි නාමෙස අත්තානං රක්ඛනාං රක්ඛති. තෙනාහ භගවා.

“ධම්මො භවෙ රක්ඛති ධම්මවාරි. ධම්මො සුචිණ්ණො සුබ්බාවහාති ඵසාතිසංසො ධම්මෙ සුචිණ්ණෙ නිදුගති. ගච්ඡති ධම්මවාරි”ති.

ඉමස්සාපි කමස්ස නිස්සදෙන තස්ස භගවතො සරිරොහාසො දසසහස්සිං ලොකධාතුං ඵරිනා අභාසි. තදු අමහාක, බොධිසත්තො සුරුචි නාම බ්‍රාහ්ම ණෙ සුභා සත්ථාරං නිමිත්තස්සාමිති උපසංකම්භා මධුරධම්මකථං සුභා සෝ මයහං හික්ඛං. ගණ්ථ භනොති ආහ. බ්‍රාහ්මණ කිත්තකෙනි හෙ හික්ඛු හි අපොති. කිත්තකා පන වො භනොන පරිවාරිකික්ඛුති. තදු සත්ථු පඨම සන්තිපානොසෙව හොති. තස්මා කොට්ඨසතසහස්සනති ආහ. භනොන සබ්බෙ හිපි සඬ්. මයහං හික්ඛං. ගණ්ථාති, සත්ථා අබ්වාසෙසි. බ්‍රාහ්මණෙ ස්වාත්තාය නිමිත්තොති ගෙහං ගච්ඡන්තො විතොසි අහං ඵත්තකානං හික්ඛුතං. යාතු භතවත්ථාදිති දුතුං නො න සකෙකාමි, නිසිදනභානං පන කථං. භවිස්සතිති. තස්ස සා විත්තා වතුරසිඨියොජනසහස්සමත්තකෙ ධීතස්ස දෙවරසෙසු පණ්ඩු කම්මලසිලාසනස්ස උණ්ඨානං ජනෙසි. සකෙකා කො භු බො මං ඉමස්මා ධානා වාවෙනුකාමොති දිබ්බවක්ඛනා ඔලොකෙනො මහාපුරිසං. දිස්වා සුරුචි බ්‍රාහ්මණෙ බුබපමුඛං හික්ඛුසඬ්. නිමිත්තොති නිසිදනභානායාස විතොති මයාපි තත් ගතො පුඤ්ඤකොභාසං ගහෙතුං. වට්ඨති වසිකිවණ්ණං. නිමි නිනා වාසිථරසුතත්ථො මහාපුරිසස්ස පුරතො පාතුරහොසි. අතී භු බො කස්ස වි භතිසා කතොබ්බතිවනති ආහ. මහාපුරිසො තං දිස්වා කිං කමං. කරස්සසිති ආහ. මම අජනනසිප්පං. නාම නත්ති ගෙහං. වා මණ්ඩපං වා යො යං කාරෙති තස්ස තං. කාතුං ජාතමිති, තෙන හි මයහං කමං. අතීති, කිං අයාති, සි, තතාස මෙ කොට්ඨසතසහස්සං හික්ඛු නිමිත්තො නෙසං. නිසිදනමණ්ඩපං. කර සසසිති. අහං නාම කරෙයාං සවෙ මෙ හති. දුතුං සකිස්සාති, සකිස්සාමි

භාණ්ඩ, සාධු කර්මසාමිති ගනනා එක. පදෙස. ඔලොකෙසි, වාදසතෙරස යොජනපමාණේ පදෙසො කසිණමණ්ඩලං විය සමතලො අහොසි. සො එතතකෙ ධාතෙ සත්තරතනමයො මණ්ඩපො උභිහතුති විනේතනා ඔලොකෙසි, නාවදෙව පඨවි. භිඤ්චා මණ්ඩපො උභිහි, තස්ස සුවණ්ණමයෙසු එමෙනසු රජතමයා ඝටකා අහෙසුං, රජතමයෙසු එමෙනසු සුවණ්ණමයා, මණි තමෙනසු පවාලමයා, පවාලතමෙනසු මණිමයා සත්තරතනමයෙසු එමෙනසු සත්තරතනමයාව ඝටකා අහෙසුං, තතො මණ්ඩපස්ස අනතරනතරෙ ක්විතිණි කජලං ඔලුමිනතුති ඔලොකෙසි, සහ ඔලොකනෙනෙව ක්විතිණි කජලං ඔලුමි යස්ස මඤ්චාතෙරිතස්ස පච්චෙදිකස්සෙව තුරිස්ස මධුරසද්දො නිගමිති දිබ්බසංගීතිපච්චතනකාලො විය හොති, අනතරතතරා ගනිදුමමාලාදුමාති ඔලුමිනතුති විනේතනා, නාවදෙව දුමාති ඔලුමිණිසු, කොට්ඨකසහස්සසංඛාතං සිකුන්තං. ආසනානි ව ආධාරකානි ව පඨවි. භිඤ්චා උභිහනතුති විනේතනා, නාවදෙව උභිහිසු, කොණේ කොණේ එකෙකා උදකචාරි උභිහතුති විනේතනා, නාවදෙව උදකචාරියො උභිහිසු, එතතකං මාපෙතා බ්‍රාහ්මණස්ස සනතිකං ගනනා එති අයං නව මණ්ඩපං. ඔලොකෙතො මයං භතී. දෙතීති ආහ. මහාපුරිසො ගනනා මණ්ඩපං. ඔලොකෙසි, ඔලොකෙනතෙසෙ වස්ස සකලසිරිතං. පච්චණ්ණය පිතියා නිරතතරං පුටං අහොසි, අථස්ස මණ්ඩපං. ඔලොකෙතො එතදහොසි නායං. මණ්ඩපො මහස්සභුතෙන කතො මයං. පන අජ්ඣාසයං මයං ගුණං ආගමව අබා සකකස්ස භවතං. උණං. අහොසි තතො සකෙකන දෙවරස්සද අයං මණ්ඩපො කාරිතො භවිස්සතීති, න බො පන මෙ සුත්තං. එවරුපෙ මණ්ඩපෙ එකදිවසංයෙව දුතං දුතං සප්තාහං දස්සාමිති විනේතනා, බාහිරකදුතං හි කිත්තකමපි සමානං බොධිසත්තානං තුඨිං කාතුං න සකෙකාති අලුබ්බතසිසං. පන ජිඤ්චා අජිතඅකම්භි උප්පාටෙතා හදයමංසං වා උප්පාටෙතා දිතතකාලෙ බොධිසත්තානං වාහං නිස්සාය තුඨි නාම හොති, අමහාකමපි හි බොධිසත්තස්ස සිව්ජතකෙ දෙවසිකං. පච්ච කහාපණ්ණමණ්නි * විස්සරෙජ්ඣා වතුසු වාරෙසු මජ්ඣේ නගරෙ ව දුතං දදතතස්ස නං දුතං වාගතුඨිං උප්පාදෙතුං නාසකම්, යද පනස්ස බ්‍රාහ්මණවණ්ණෙන ආනනතා සකෙකා දෙවරජ් අකම්භි යාපි තදු නාති උප්පාටෙතා දදමානස්සෙව හාසො උප්පජ්, කෙසගගමතතමපි විතං. අකුඤ්චතං. නාහොසි, එවං දුතං නිස්සාය බොධිසත්තානං කිත්ති නාම නතී. තස්මා සොපි මහාපුරිසො සත්තාහං මයා කොට්ඨකසහස්සසංඛාතං සිකුන්තං දුතං දුතං වට්ටිති විනේතනා තස්මි. මණ්ඩපෙ බුබ්බමුබ්. සිකුන්තං. නිසීද්දපෙතා සත්තාහං ගවපාතං. නාම අදස්සි. ගවපාතනති මහනේත මහනේතා කොලමේඛ බිරස්ස පුරෙතා උබනෙසු ආරේ පෙතා ඝනපාකපකෙක බිරෙ ථොකෙ තණ්ඩලෙ පකම්පිතා පකකං මධුසකකර වුණ්ණසප්ති අභිසංඛටං හොජනං වුවුනි. මහස්සායෙව පන පරිවිසිතුං නා සකම්සු, දෙවාරි එකනතරිකා හුතා පරිවිසිසු, වාදසතෙරසයොජනපමාණං ධාතමපි සිකුන්තං ගණිතුං. නප්පහොසියෙව. තෙ පන සිකුන්තං අතතො ආනුතා වෙනනිසීදිසු. පරියොසානදිවසෙ සබ්බසිකුන්තං. පත්තානි ධොවාපෙතා

* “පච්චසතසහස්සකහාපණ්නි” මරමම.

සෙසජ්ජාය සපිනවතිකකෙලමබ්ඵාණිතානං පුරෙණි තිව්වරෙති සතිං අද්දසි. සංඝනවකභික්ඛුතා ලබතිව්වරසාවකා සතසගස්සන්ඝනකා අගෙ සුරා

සඤ්ඤා අනුමොදනං කතෙතො අයං පුරිසො ඵ්වරුපං මහාදුතං අද්දසි කො හු ඛො භවිස්සතිති උපධාරෙතො අනාගතෙ කප්පසතසගස්සාධිකානං විතනං අසංඛෙසකං මන්තෙ ගොතමො නාම බුඛො භවිස්සතිති දිස්වා මහා පුරිසං ආමනෙතාණි නිං එතතකං නාම කාලං අතික්කමිතො ගොතමො නාම බුඛො භවිස්සසීති වාසාසි. මහාපුරිසො වාසකරණං සුඤ්ඤා අහං කිරි බුඛො භවිස්සාමි කො මෙ සරාචාසෙන අපො පබ්බජිස්සාමිති විනෙතාණි නාමාරුපං සමප තති. ඛෙලපිණ්ඩං විස පතාය සත්ථ සතතිකෙ පබ්බජි. පබ්බජිතා ව බුඛවතං උග්ගණ්ඨිතා අභිඤ්ඤා සමාපතස්සො ව නිබ්බතෙතාණි අපුපරිසොසාගෙ බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බතති. මහලස්ස පන භගවතො නගරං. උත්තරං නාම අහොසි, පිතාපි උත්තරො නාම ඛතස්සො, මාතාපි උත්තරා නාම, සුදෙවො ව ධම්මසෙතො ව වෙ අග්ගසාවකා, පාලිතො නාම උපභාකො, සිවලී ව අසො කා ව වෙ අග්ගසාවකා, නාගරුකො ඛොසි, අභාසිතිහත්ථබ්බං සරිරං අහොසි, නවුති වස්සසගස්සාති ධ්වං පරිනිබ්බතො පන තස්මිං එකපසාගෙ නෙව දස වක්කවාලසගස්සාති එකකිකාරාති අගෙසු, සබ්බවක්කවාලෙසු මහස්සානං. මහතං ආරොදනපරිදෙවනං අහොසි

එවං දසසගස්සි. ලොකධාතූ අනිකාරං කතා පරිනිබ්බතස්ස තස්ස භගව තො අපරභාගෙ සුමනො නාම සඤ්ඤා උදපාදි, තස්සාපි තස්සො සාවකසතති පාතා. පඨමසතතිපාතෙ කොට්ඨසතසගස්සං භික්ඛු අගෙසු, දුර්ගෙ කමතපබ්බ තමි නවුති කොට්ඨසගස්සාති, තතිසෙ අසීති කොට්ඨසගස්සාති, තද්ධ මහාස තො අනුලො නාම නාගරාජ අහොසි මනිව්කො මහානුභාවො, සො බුඛො උපපනෙතාති සුඤ්ඤා සද්ධිසංඝරවුතො නාගභවතා නික්කමිතො කොට්ඨස තසගස්සභික්ඛුපරිවාරස්ස තස්ස භගවතො දිබ්බතුරියෙති උපතාරං කාරාපෙතා මහාදුතං පවනෙතාණි පවේමකං දුස්සලගාති දතා සරණෙසු පතිභාසි, සොපි තං සඤ්ඤා අනාගතෙ බුඛො භවිස්සතිති වාසාසි. තස්ස භගවතො නගරං. මෙ ඛලං නාම අහොසි, සුදෙතො නාම රාජ පිතා, සිරිමා නාම මාතා, සරණෙ ව භාවිතෙතො ව වෙ අග්ගසාවකා, උදෙතො නාම උපභාකො, සොණ ව උප සොණ ව වෙ අග්ගසාවකා, නාගරුකො ඛොසි, නවුතිහත්ථබ්බං සරිරං, නවුතිගෙව වස්සසගස්සාති අපුපසමාණං අහොසි

තස්ස අපරභාගෙ රෙවතො නාම සඤ්ඤා උදපාදි, තස්සාපි තස්සො සාවක සතතිපාතා, පඨමසතතිපාතෙ ගණනා නාම තස්මි, දුර්ගෙ කොට්ඨසතසගස්සං භික්ඛු අගෙසු, තථා තතිසෙ, තද්ධ ඛොට්ඨසගෙතා අභිදෙවො නාම බ්‍රාහ්මණෙ හුභා සඤ්ඤා ධම්මදෙසනං සුඤ්ඤා සරණෙසු පතිභාසි සිරිසමි. අඤ්ඤා. ධ්වං පෙතා තස්ස සත්ථකො කිලෙසපසගාගෙ වණ්ණං වතා උත්තරාසගෙන පුරං අකා සි. සොපි තං බුඛො භවිස්සතිති වාසාසි. තස්ස පන භගවතො නගරං සුඛඤ්ඤාවති නාම අහොසි, පිතා විපුලො නාම ඛතස්සො, මාතාපි විපුලා නාම

වරුණේ ව බ්‍රහ්මදෙවො ව චේ අග්‍රසාවිකා, සමිතවො නාම උපභානො,
හස් ව සුහස් ව චේ අග්‍රසාවිකා, නාගරුකොව බොධි, සරිරං අසිතිහස්තු
බෙබිධං අහොසි, අසු සසි වසසසසසසනිති.

තසස අපරභාගෙ සොභිතො නාම සන්ධා උද්පාදි, තසාපි තයො සාවක සන්ධිපාතා, පඨමසන්ධිපාතෙ කොවිසතං හික්ඛු අගෙසුං. දුතියෙ නවුති කොවිසො, තතියෙ අසීති කොවිසො, තද ඛොධිසතො අපිතො නාම බ්‍රාහ්ම ඡො හුතීයා සත්ථ ධම්මදෙසනං. සුන්ධා ඝරණේසු පතිඨාය බ්‍රහ්මපවුචස්ස හික්ඛු සංඝස්ස මහාදුතො අදුසි, සොපි නං බ්‍රහ්ම හවිස්සතීති වතකාසී. තසස පන තගච්චො නගරං සුධම්මං නාම අගොසි, පිතා සුධම්මො නාම රාජ, මාතාපි සුධම්මො නාම, අසමො ච සුතෙනො ච චෙ අභ්‍යාසාවකා, අනොමො නාම උපඨාකො, නකුලා ච සුත්තා ච චෙ අග්ගසාවකා, නාගරුකොච ඛොධි, අභි පණ්ණාසකත්ථුබ්බධං සරීරං. අකොසි, නවුති වස්සසහස්සාති අසුප්පමා ඉත්ති.

තමා අපරහාන එකං අසංඛෙය්‍යං අතිකක්‍රමිනා එකස්මිංගෙව කප්‍ය
 තයො බුද්ධා තිබ්බතතිංසු අනොමදස්සී පදුමො නාරදෙතිංසු අනොමදස්සී
 තගචතො තයො සාවකසනනිපාතා, පඨමෙ අභි නිකඛුසතසහස්සාති අහෙසුං,
 දුතියෙ සත්තා, තතියෙ ඡ, හද බොධිසරෙතො එකො යක්ඛසෙනාපති අහොසී
 මතිඛිකො මහාභුතාමො අනන්තකොට්ඨකසහස්සාතං යක්ඛාතං අධිපති, යො
 බුද්ධො උප්පතෙතාති සුඤ්ඤා ආනන්ධා බුධිපමුඛස්ස සංඝස්ස මහාදුතං අදුසි,
 සත්ථා නං අනාගතො බුද්ධො හවිස්සනීති වක්කාසීංසු අනොමදස්සීස්ස පන
 තභවතො චතුර්ථී නාම නගරං අහොසී, යස්වා නාම රාජ් පිතා, යසොධරා
 නාම මාතා, ගීසගො ච අනොමො ච චෙ අග්ගසාවකා, වරුණො නාම උපඨා
 කො, සුඤ්ඤි ච සුමතා ච චෙ අග්ගසාවකා, අජ්ජිවරුණො බොධි, සරීරං
 අභිප්පණ්ණාසකපුබ්බෙධං අහොසී, වස්සකසහස්සං ආරුහීංසු

තසං අපරිභාගෙ පදමො නාම සත්ථා උද්භාදි, තසාපි තයො සාවක සන්තිපාතා, පඨවිසනතිපාතෙ තොවිසතසඤ්ඤාං භික්ඛු අභෙසුං, දුතියෙ තිණි සතසඤ්ඤාති, තතියෙ අභාමකෙ අරඤ්ඤෙ මහාවතසඤ්ඤාවාසිනං. භික්ඛුතං චෙ සතසඤ්ඤාති, තද් නාමානෙන තප්පියෙව චතසණ්ඨ වසනෙන බොධි සනෙතා සිංහො හුන්ධා සභාරං. නිරොධසමාපත්තිසමාපතනං. දිස්වා පසනනා විතෙතා වඤ්ඤා පදසක්ඛිණං කන්ධා පිඤ්ඤාමතසංඝ්ඤාතො තිකකන්තං සිතතාදං නදින්ධා සත්තාභං බුබාරමමණං පිතිං. අවිජ්ජිතො පිඤ්ඤාබෙනෙව ගොචරාය අපකක්ඛිතො ජීවිතපරිච්ඡාගං කන්ධා පජිරුපාසමාගො අභාසි සත්ථා සත්තා භවයෙන නිරොධා වුඤ්ඤා සිහං ඔලොකෙති. භික්ඛුසංඝෙපි විතතං. පසා දෙන්ධා සංඝං වඤ්ඤාතීති භික්ඛුසංඝො ආනවජ්ඣති විතෙතසි, භික්ඛු නාවදෙව ආගමිංසු, සිංහො සංඝෙ විතතං. පසාදෙපි, සත්ථා තසං මානසං. ඔලොකෙති. අනානෙන බුබො භවිස්සතීති වාකාසි. පදුමස්ස පත භතවතො වමංකං. නාම නගරං. අභොසි, අසමො නාම රාජ පිතා, මාතාපි අසමා නාම, සාලො ච උප සාලො ච චෙ අග්ගසාවකා, වරුණෙ නාම උපසාකො, රාමා ච සුරාමා ච චෙ අග්ගසාවකා, සොණරුකෙති. නාම බොධි, අභිජ්ඣණාසතඤ්ඤාබෙධං සජ්ජං. අභොසි, ආසු වස්සසතසඤ්ඤානති.

තස්ස අපරභාගෙ නාරදෙ නාම සන්ධා උදපාදි. තස්සාපි තයො සාවක සනතිපාතා, පඨමසනතිපාතෙ කොට්ඨසනසංගං හික්ඛු අහෙසුං, දුතියෙ නවුති කොට්ඨසනසානි, තතියෙ අසීති කොට්ඨසනසානි, තද්ධ බොධිසතො ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජ්ජා පචසු අභික්ඛාසු අසීසු ච සමාපතතිසු විණ්ණ වසී හුචා බුබුපුබ්බස්ස හික්ඛුසංඝස්ස මහාදුතං දචා ලොභිතවතුකෙන පුජං අකාසී. සොපි නං අනාගතෙ බුබො භවිස්සතිති වෘකාසී, තස්ස භගවතො ධක්ඛාදවති නාම නගරං අහොසී, සුදෙවො නාම බන්ධනො පිතා, අතොමා නාම මාතා, භද්දසාලො ච ජිතමිත්තො ච චෙ අගග්ගාවකා, වාසිඝ්ඨො නාම උපඨාකො, උත්තරා ච එග්ගුති ච චෙ අගග්ගාවකා, මහාසොණරුකො බොධි, සරිරං අභාසීතිහද්දබ්බධං අහොසී, නවුති වස්සසහස්සානි අසුති.

නාරදබුද්ධසංපත අපරභාගෙ ඵකං අසංඛෙයං අතික්කමිචා ඉතො සත සහස්සකප්පමත්තෙ ඵකස්මි. කප්පෙ ඵකොව පදුමුත්තරො නාම බුබො උද පාදි. තස්සාපි තයො සාවකසනතිපාතා, පඨමසනතිපාතෙ කොට්ඨසනසංගං හික්ඛු අහෙසුං. දුතියෙ චෙතාරපබ්බතෙ නවුති කොට්ඨසනසානි, තතියෙ අසීති කොට්ඨසනසානි, තද්ධ බොධිසතො ජට්ඨො නාම මහාරථියො * හුචා බුබුපුබ්බස්ස හික්ඛුසංඝස්ස විවරදුතං අදුසී, සොපි නං අනාගතෙ බුබො භවිස්සතිති වෘකාසී. පදුමුත්තරස්ස පත භගවතො කාලෙ තිත්ථියා නාම නාගෙසුං, සබ්බෙ දෙවමත්තස්සා බුබුමෙව සරණං අගමංසු. තස්ස නගරං හංසවති නාම අහොසී, පිතා ආතඤ්ඤ නාම බන්ධනො, මාතා සුජනා නාම, දෙවලො ච සුජනො ච චෙ අගග්ගාවකා, සුමනො නාම උපඨාකො, අමිතා ච අසමා ච චෙ අගග්ගාවකා, සලලරුකො බොධි, සරිරං අභාසීතිහද්දබ්බධං අහොසී, සරිරපභා සමන්තතො වාදස සොජනාති ගණති, වස්සසහස්සානි අසුති.

තස්ස අපරභාගෙ තිස්ස කප්පසහස්සානි අතික්කමිචා සුමෙධො ච සුජනො වාති ඵකස්මි. කප්පෙ චෙ බුබා නිබ්බතතිංසු. සුමෙධස්සාපි තයො සාවකසනති පාතා, පඨමසනතිපාතෙ සුදස්සනනගරෙ කොට්ඨසතං ඛිණ්ණසවා අහෙසුං, දුතියෙ නවුති කොට්ඨසො, තතියෙ අසීති කොට්ඨසො, තද්ධ බොධිසතො උත්තරො නාම මාණ්ඩො හුචා නිදහිචා. ධීපිතංගෙව අසීතිකොට්ඨතං විස්සරේඡ නා බුබුපුබ්බස්ස හික්ඛුසංඝස්ස මහාදුතං දචා ධම්මං සුචා සරණේසු පතිථාය නික්කමිචා පබ්බජ්. සොපි නං අනාගතෙ බුබො භවිස්සතිති වෘකාසී, සුමෙධස්ස භගවතො සුදස්සනං නාම නගරං අහොසී, සුදගො නාම රාජ පිතා, මාතාපි සුදත්තා නාම, සරණෙ ච සබ්බකාමො ච චෙ අගග්ගාවකා, සාගරෙ නාම උපඨාකො, ඤමා ච සුත්මා ච චෙ අගග්ගාවකා, මහාථපරුකො බොධි, සරිරං අභාසීතිහද්දබ්බධං අහොසී, අසු නවුති වස්සසහස්සානි.

තස්ස අපරභාගෙ සුජනො නාම සන්ධා උදපාදි. තස්සාපි තයො සාවක සනතිපාතා, පඨමසනතිපාතෙ සථි හික්ඛුසනසහස්සානි අහෙසුං, දුතියෙ පඤ්ඤාසං, තතියෙ වත්තාලිසං, තද්ධ බොධිසතො වක්කවත්තිග්ග් හුචා බුබො උප්පන්නානි සුචා උපසංකමිචා ධම්මං. සුචා බුබුපුබ්බස්ස සංඝස්ස

සභිං සත්තනි රතතෙනි චතුමහාදිපරජං දන්වා සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බතං සකලරභවාසිනො රජුප්පාදං ගහෙත්වා ආරාමිකත්වමිං සාධෙනා බ්බපමු බ්බසං සංඝස්ස නිවමං මහාදුතං අදංසු, සොපි නං සන්තා ව්‍යාකාසි, තස්ස භග වතො නගරං සුමධගලං නාම අහොසි, උගගතො නාම රාජ පිතා, පභාවති නාම මාතා, සුදස්සනො ච සුදෙවො ච වෙ අග්ගසාවකා, නාරදො නාම උපථා කො, නානා ච නාගසමාලා ච වෙ අග්ගසාවකා, මහාවෙණුරුකො බොධි, සො කිර මන්දවජ්ඣෙද්දං සත්තසංඝො උපරි නිගග්ගාති මහාසාමානි මොර පිණ්ණකලාපො විස විරොචන්ති, තස්ස භගවතො සරීරං පණණාසගත්ථුබ්බධං අහොසි, ආයු නවුති වස්සසහස්සාතිති.

තස්ස අපරභාගෙ ඉතො අභාරසකප්පනමත්තකෙ එකස්මිං කප්පෙ පිය දස්සි අත්ථදස්සි ධම්මදස්සිති තයො බ්බවා නිබ්බතංසු, පියදස්සස්සාපි තයො සාවකසන්තිපාතා, පඨමෙ කොට්ඨසතසහස්සං භික්ඛු අහෙසුං. දුතියෙ නවුති කොට්ඨො, තතියෙ අසීති කොට්ඨො, තද්ද බොධිසත්තො කස්සපො නාම මාණවො තිණ්ණං වෙදුතං පාරගතො හුන්වා සත්ථු ධම්මදෙසන්. සුන්වා කොට්ඨ සත්තසහස්සධනපරිච්ඡාගෙන සංඝාරාමං කාරෙත්වා සරණෙසු ච සීලෙසු ච පඨිභාසි, අථ නං සන්තා අභාරසකප්පනමත්තකෙ බ්බවා භවිස්සතිති ව්‍යාකා සි. තස්ස භගවතො අනොමි. නාම නගරං අහොසි, පිතා සුදිගෙනා නාම රාජ, මාතා චන්ද්‍ර නාම, පාලිතො ච සබ්බදස්සි ච වෙ අග්ගසාවකා, සොභිතො නාම උපථාකො, සුත්තා ච ධම්මදින්නා ච වෙ අග්ගසාවකා, පියභිතුරුකො බොධි, සරීරං අසීතිගත්ථුබ්බධං අහොසි, නවුති වස්සසහස්සාති ආයුති.

තස්ස අපරභාගෙ අත්ථදස්සි නාම භගවා උදපාදි, තස්සාපි තයො සාවක සන්තිපාතා, පඨමෙ අභිනවුති භික්ඛුසත්තසහස්සාති අහෙසුං. දුතියෙ අභාසිති සත්තසහස්සාති, තථා තතියෙ, තද්ද බොධිසත්තො සුසීමො නාම මහිඤ්ඤො තාපසො හුන්වා දෙවලොකතො මන්දරවස්සපථිස්සන්තා. ආභරිත්වා සන්තාරං සුජෙ සි. සොපි නං සන්තා ව්‍යාකාසි, තස්ස භගවතො සොභනං නාම නගරං අහො සි, සාගරො නාම රාජ පිතා, සුදස්සනා නාම මාතා, සන්තො ච උපසන්නො ච වෙ අග්ගසාවකා, අහගො නාම උපථාකො, ධම්මා ච සුධම්මා ච වෙ අග්ග සාවකා, මහාකරුකො බොධි, සරීරං අසීතිගත්ථුබ්බධං අහොසි, සරීරපභා සමන්තතො සබ්බකාලං යොජනමන්තං එරන්තා අභාසි, ආයු වස්සසත්ත සහස්සන්ති.

තස්ස අපරභාගෙ ධම්මදස්සි නාම සන්තා උදපාදි, තස්සාපි තයො සාවක සන්තිපාතා, පඨමසන්තිපාතො කොට්ඨසං භික්ඛු අහෙසුං, දුතියෙ නවුති කොට්ඨො, තතියෙ අසීති කොට්ඨො, තද්ද බොධිසත්තො සකෙකා දෙවරාජ හුන්වා දිබ්බතනුප්පයෙති ච දිබ්බතුරියෙති ච පුජං අකාසි, සොපි නං සන්තා ව්‍යාකාසි, තස්ස භගවතො සරණං නාම නගරං අහොසි, පිතා සරණෙ නාම රාජ මාතා සුතඤ්ඤා නාම, පදුමො ච පුස්පදෙවො ච වෙ අග්ගසාවකා, සුතෙත්තො නාම උපථාකො, බොමා ච සමනමා ච වෙ අග්ගසාවකා, රත්නතුරුක බොධි, ඛිමඛිජ්ජලොතිපි වුචන්ති. සරීරං පනස්ස අසීතිගත්ථුබ්බධං අහොසි, වස්සසත්තසහස්සං ආයුති.

තසා අපරභාගෙ ඉතො චතුනවුතිකප්පමන්තෙ එකස්මිං කප්පෙ එකොව සිබ්බෙතො නාම බුබ්බො උදපාදි. තස්සාපි තයො සාවකසනිට්ඨානා, පඨම සන්තිපාතෙ කොට්ඨසතස්සං භික්ඛු අභෙසුං, දුතියෙ නවුති කොට්ඨසො, තතියෙ අසීති කොට්ඨසො, තද්ධ බොධිසත්තො උග්ගතෙතො අභික්ඛුබලසමානෙතො මහිලො නාම නාපසො සුභා මහාජමුච්චං. ආභරිතා තපාගතස්ස අදුසි, සන්ධා නං එලං පරිඥාප්තො චතුනවුතිකප්පමන්තෙ බුබ්බො භවිස්සතිති බොධිසත්තො වෘකාසි, තස්ස භගවතො නගරං වෙහාරං නාම අහොසි, පිතා ජයසෙනො * නාම රාජ, මාතා සුඵස්සා නාම, සමබලො ච සුමිත්තො ච වෙ අග්ගසාවකා, රෙවතො නාම උපඨාකො, සිවලා ච සුරාමා ච වෙ අග්ග සාවකා, කණ්ණිකාරුකෙඛා බොධි, සරීරං සභිහත්ථුබ්බිධං අහොසි, වස්සසත සහස්සං ආයුති.

තසා අපරභාගෙ ඉතො මානවුතිකප්පමන්තෙ තියෙසො පුස්සොති එකස්මිං කප්පෙ වෙ බුබ්බා නිබ්බිතති. තස්සස්ස පන භගවතො තයො සාවක සනිට්ඨානා, පඨමසනිට්ඨාතෙ භික්ඛුනං කොට්ඨසනං අහොසි, දුතියෙ නවුති කොට්ඨසො, තතියෙ අසීති කොට්ඨසො, තද්ධ බොධිසත්තො මහාතොගො මහායසො සුඤ්ඤා නාම බ්බන්ධො සුභා අභිපබ්බිජ්ජං පබ්බජිතා මහිඤ්ඤානං. පඨම බුබ්බො උප්පන්නොති සුභා දිබ්බමඤ්ඤරිපදුමපාරිච්ඡත්තකපුඨාති ආදය වතුපරිසමජෙක්ඛා ගමන්තං. තථානතං පුජෙසි, ආකාසෙ පුළුච්ඡිතානං සුභා අභිසි, සොපි නං සන්ධා ඉතො මානවුතිකප්පමන්තෙ බුබ්බො භවිස්සතිති වෘකාසි, තස්ස භගවතො බෙමං නාම නගරං අහොසි, පිතා ජන සංඝො නාම බ්බන්ධො, මාතා පදුමා නාම, බ්බමදෙවො ච උදයො ච වෙ අග්ගසාවකා, සුමධිගලො නාම උපඨාකො, පුස්සා ච සුදත්තා ච වෙ අග්ග සාවකා, අසනරුකෙඛා බොධි, සරීරං සභිහත්ථුබ්බිධං අහොසි, වස්සසත සහස්සං ආයුති.

තසා අපරභාගෙ පුස්සො නාම සන්ධා උදපාදි. තස්සාපි තයො සාවක සනිට්ඨානා, පඨමසනිට්ඨාතෙ සභී භික්ඛුසතස්සංඝාති අභෙසුං, දුතියෙ පණ්ණාසං, තතියෙ වග්ගි.ස, තද්ධ බොධිසත්තො විජ්ජාචි නාම බ්බන්ධො සුභා මහාරජ්. පහාය සත්ථු සනතිකෙ පබ්බජිතා තිණ්ණි පිටකාති උග්ගතෙ නාම මහාජනස්ස ධම්මකථං කථෙසි. සීලපාරම්ම පුරෙසි, සොපි නං බුබ්බො භවිස්සතිති වෘකාසි. තස්ස භගවතො කාසි නාම නගරං අහොසි, ජයසෙනො නාම රාජ පිතා, සිරිමා නාම මාතා, සුරකඤ්ඤො ච ධම්මසෙනො ච වෙ අග්ගසාවකා, සහිසො නාම උපඨාකො, වාලා ච උපවාලා ච වෙ අග්ග සාවකා, ආමලකාරුකෙඛා බොධි, සරීරං අභිපණ්ණාසතස්සංඝොබ්බිධං අහොසි, නවුති වස්සසතස්සාති ආයුති.

තසා අපරභාගෙ ඉතො එකනවුතිකප්පෙ විපස්සි නාම භගවා උදපාදි. තස්සාපි තයො සාවකසනිට්ඨානා, පඨමසනිට්ඨාතෙ අභිසභී භික්ඛුසතස්ස ස්සාති අභෙසුං, දුතියෙ එකං සතස්සං, තතියෙ අසීති සතස්සාති, තද්ධ බොධිසත්තො මහිඤ්ඤො මහානුභාවො අතුලො නාම නාගරාජ සුභා සත්තරතනබ්බිතං සෙ.වණ්ණමහාපීඨං භගවතො අදුසි, සොපි නං ඉතො

එකනවුනිකපෙය බුබො භවිසසනීති වෘක්කාසි, තස්ස භගවතො බ්‍රහ්මචරී භාම නගරං අගොසි. බ්‍රහ්මා නාම රාජ පිතා, බ්‍රහ්මචරී නාම මාතා, බණ්ණා ව තිස්සො ව චෙ අග්ගසාවකා, අසොකො ගාම උපභාකො, වජ්‍ර ව්‍රාජාමිත්තා ව චෙ අග්ගසාවකා, පාටලීරුකො බොධි, සරීරං අපිතිහත්‍යුබ්බිධං අගොසි, සරීරප්පභා සද්ද සග්ගා යොජනාති එරිතා අභාසි. අසිති වස්සසහස්සාති ආයුති.

තස්ස අපරභාගෙ ඉතො එකතීසෙ කපෙය සිඛි වෙස්සහු වාතී චෙ බුබා අගෙසු. සිඛිස්සාපි භගවතො තයො සාවකසනනිපාතා, පඨමසනනිපාතෙ භික්ඛුසහසස්සං අගොසි, දුතීයෙ අසිති සහස්සාති, තතීයෙ සත්තනි. තද්ද බොධිසග්ගො අරිඤ්චො නාම රාජ හුතා බුබුදුබ්‍රහ්ම භික්ඛුසහසස්ස සච්චරං. මහාදුතං පවග්ගොතා සත්තරතීනපනිමණිතං හඤ්චගතං. දන්තා හත්ථප්පමාණං කන්ධා කප්පිගහණධං අද්දසි, සොපි නං ඉතො එකතීසෙ කපෙය බුබො භවිසසනීති වෘක්කාසි, තස්ස පත භගවතො අරුණවතී නාම නගරං අගොසි, අරුණවා නාම බත්තියො පිතා, පභාවතී නාම මාතා, අභිහු ව සමනවො ව චෙ අග්ගසාවකා, චෙමංකරො නාම උපභාකො, සේලා ව පදුමා ව චෙ අග්ගසාවකා, පුණ්ඩරිකරුකො බොධි, සරීරං සත්තනිහත්‍යුබ්බිධං අගොසි, සරීරප්පභා යොජනාතං. එරිතා අභාසි, සත්තනි වස්සසහස්සාති ආයුති.

තස්ස අපරභාගෙ වෙස්සහු නාම සන්ධා උදපාදි. තස්සාපි තයො සාවක සත්තනිපාතා, පඨමසනනිපාතෙ අසිති භික්ඛුසහස්සාති අගෙසු, දුතීයෙ සත්තනී, තතීයෙ සභී, තද්ද බොධිසග්ගො සුදස්සො නාම රාජ හුතා බුබුදුබ්‍රහ්ම භික්ඛුසහසස්ස සච්චරං. මහාදුතං. දන්තා සත්‍ය සත්තරිකෙ පබ්බජිතා ආචාරගුණ සමපදොතො බුබුදුබ්‍රහ්ම විත්තිකාරපීතිබ්‍රහ්මො අගොසි, සොපි නං භගවා ඉතො එකතීසෙ කපෙය බුබො භවිසසනීති වෘක්කාසි. තස්ස පත භගවතො අනොමං නාම නගරං අගොසි, සුප්පතීනො නාම රාජ පිතා, යසවතී නාම මාතා, සොණො ව උත්තරො ව චෙ අග්ගසාවකා, උපසග්ගො නාම උපභාකො, රුමා ව සමාලා ව චෙ අග්ගසාවකා, සාලරුකො බොධි, සරීරං සභී හත්ථිබ්බිධං අගොසි, සභී වස්සසහස්සාති ආයුති.

තස්ස අපරභාගෙ ඉමසමිං කපෙය වත්තාරො බුබා නිබ්බත්තා කතු සකො කොණ්ඨමිත්තො කස්සපො අමාකං භගවාති. කතුසංඛස්ස භගවතො එකො සාවකසනනිපාතො, තත්ථ වත්තාලීසං භික්ඛුසහස්සාති අගෙසු, තද්ද බොධිසග්ගො ඛෙමො නාම රාජ හුතා බුබුදුබ්‍රහ්ම භික්ඛුසහසස්ස සපත්තන ච්චරං. මහාදුතංචෙව අජනාදිගෙසජ්ජාති ව දන්තා සත්‍ය ධම්මදෙසනං සුතා පබ්බජි. සොපි නං සන්ධා වෘක්කාසි. කතුසංඛස්ස භගවතො ඛෙමං නාම නගරං අගොසි, අත්තිදග්ගො නාම බ්‍රාහ්මණො පිතා, විසාඛා නාම බ්‍රාහ්මණී මාතා, විටුරො ව සජ්චො ව චෙ අග්ගසාවකා, බුඞ්ථො නාම උපභාකො, සාමා ව රමිතා ව චෙ අග්ගසාවකා, මහාසිරිසරුකො බොධි, සරීරං වත්තාලීසහත්‍යු බ්බිධං අගොසි, වත්තාලීසං වස්සසහස්සාති ආයුති.

තස්ස අපරභාගෙ කොණ්ඨමිතො නාම සත්ථා උදපාදි, තස්සාපි එකොව සාවකසනථිපාතො, තත්ථ තිංස භික්ඛුසහස්සාති අගෙසුං, තද්ධ බොධිසත්තො පබ්බතො නාම රාජ සුඛා අමච්චගණ්ඨපරිවුතො සත්ථු සනතිකං ගතඛා ධම්ම දෙසනං සුඛා බුබුපවුබං භික්ඛුසසිං නිමිත්තෙතඛා මහාදුතං පවතොතො පත්තුණ්ණවිනපටකොසෙසාකම්බලදුලාති වෙච සුවණ්ණපාදුකච දඛා සත්ථු සනතිකෙ පබ්බජි. සොපි නං සත්ථා ව්‍යාකාසි. තස්ස භගවතො සොභා වති නාම නගරං අහොසි, සඤ්ඤදත්තො නාම බ්‍රාහ්මණො පිතා, උග්ගරා නාම බ්‍රාහ්මණි මාතා, හිසොසො ච උග්ගරො ච වෙ අග්ගසාවකා, සොත්ථිජො නාම උපඨාකො, සමුද්ද ච උග්ගරා ච වෙ අග්ගසාවකා, උදුම්බර රුක්කො බොධි, සරීරං තිංසගත්ථුබ්බෙධං අහොසි. තිංස වස්සසහස්සාති ආයුති.

තස්ස අපරභාගෙ කස්සපො නාම සත්ථා උපාදි. තස්සාපි එකොව සාවක සනථිපාතො, තත්ථ විසති භික්ඛුසහස්සාති අගෙසුං. තද්ධ බොධිසත්තො ජෙතී පාලො නාම මාණ්ඩො තිණ්ණං. වෙදුතං පාරගු භුමිසමෙව අනතප්‍රිකේ ච පාකථො ඤ්චිකාරස්ස කුමනකාරස්ස මිත්තො අහොසි. සො තෙන සඬං සත්ථාරං උපසඬමිතො ධම්මකථං සුඛා පබ්බජිතො ආරඬවරීසො තිණි පිට්ඨාති උග්ගගෙතො විග්ගපට්ටිත්තසම්පත්තිසා බුබුසාසනං සොගෙසි. සොපි නං සත්ථා ව්‍යාකාසි. තස්ස භගවතො ජත්තනගරං බාරාණසී නාම අහොසි. බ්‍රහ්ම දත්තො නාම බ්‍රාහ්මණො පිතා, ධනවති නාම බ්‍රාහ්මණි මාතා, තිස්සො ච භාරවාපො ච වෙ අග්ගසාවකා, සබ්බමිත්තො නාම උපඨාකො, අනුලො ච උරු වෙලා ච වෙ අග්ගසාවකා, නිත්‍රොධරුක්කො බොධි, සරීරං විසතිගත්ථුබ්බෙධං අහොසි, විසති වස්සසහස්සාති ආයුති.

තස්ස පන භගවතො ඔරභාගෙ ඨපෙතො ඉමං සමමාසමුද්ධං අඤ්ඤා බුබො නාම තත්ථි. ඉති දීපඬකරාදීනං චතුර්විසතිසා බුබානං සනතිකෙ ලබ්චක කරණො පන බොධිසත්තො සෙ තෙ පන.

“මනුස්සතං ලිඛිතසම්පත්ති හෙතු සත්ථාරදස්සනං
පබ්බජ්ජා ගුණසම්පත්ති අධිකාරො ච ජරුතා
අභිධම්මසමොධානා අභිනිසාරො සමිජ්ඣා”ති.

ඉමෙ අභිධම්මෙ සමොධානෙනා දීපඬකරපාදමුලෙ කතාභිනිසාරෙන “හඤ්ඤා බුබුකරෙ ධම්මෙ විවිතාමි ඉතො විතො”ති උසාහං කතො “විවිත නොනො තද්ධ දකඬං පඨං දුතපාරම්”ති දුතපාරම්තාදස්සො බුබුකාරකා ධම්මා දිඨා නෙ පුරෙතොනා සාව වෙස්සනතරත්තභාවා ආගම්. ආගවජ්ජෙනා ච සෙ තෙ කතාභිනිසාරානං බොධිසත්තානං ආතිසංඝා විණ්ණිතා.

“එවං සබ්බබ්ගසම්පත්තො බොධියා නියතා නරා
සංසරං දිශමඛානං කප්පකොට්ඨනෙපි තෙ.

අවිච්චිති න උප්පජ්ජති තථා ලොකනතරෙසු ච
තිස්සාමනණො බුප්පිපාසා න භො නති කාලකප්පකා.

නි භොග්නි බුද්ධා පාණි උපපජ්ජනාපි දුග්ගතිං.
ජායමානා මධුසෙසසු ජවමානා න භවන්ති නෙ.

සොභවෙකල්ලතා නත්ති න භවන්ති මුග්ගසකිකා
ඉත්තිමානා. න භවන්ති උභයොබාජ්ඣපණ්ණිකා.

න භවන්ති පරිසාපනතා බොධියා නියතා නරා
මුත්තා ආනන්තරිකෙති සබ්බස්මි සුඛගොචරා.

මිච්ඡාදිඪිං. න සෙවන්ති කම්මකිරියදස්සනා
වසමානාපි සග්ගෙසු අසඤ්ඤං න උපපජ්ජරෙ.

සුඛාචාරාසසු දෙවෙසු හෙතු නාම න විජ්ජති
නෙක්ඛම්මතිනතා සප්පරිසා විසංසුත්තා භවානවෙ
චරන්ති ලොකස්ථිරියායො සුරෙන්ති සබ්බපාරමිති.

නෙ ආරිසංසෙ අධිගන්ධාච ආගතො. පාරමිසො සුරෙනත්තං වස්ස අකිත්ති
බ්‍රාහ්මණිකාලෙ සංඛ්‍යානිකාලෙ ධනජ්ජරාජකාලෙ මහාසුදස්සනිකාලෙ
මහාභොගිකාලෙ නිමිමහාරාජකාලෙ වතුකුමාරකාලෙ විසංසෙකිකාලෙ
සිවිරාජකාලෙ වෙස්සන්තරකාලෙති දුග්ගතමානා සුරිතත්තභාවාන. පරි
මාණං නාම නත්ති, එකතොගන පනස්ස සසකපණ්ණිකානකෙ.

“භික්ඛාය උපගතං දිස්වා සකත්තානං පරිමාජං.
දුගෙන මෙ සමො නත්ති එසා මෙ දුග්ගතමි”ති.

එවං අත්තපරිමාහං කරොන්තස්ස දුග්ගතමානා පරමිස්ථපාරමිතා නාම
ජානා. නථා සිලවිරාජකාලෙ චෛත්‍යානාගරාජකාලෙ භූරිදත්තනාගරාජ
කාලෙ ඡ්ඤානකාලෙ ජයද්දිසරාජපුත්තකාලෙ අලිතසත්තුකුමාරකාලෙති
සිලපාරමිතාය පුරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම නත්ති. එකතොගන පනස්ස
සංඛපාලජනකෙ.

“සුලෙකිපි විජ්ඣයනො කොට්ඨියනොපි සතතිති
භොජපුත්තෙ න කුප්පාමි එසා මෙ සිලපාරමි”ති.

එවං අත්තපරිමාහං කරොන්තස්ස සිලපාරමිතා පරමිස්ථපාරමිතා නාම
ජානා. නථා සොමනස්සකුමාරකාලෙ හත්තිපාලකුමාරකාලෙ අසොකරපණ්ණි
කාලෙති මහාරජ්ජං පභාය නෙක්ඛම්මපාරමිතාය පුරිතත්තභාවානං පරි
මාණං නාම නත්ති, එකතොගන පනස්ස පුලසුත්තසොමජානකෙ.

“මහාරජ්ජං හත්තනං ඛෙලපිණ්ඩංව ඡබ්බිධසි.
චජ්ජො න හොති ලකනං. එසා මෙ නෙක්ඛම්මපාරමි”ති.

එවං භික්ඛනාය රජ්ජං ඡබ්බිධො නික්ඛම්මනස්ස නෙක්ඛම්මපාරමිතා
පරමිස්ථපාරමිතා නාම ජානා. නථා විධුරපණ්ණිකාලෙ මහාභොගිකාලෙ
කාලෙ කුරුල්ලපණ්ණිකාලෙ අරකපණ්ණිකාලෙ බොධිපරිබ්බාජකාලෙ
මහාසංඛපණ්ණිකාලෙති පඤ්ඤාපාරමිතාය පුරිතත්තභාවානං පරිමාණං
නාම නත්ති, එකතොගන පනස්ස සත්තුභස්සජානකෙ සෙතකපණ්ණිකා
කාලෙ.

“පඤ්ඤාය මෙ පටිවිනනේනා බ්‍රාහ්මණං මොච්ඡිං දුබ්බං
පඤ්ඤාය මෙ සමො නන්ති එසා මෙ පඤ්ඤාපාරමි”ති.

අනෙතාහසනතනං සප්පං දසෙසනසස පඤ්ඤාපාරමිතා පරමත්තපාර
මිතා නාම ජාතා, නථා විරියපාරමිතාදිනමපි පුරිතත්තභාවානං පරමාණං
නාම නන්ති. එකතෙතන පනසස මහාජනකජාතකෙ.

“අතිරදස්සිජලමජේකං හතා සබ්බෙව මානුසා
විත්තසස අඤ්ඤාථා නන්ති එසා මෙ විරියපාරමි”ති.

එවං මහාසමුද්ධං තරනසස විරියපාරමිතා පරමත්තපාරමිතා නාම ජාතා.
බහතිවාදිජාතකෙ.

“අවෙනනංව කොට්ටිනෙත තිණෙතන ඵරසුතා මම.
කාසිහපෙ න ඤාප්පාමි එසා මෙ බහතිපාරමි”ති.

එවං අවෙනනභාවෙන විස මහාදුක්ඛං අධිවාසෙනසස බහතිපාරමිතා
පරමත්තපාරමිතා නාම ජාතා, මහාසුතසොමජාතකෙ.

“සත්ථව්‍යං අනුරක්ඛනේනා චජ්ඣා මම ජීවිතං
මොච්ඡිං එකසතං බහතිසෙ එසා මෙ සත්ථව්‍යපාරමි”ති.

එවං ජීවිතං චජ්ඣා සත්ථව්‍යානුරක්ඛනසස සත්ථව්‍යපාරමිතා පරමත්තපාර
මිතා නාම ජාතා, මුලපක්ඛිජාතකෙ.

“මානාපිතා න මෙ දෙස්සා නපි දෙස්සං මහායසං
සබ්බඤ්ඤාතං පිසං මයහං තස්මා චිත්තධිඤ්ඤා”නති.

එවං ජීවිතමපි චජ්ඣා චිත්තං අධිඤ්ඤාතසස අධිඤ්ඤාතපාරමිතා පරමත්තපාර
මිතා නාම ජාතා, එකරජජාතකෙ.

“න මි. කොච්ඡි සත්තසති නපිසං භායාමි කස්සපි
මෙත්තාබලෙන පත්ථො රජාමි පවතෙ තද”ති.

එවං ජීවිතමපි අනපලොකේනා මෙත්තායත්තසස මෙත්තාපාරමිතා පර
මත්තපාරමිතා නාම ජාතා, ලොමහංසජාතකෙ.

“සුසානෙ සෙය්‍යං කප්පෙමි ජවභිකං උපධායහං
ගොමණ්ඩලා උපගන්තා රූපං දසෙසනති නප්පක”නති.

එවං ගාමදුරකෙති නිඤ්ඤාතාදිති වෙච මාලාතඤ්ඤාපාරමිති ව සුබදුක්ඛං
උප්පාදෙනෙසුපි උපෙක්ඛං අනතිවත්තනසස උපෙක්ඛාපාරමිතා පරමත්ත
පාරමිතා නාම ජාතා, අයමෙත්ත සංඛෙපො, විජාරතො පනෙසං අයො චරියා
පිටකතො ගහෙනබ්බො. එවං පාරමිසො පුරෙතො වෙසනතරත්තනාමෙ
ධිනො.

“අවෙනතායං පඨවි අභිඤ්ඤාය සුඛං දුබ්බං
සාපි දුතඛලා මයහං සත්තකඛිනතු. පකම්පථා”ති.

එව. මහාපරිව්‍රාජිකමහත්මා මහාපුරුෂයෙකු නිසා ආප්‍රපරිව්‍රාජිකයෙකු තමා වුනො අසිතවන නිසිනි. තනි අසෙසු දෙවෙ දසනි ධාතෙහි අසිතවනි. සාවිතාසුක. දිබ්බසමපත්තිමහත්මනො මහසුගන්තො ඉදහි සතනනි දිවසෙහි ආප්‍රසුකය. පාපුණ්ණිනි වනාහි නිලිසුනනි මාලා මිලාසනනි කපේනි සෙදු මුලනනි කාසෙ වෙවණ්ණික. ඔක්කමනි දෙ වෙව දෙවසනෙ න සන්තනනිනි ඉමෙසු පුබ්බනිමිනෙතසු උප්පනෙතසු නානි දිසා සුඤ්ඤ වන හො සග්ගා භවිසුගනිනි සංවෙගජනාහි දෙවනාහි මහා සතනසා පුරිතපාරමිතාව. ඤානි ඉමසෙ. ඉදහි අසුඤ්ඤ දෙවලොකං අනුප ගගනා මහසුලොකෙ උප්පජ්ඣා බුබ්භාවං පනෙන පුරුෂයෙකු නිසා වුනා වුනා මහසා දෙවලොකං පරිපුරෙසනනිනි විනෙතනා

“සතොතං අසිතෙ කාසෙ සතප්පිතො නාමගං තදු
දසසහසසි සමාගනනා සාවතනි පඤ්ඤ මමං

කාලො තෙ මහාචරි උප්පජ්ඣ මාතුකුච්ඡං
සදෙවකං තාරසනො බුද්ධසු අමතං පද”නි

එව. බුබ්භාවනාය අස විනො කාලං දිපං දෙසං කුලං ජනෙතනිසා ආප්‍ර පරිමාණනනි ඉදහි පම මහාචරොකනානි විලොකෙනා කතසනනිභානො තනො වුනො සකාරජතුලෙ පටිසංකි ගහෙනා තනි මහාසමපත්තිය පරි හරසමානො අනුකකමෙන හදසොබ්බනං අනුපාපුණ්. ඉමසෙ. අනතරෙ “ස තො සමපජ්ඣනො ආතඤ්ඤ බොධිසතො අසිතා කාසා වච්ඡා මාතුකුච්ඡං ඔක්කමනි”නි අදින. සුත්තපද්‍යනමෙව තෙසං අභිකථාය වචසෙන විනාගෙ වෙදිතබ්බොසො නිණ්ණං උතුනං අනුච්ඡිවිකෙසු නිසු පාසාදෙසු දෙව ලොකසිරි. විස රජ්ජසිරි. අනුභවමානො උප්පනිමිලාස ගමිතසමයෙ අනුකක මෙන ජිණ්ණවංශිමතසංඛාතෙ තයො දෙවදුතො දිසා සඤ්ඤාතසංවෙගො නිවතනිනා වතුභවාරෙ පබ්බජනං දිසා සාධු පබ්බජ්ඣනි පබ්බජ්ඣය රුපිං උප්පාදෙභා උප්පාතං ගනනා තනි දිවසගාග. බෙපෙභා මඩගල පොකකරණිනිතරෙ නිසිනෙනා කප්පකවෙසං ගහෙනා ආගතෙන විසා කමෙව දෙවපුතෙන අලංකාරපටිසතො රුහුලභුසා ජාතසාසන. සුභා පුත්තසිතෙතසා බලවනාවං ඤානා යාව ඉමං බිබ්බනං න වසිති නාවදෙවනං ජිණ්ණසාමිනි විනෙතනා සාසං නගරං පටිසතො

“නිබ්බුතා නුත සා මානා නිබ්බුතො නුත සො පිතා
නිබ්බුතා නුත සා නාරි සසායං ඊදිසො පති”නි

නිසාගොතමියා නාම පිතුච්ඡායිතාය භාසිතං ඉමං ගාථං සුභා අභං ඉමාස නිබ්බුතපදං සාවිතොහි ගිවිතො සතසහසංග්ගනකං මුත්තාභාරං මුච්ඡිනා තසා පෙසෙනා අතතො භවනං පටිසිභා සිරිසසනෙ නිසිනෙනා නිද්ද වසෙන නාමකානං විප්පකාරං දිසා නිබ්බිණ්ණභද්දො ජනනං උභාපෙභා කන්තං ආග්‍රපෙභා කන්තං ආරුහ ජනනසහායො දසසහසලොකධාතු දෙවනානි කතපරිව්‍රාජෙ මහාභිගිකමනං නිකම්භිනා තෙතෙව රත්තාවසෙ සෙන නිණ්ණභාරජ්ඣනි අති කමම අනොමානදිනිතරෙ පබ්බජනා අනුකකමෙන රජතසං ගනනා තනි පිණ්ඩාය වර්ථා පණ්ඩිත බුබ්බතපරිකාරෙ නිසිනෙනා

මහධරාපෙන රජෙන නිමිනිසමානෝ නං පටිකම්පිනා සබ්බසුද්ධානං පනාතස්ස විජිතං ආගමනස්සාය තෙන ගතිතපටිකොද්ද ආලාරම උද්ගතම උපසබ්බමිනා තෙසං සතතිතෙ අධිගතවිසෙසෙන අපරිදාමො ඡබ්බස්සාති මහාපබාතං පදනිනා විසාබ්බුණ්ණමදිවසෙ පානොව සෙනානිගමෙ සුජාතාය දිනනං පාසාසං පරිගුජ්ඣා තෙරජරාය නදියා සුචණ්ණපාතිං පවාහෙතා තෙරජරාය තීරෙ මහාවිතසණ්ඩ නානාසමාපනාති දිවසභාගං විනිතාමෙ නා සායණස්සමයෙ සොඤ්ඤායෙන දිනනං අභිනිජ්ඣති ගහෙතා කාලෙත නානරජෙන අභිඤ්ඤාගුණො බොධිමණ්ඩං ආරාගා තිණ්ඨි සන්තරිතා න නා විමං පලලබ්බං භිද්දිස්සාමි යාච මෙ න අනුපාදය ආසලෙහි විතතං විමුක්තිස්ස නිති පටිඤ්ඤා කතා පාවිනදිසාහිමුඛො නිසිදිනා සුරියෙ අනන්තමිතෙයෙව මාරබලං විධමෙතා පඨවියාමෙ පුබ්බෙතිවිලාසාදාණං මජ්ඣිමයාමෙ වුද්ධපාතාදාණං පනා පවිත්රියාමාචසාතෙ අසචලවතුපෙසාරජාදිසබ්බබ්බගුණපති මණ්ඩිතං සබ්බසුද්ධානං පටිවික්කිතෙතායෙව ඉමං අභිධම්මෙතයසමුද්දං අධිගතස්ස ඵලමස්ස අධිගමනිදුතං වෙදිතබ්බං

එවං අධිගතාහිධම්මො එකපලලබ්බෙන නිසිනනස්සතතාහං අනිමිසසත්තාහං විකිංකමසසත්තාහව අනිකාමිනා චතුරේ සත්තාගෙ සයම්භුදාණ්ඩිගමෙන අධිගතං අභිධම්මං විවිතිනා අපරාතිඨි අපපාලමුච්චිද්දාණ්ඩියතෙනසු තිණි සත්තාහාති විනිතාමෙතා අභිමෙ සත්තාගෙ අපපාලනිග්‍රොධරාකම්මලෙ නිසිනෙතා ධම්මගමනිතාපච්චෙකිනෙන අපෙපාසුසකතං අපජ්ජ මානො දසසහස්සමහාබ්‍රහ්මපරිවාරෙන සහමපතිබ්‍රහ්මතා ආසාදිතධම්මදෙ සතො බුධචක්ඛුතා ලොකං ඔලොකෙතා බ්‍රහ්මතො අරොක්ඛසතං ආදය කස්ස ඥාමො අහං පඨමං ධම්මං දෙසෙය්‍යන්ති ඔලොකෙතො ආලාරුද්දතානං කාලකතභාවං ඤාතා පච්චග්ගිසානං හික්ඛුතං බහුපකාරතං අනුස්සරිතා උඨායාසනා කාසිපුරං ගමන්තො අග්ගරාමග්‍රෙහ උපකෙත සමිං මනෙතො ආසාදිතාණ්ණමදිවසෙ ඉසිපතතෙ මීගදායෙ පච්චග්ගිසානං හික්ඛුතං වසන ඨාතං පනා ගෙ අනනුච්ඡවිතෙන සමුද්දවාරෙන සමුද්දවරතෙත සඤ්ඤාපෙතා ධම්මවක්ඛං පටිගෙතතො අඤ්ඤානාණ්ඩිඤ්ඤාපෙරපමුඛා අභාරස බ්‍රහ්ම කොටියො අමතපාතං පායෙසි ඵලිං යාච ධම්මවක්ඛපපට්ඨනතා දෙසතා නිදුතං වෙදිතබ්බං අයමෙත්ති සබ්බෙපො වින්දාරො පන සාඨිකථාතං ආර්ථපරිසෙසයපබ්බිජ්ජානනාදිතං වසෙන වෙදිතබ්බං එවං අධිගම නිදුතදෙසනානිදුතසමානතස්ස පනස්ස අභිධම්මස්ස අපරාතිඨි දුරෙතිදුතං අවිදුරෙතිදුතං සහරාකෙතිදුතනති තිණි නිදුතාති තත්ති දිපකරපාදමුල තො පඨාය යාච තුසිතපුත්ති දුරෙතිදුතං වෙදිතබ්බං තුසිතපුරතො පඨාය යාච බොධිමණ්ඩා අවිදුරෙතිදුතං එකං සමයං ගතවා දෙවෙසු තාවතීංසෙසු විතරති පාරිච්ඡත්තකම්මලෙ පණ්ඩුකම්මලෙප්පියං තතු ඛො ගතවා දෙවතා තාවතීංසානං අභිධම්මකප්පං කපෙසති ඉදමස්ස සතතිකෙතිදුතං

අයං නාව නිදුතකථා.

ඉදන්ති

“ඉති මෙ භාසමානස්ස අභිධම්මකථාං ඉමං.

අවික්ඛිත්තා නිසාමෙථ දුලලහා හි අයං කථා”ති

එවං පටිඤ්ඤානාය අභිධම්මකථාය කථානොකාසො සම්පන්නො. තත්ථ සමා අභිධම්මො නාම ධම්මසංඛතඡේතාදිභි සත්තප්පකරණංහි. ධම්මසංඛතඡේ පි විත්තුප්පාදකණ්ඩාදිතං වසෙන චත්තාරි කණ්ඩායි. විත්තුප්පාදකණ්ඩමපි මාතිකාපදභාජනියවසෙන දුට්ඨං. තත්ථ මාතිකා ආදි. සාපි තිකමාතිකා දුක මාතිකාහි දුට්ඨා. තත්ථ තිකමාතිකා ආදි. තිකමාතිකායපි කුසලානි. කුස ලානිකෙපි කුසලා ධම්මාහි ඉදං පදං. නස්මා

ඉතො පඨාය ගමිතරං අභිධම්මකථාං ඉමං.

වුච්චානං නිසාමෙථ එකස්සා සාධු සාධම්මොති

“කුසලා ධම්මා අකුසලා ධම්මා අව්‍යාකතා ධම්මා”ති අයං. නාම ආදිපදෙන ලබනාමො කුසලානිකො නාම; “සුඛාය වේදනාය සම්පසුත්තා ධම්මා දුක්ඛාය වේදනාය සම්පසුත්තා ධම්මා අදුක්ඛමසුඛාය වේදනාය සම්පසුත්තා ධම්මා”ති අයං සබ්බපදෙහි ලබනාමො වේදනානිකො නාම. එවං ආදිපදවසෙන වා සබ්බපදවසෙන වා සබ්බෙසමපි තිකදුක්ඛානං නාමං වේදිතබ්බං. සබ්බෙව වෙ නෙ පච්ඡස්සි පරිච්ඡේදෙහි වචන්තී. තිකානං හි එකො පරිච්ඡේදො. දුක්ඛා නං වතුද්දස. “හෙතු ධම්මා නහෙතු ධම්මා”ති ආදයො හි ඡ දුක්ඛා ගන්තො ව අන්තො ව අඤ්ඤමඤ්ඤසම්බන්ධතෙ කණ්ණිකා විස ඝට්ඨා විස හුත්වා ඕත්තනා හෙතුගොච්ඡකොති වුච්චති. තතො පරෙ “සප්පච්චයා ධම්මා අප්පච්චයා ධම්මා”ති ආදයො සත්ත දුක්ඛා අඤ්ඤමඤ්ඤං අසම්බන්ධා කෙවලං. දුක්ඛ සාමඤ්ඤතො උච්චිතිත්වා ගොච්ඡකතතරෙ ධර්මතතා අඤ්ඤති ව මහනතර දුකෙහි වුලුකතා වුලුකතරදුක්ඛාහි වේදිතබ්බා

තතො පරං. ආසවදුක්ඛාදිතං ඡතනං දුක්ඛානං වසෙන ආසවගොච්ඡකො. සංසාරජනදුක්ඛාදිතං වසෙන සංයෝජනගොච්ඡකො, තථා ගන්ථ ඔඝ සොග නිවරණදුක්ඛාදිතං වසෙන ගන්ථ ඔඝ සොග නිවරණගොච්ඡකා. පරමාසදුක්ඛා දිතං පචනතං වසෙන පරමාසගොච්ඡකොති සබ්බෙපි සත්ත ගොච්ඡකා වේදි තබ්බා. තතො පරං. “සාරම්මණ ධම්මා”ති ආදයො චතුද්දස මහනතර දුක්ඛා නාම. තතො උපාදුතදුක්ඛාදයො ඡ දුක්ඛා උපාදුතගොච්ඡකො නාම. තතො කිලෙසදුක්ඛාදයො අභි දුක්ඛා කිලෙසගොච්ඡකො නාම. තතො පරං. දස්සනෙන පසානබ්බදුක්ඛාදයො අභාරස දුක්ඛා අභිධම්මමාතිකාය පරියො සානෙ ධර්මතතා පිඪිදුක්ඛා නාම. “විජ්ජාභාගිනො ධම්මා අවිජ්ජාභාගිනො ධම්මා”ති ආදයො පන වාචනාලීප දුක්ඛා සුත්තනනිකදුක්ඛා නාම. එවං සබ්බෙ පෙනෙ පච්ඡස්සි පරිච්ඡේදෙහි වචන්තීහි වේදිතබ්බා. එවං වචන්තීහි පනෙනෙ සප්පදසතිප්පදෙසවසෙන වෙච කොඨාසා සොනති. එනෙසු හි භව තිකා එකසත්තනි ව දුක්ඛා සප්පදෙසානං රූපාරූපධම්මානං පරියෙහි තත්තා සප්පදෙසා නාම. අවසෙසා තෙරස තිකා එකසත්තනි ව දුක්ඛා නිප්ප දෙසා නාම. තත්ථ තිකෙසු නාම වේදනානිකො විතකකතනිකො පිතිතනිකො උප්පතනනිකො අනිතනනිකො චත්තාරෙ ආරම්මණනිකාහි ඉමෙ භව

කිසා සප්පදෙසා නාම. දුකෙසු හෙතුගොව්‍යකාදීනං උපාදුතභොව්‍යකපරි
යොසානානං. නවනතං ගොව්‍යකානං පරිසොසානෙ තසො තසො දුකා
කිලෙසගොව්‍යකපරියොසානෙ චතතාරො දුකා “විත්තසම්පසුත්තා ධම්මා
විත්තවිපසුත්තා ධම්මා” “විත්ත සංසඨා ධම්මා විත්තවිසංසඨා ධම්මා” ති වෙ
මහනරදුකා. සුත්තනතිකදුකෙසු අභිවචනදුකං නිරුක්තිදුකං පඤ්ඤාතිදුකං
නාමරුපදුකනති ඉමෙ චතතාරෙ දුකෙ ථපෙතා අවසෙසා අභිතිංස දුකා වාති
එතෙ සප්පදෙසා නාම. චුත්තාවසෙසා තිකදුකා සබ්බෙපි නිප්පදෙසාති
වෙදිතබ්බාං

ඉදති කුසලා ධම්මාති ආදීනං මානිකාපදනං අයමනුසුඛපදමණ්ණිකා.
කුසලසංයෝ තාව ආරෙත්තානවර්ජ්‍යේකසුඛවිපාකෙසු දිස්සති. අයං හි
“කම්මිනු භොතො කුසලං කම්මිනු භොතො අනාමිය” නති ආදිසු ආරෙත්තො
දිස්සති; “කතමො පන භතෙත කායසමාවාගෙ කුසලො යො බො මහාරජ
කායසමාවාගෙ අනවරේජා” ති ව “පුන ව පරං භතෙත එතදුනුත්තරියං යථා
භගවා ධම්මං. දෙසෙති කුසලෙසු ධම්මෙසු” ති ව එවමාදිසු අනවරේජ; “කුස
ලො නං රථස්ස අබ්බපච්ඡිකානං” “කුසලා නවවර්ගිකස්ස සිකතිතා වතුරිඤ්චි
යො” ති ආදිසු ඡෙකෙ; “කුසලානං භික්ඛවෙ ධම්මානං සමාදුතහෙතු” “කුස
ලස්ස කම්මස්ස කතතා උපවිත්තතා” ති ආදිසු සුඛවිපාකෙ; ස්වායම්මි ආරෙ
ත්තොපි අනවරේජපි සුඛවිපාකෙපි වට්ඨති. ධම්මසංයෝ පනායං පරිසත්ති
හෙතුගුණනිස්සත්තනිජ්ජිවනාදිසු දිස්සති; අයං හි “ධම්මං පරියාපුණති සුත්තං
ගෙණ” නති ආදිසු පරිසත්තියං දිස්සති; “හෙතුධරි ඤාණං ධම්මපටිසම්භිදා” ති
ආදිසු හෙතුමති

“න හි ධම්මො අධම්මො ව උභො සමුච්චාතිනො

අධම්මො නිරයං නෙති ධම්මො පාපෙති සුග්ගති” නති

ආදිසු ගුණෙ; “තස්මිං බො පන සමයෙ ධම්මා භොතති” “ධම්මෙසු ධම්මා
නුපසිං විහරති” ති ආදිසු නිස්සත්තනිජ්ජිවනායං; ස්වායම්මිකා නිස්සත්තනිජ්ජි
වනායමෙව වට්ඨති. වචනඤ්චා පනෙත්තුච්ඡිනෙ පාපකෙ ධම්මෙ සලයනති
චලයනති කම්මෙතති විධිංසෙතති කුසලා; තුච්ඡිනෙත වා ආකාරෙත
සයනති කුසා නෙ අකුසලසංඛාතෙ තුසෙ ලුතනති ජිහ්වනති කුසලා;
තුච්ඡිනානං වා සාතතො නනුකරණතො ඤාණං කුසං නාම, තෙන තුසෙත
ලාතබ්බාති කුසලා; ගහෙනබ්බා පවත්තෙනබ්බාති අත්තො. යථා වා කුසා
උභයභාගගතං හත්ථප්පදෙසං ලුතනති එවමිමෙපි උපපනනානුප්පනන
භාවෙන උභයභාගගතං කිලෙසපක්ඛං ලුතනති තස්මා කුසා විස ලුතනති
තිපිංකුසලා; අත්තතො පන සභාවං ධාරෙත්තිති ධම්මා; ධාරියනති
වා පමසෙති ධාරියනති වා යථාසභාවතොති ධම්මා; න කුසලා අකුසලා,
මිත්තපටිපක්ඛා අමිත්තා විස ලොභාදිපටිපක්ඛා අලොභාදයො විස ව කුසලපටි
පක්ඛාති අත්තො; ත ව්‍යාකතාති අව්‍යාකතා; කුසලාකුසලභාවෙන අකම්මිකාති
අත්තො. තෙසු පන අනවර්ජ්‍යසුඛවිපාකලක්ඛණ් කුසලා; සාවර්ජ්‍යසුඛවිපාක
ලක්ඛණ් අකුසලා; අවිපාකලක්ඛණ් අව්‍යාකතා; කිං පනෙතාති කුසලාති වා
ධම්මාති වා ආදීති එකභාති උදුසු භානභාතිති, කිවෙත්ත සදි තාව එකභාති
කුසලා ධම්මාති ඉදං කුසලා කුසලාති චුත්තසදිසං හොති, අථ නානභාති

සුඛාය වේදනාය සම්පසුන්තා ධම්මා, දුක්ඛාය වේදනාය සම්පසුන්තා ධම්මා, අදුක්ඛම්සුඛාය වේදනාය සම්පසුන්තා ධම්මා

නිකදුක්ඛානං ඡක්ඛ වතුක්ඛානාමො ආපජ්ඣති පදුනච අසමබ්බො. යථා හි
 කුසලාදියං වක්ඛුමාති චුත්තො අත්ථවසෙන අසුඤ්ඤාං අනොලොකෙ
 න්නානං පදුනං න කොචි සමබ්බො, එවමිධාපි පදුනං අසමබ්බො ආපජ්ඣති
 පුබ්බාපරසම්බුධිරතිනාති ච පදුනි නිප්පසොජනාති නාම හොතති, යාපි වෙ
 සා පරතො කතමෙ ධම්මො කුසලාති පුච්ඡා නායපි සඞ්චිතො. විතෙධො ආපජ්ඣති
 නෙව හි ධම්මො කුසලා අථව පනිදං චුච්ඡති කතමෙ ධම්මො කුසලාති. අපරෙ
 නයො. යදි එතාති එකභාති තිණ්ණං ධම්මානං. එකත්තා කුසලාදිනමපි එක
 ත්තං ආපජ්ඣති. කුසලාදිපරතං. හි නිණ්ණමපි ධම්මානං. ධම්මභාවෙන එකත්තං
 තස්මා ධම්මත්තසෙන සඞ්චිතො අත්ථො නිත්තානත්තානං කුසලාදිනමපි එකත්තං.
 ආපජ්ඣති යදෙව කුසලං. තං අකුසලං. තං අව්‍යාකතවති, අථාපි තිණ්ණං.
 ධම්මානං. එකත්තං. න සම්පට්ඨිතං අසුඤ්ඤා කුසලපරෙ ධම්මො අසුඤ්ඤා
 අකුසලපරෙ අසුඤ්ඤා අව්‍යාකතපරෙති වදථ එවං. සත්තො ධම්මො නාම
 භාවො භාවතො ව අසුඤ්ඤා අභාවොති කුසලපර භාවසංඛාතා ධම්මා
 අසුඤ්ඤා අකුසලපරෙ ධම්මො අභාවො සියා තථා අවිකල්පකපරෙ තෙති ව
 අසුඤ්ඤා කුසලපරෙති එවං අභාවත්තං. ආපනෙතති ධම්මෙති අනුඤ්ඤා
 කුසලාදයොපි අභාවායෙව සිසුන්ති, සබ්බමෙතං අකාරණං; කස්මා, යථානුමති
 වොහාරසිඤ්ඤා, වොහාරො හි යථා යථා අත්ථෙසු අනුමතො සම්පට්ඨිතො
 තථා තථෙව සිඤ්ඤා න වාසං කුසලා ධම්මාති ආදිසු කුසලපුබ්බො ධම්මාති
 ලාපො ධම්මපරෙ ව කුසලාතිලාපො, යථා කුසලාකුසලාති එවං. අත්ථවසෙ
 සාභාවෙන පණ්ණිතෙති සම්පට්ඨිතො, න ව කුසලාදිපවක්ඛුමසද්දං විස
 අසුඤ්ඤාං අනොලොකිතබ්බභාවෙන, කුසලසද්දෙ පනෙත් අනවජ්ඣ
 සුචචිපාකසංඛාතාං අත්ථස්ස ජේතකභාවෙන සම්පට්ඨිතො. අකුසල
 සද්දෙ සාවජ්ජදුක්ඛචිපාකත්ථේතකත්තො; අවිකල්පකසද්දෙ අචිපාකත්ථේ
 තකත්තො; ධම්මසද්දෙ සභාවධාරණදිඅත්ථේතකත්තො; සො එතෙසං
 අසුඤ්ඤාතරතත්තරෙ චුච්ඡමානො අත්තතො අත්ථසාමසුඤ්ඤාං දීපෙති. සබ්බ
 ව හි එතෙ සභාවධාරණදිනා ලක්ඛණෙන ධම්මො, කුසලාදිසද්දං වාපි ධම්ම
 සද්දස්ස සුරතො චුච්ඡමානා අත්තතො අත්තතො අත්ථවසෙසං. තස්ස දීපෙනති.
 ධම්මො හි කුසලො වා හොති අකුසලො වා අව්‍යාකතො වා එවමෙතෙ විසුං
 විසුං චුච්ඡමානා අත්තතො අත්තතො අත්ථවත්තදිපකත්තො සම්පට්ඨිතො
 තා. ධම්මසද්දෙන සහ චුච්ඡමානා අත්තතො අත්තතො අත්ථසාමසුඤ්ඤාං
 අත්ථවසෙසං. වා දීපකත්තො ලොකෙ පණ්ණිතෙති සම්පට්ඨිතො, තස්මා
 යදෙතමෙත්ථ එකභාතිතභිතං. විකප්පෙතො දෙසාරෙපනකාරණං. චුත්තං
 සබ්බමෙතං අකාරණං, අයං නාම කුසලතර්කස්ස අනුපුබ්බපදවණ්ණනා. ඉ
 මිනාව භග්ගෙන සෙසතිකදුක්ඛානමපි නතො වේදිතබ්බො. ඉතො පරං. පන
 විසෙසමත්තමෙව වක්ඛාම.

සුඛාය වේදනාය සම්පසුන්තාති ආදිසු සුඛසද්දෙ නාම සුඛවේදනා සුඛමුල
 සුඛාරම්භෙ සුඛගෙතු සුඛපච්චයභාන අව්‍යාප්තං නිබ්බානාදිසු දිස්සති.
 අයං හි “සුඛස්ස ව පභානා”ති ආදිසු සුඛවේදනායං. දිස්සති. “සුඛො චුච්ඡමානො

විපාකා බලමා, විපාක බලම බලමා, නෙව විපාක නවිපාක බලම බලමා
 උපාදිණපාදනියා බලමා, අනුපාදිණපාදනියා බලමා, අනුපාදිණ
 අනුපාදනියා බලමා

උපාදෙ” “සුඛා විරහතා ලොකෙ”ති ආදිසු සුඛමුලෙ. “යඤ්ච ව බො මහාලී
 රූපං සුඛං සුඛානුපතීතං සුඛාවකක්‍ෂන”තති ආදිසු සුඛාරමමණේ. “සුඛ
 සෙසනං හික්ඛවෙ අභිවචනං යදිදං පුඤ්ඤාන”ති ආදිසු සුඛහෙතුමිති. “යාවචි
 දං හික්ඛවෙ න සුකරං අක්ඛානෙන පාපුණ්ණං යාම සුඛා සඤ්ඤා” “න තෙ
 සුඛං පජනනාති යෙ න පසසනාති නාගුණ”තති ආදිසු සුඛපච්චයභානෙ. “දිඨ්ථ
 බමමසුඛවිහාරං එතෙ බමමා”ති ආදිසු අබ්‍යාපජේසං. “නිබ්බානං පරමං
 සුඛ”තති ආදිසු නිබ්බානෙ. ඉධ පනායං සුඛවෙදනායමෙව දඨබ්බො
 වෙදනාසඤ්ඤා “විදිතා මෙ වෙදනා උපපජ්ජන්ති”ති ආදිසු වෙදදිනසමිංසෙව
 චතතති. දුක්ඛසඤ්ඤා දුක්ඛවෙදනා දුක්ඛවත්තු දුක්ඛාරමමණ දුක්ඛපච්චය
 දුක්ඛපච්චයභානාදිසු දිස්සති. අයං හි “දුක්ඛස්ස ච පතානා”ති ආදිසු දුක්ඛවෙද
 නායං දිස්සති. “ජුතපි දුක්ඛා”ති ආදිසු දුක්ඛවත්තුසමිං. “යඤ්ච ව බො මහාලී
 රූපං දුක්ඛං දුක්ඛානුපතීතං දුක්ඛාවකක්‍ෂන”තති ආදිසු දුක්ඛාරමමණේ.
 “දුක්ඛා පාපස්ස උච්චයො”ති ආදිසු දුක්ඛපච්චයෙ. “යාවචිදං හික්ඛවෙ න සුකරං
 අක්ඛානෙන පාපුණ්ණං යාම දුක්ඛා නිරයා”ති ආදිසු දුක්ඛපච්චයභානෙ. ඉධ
 පනායං දුක්ඛවෙදනායමෙව දඨබ්බො චිවතඤ්ඤා පනෙත්ථ සුඛයනීති
 සුඛා, දුක්ඛයනීති දුක්ඛා, න දුක්ඛා න සුඛාති අදුක්ඛමසුඛා, මකාගේ පදසක්ඛි
 වසෙන වුග්ගො. සංඛාපි ආරමමණරසං වෙදියනාති අනුභවනාති වෙදනා,
 තාසු ඉභ්බානුභවනලක්ඛණං සුඛා, අනිභ්බානුභවනලක්ඛණං දුක්ඛා, උභයවිපරි
 තානුභවනලක්ඛණං අදුක්ඛමසුඛා; යො පනායං තිසුපි පදෙසු සමපසුග්ගන
 සඤ්ඤා තස්සඤ්ඤා සමං පකාරෙති සුග්ගතාති සමපසුග්ගතා, කතරෙති පකාර
 හිති එකපාදනාදීති. “නාපි කෙචි බමමා කෙතිවි බමමෙති සමපසුග්ගතාති ආම
 න්නා” ඉති හි ඉමස්ස පඤ්ඤාස පටිකොපෙ “නානු අනි කෙචි බමමා කෙතිවි
 බමමෙති සහනතා සහන්තා සංසඨා එකපාදා එකනිරේධා එකවිඤ්ඤා එකා
 රමමණ”ති එවං එකපාදනාදීනං වසෙන සමපසුග්ගතො වුග්ගො. ඉති
 ඉමෙති එකපාදනාදීති සමං පකාරෙති සුග්ගතාති සමපසුග්ගතා

විපාකතාතකෙ අඤ්ඤාමඤ්ඤා විසිභානං කුසලාකුසලානං පාකාති විපාකා;
 විපකසභාවමාපනනායං අරූපබලමානමෙතං අභිවචනං. විපාකබලමබලමාති
 විපාකසභාවබලමා යථා ජාතිජර්ගසභාවා ජාතිජර්ගපකතිකා සත්තා ජාතිබලමා
 ජරබලමාති වුචන්ති එවං විපාකජනකතෙතන විපාකසභාවා විපාකපකතිකා
 බලමාති අඤ්ඤා; තතිපදං උභයසභාවපටිකොපවසෙන වුග්ගො

උපාදිණපාදනියාතකෙ ආරමමණකරණවසෙන නණ්ඩාදිභිති උපෙ
 තෙන කම්මතා ආදිණණා ඵලභාවෙන ගතිතාති උපාදිණණා; ආරමමණභාවං
 උපතනනා උපාදනසංචඩතෙන උපාදනායං හිතාති උපාදනියා; උපාදනස්ස
 ආරමමණපච්චයභුතානං එතං අභිවචනං. උපාදිණණා ව හෙ උපාදනියා ව
 උපාදිණපාදනියා, සාසවකමමනිබ්බතනානං රූපාරූපබලමානමෙතං අභි
 වචනං, ඉමිතා නයෙන සෙසපදවසෙපි පටිසෙධසනිතො අඤ්ඤා වෙදි
 තබ්බො

සංකිලිඨසංකිලෙසිනා බමුණ, අසංකිලිඨසංකිලෙසිනා බමුණ, අසංකිලිඨඅසංකිලෙසිනා බමුණ.

සවිතකකසවිචාරා බමුණ, අවිතකකසවිචාරමනරා බමුණ, අවිතකක අවිචාරා බමුණ.

පිතිසභගතා බමුණ, සුඛසභගතා බමුණ, උපෙක්ඛාසභගතා බමුණ.

දසසනෙන පභාතබ්බා බමුණ, භාවනාස පභාතබ්බා බමුණ, නොව දසසනෙන න භාවනාස පභාතබ්බා බමුණ.

සංකිලිඨසංකිලෙසිනානිකෙ සංකිලෙසෙති යි සංකිලෙසො, විබා බති උපතාපෙති වානි අනෙය; අසංකිලෙසෙන සමනනානනාති සංකිලිඨා. අනනානං ආරමභණං කනා පවනනෙන සංකිලෙසං අරහනති සංකිලෙසෙ වා නිසුන්නා තසස ආරමභණභාවං අනනිකමහනොති සංකිලෙසිකා; සංකිලෙසස ආරමභණපවසභුතානමෙන අබිචිතං. සංකිලිඨා ව නෙ සංකිලෙසිකා වානි සංකිලිඨසංකිලෙසිකා. සෙසපච්ඡෙසි පුරිමනතිකෙ වුත්ත නසෙනෙව වෙදිතබ්බං.

විතකකතතිකෙ සමාසොනවසෙන විත්තමානෙන සහ විතකක න සවිතකකා; සභ විචාරෙන සවිචාර; සවිතකකා ව නෙ සවිචාර වානි සවිතකක සවිචාර; උභසරණිනා අවිතකකඅවිචාර; විතකකවිචාරෙසු විචාරොව මනනා පමාණං එතෙසයති විචාරමනනා. විචාරතො උත්තරිං විතකකන සංකි. සමපෙසොගං න අවිචාරති අනෙය. අවිතකකා ව නෙ විචාරානනා වානි අවිතකකවිචාරමනනා.

පිතිභනිකෙ පිතිසා සහ එකප්පාදදිභාවං ගතාති පිතිසභගතා; පිති සමපසුන්නාති අනෙය; සෙසපදවසෙපි එසෙව නසො. උපෙක්ඛාති වෙස අපුක්ඛිවසුඛා වෙදනා වුත්තා. සා හි සුඛදුක්ඛාතාරප්පවනති. උපෙක්ඛාති ඔස්සා තනාකාරස ඡේදිතතනා නෙතාතාරෙන නප්පවනනති උපෙක්ඛා, ඉති වෙද නාතතිකතො පදවසමෙව ගතොති නිප්පිතිකසසුඛසස සෙපිතිහසුඛතො විසෙසදසසනවසෙන අසං නිකො වුත්තො.

දසසනනතිකෙ දසසනෙනාති සොනාපනතිමගෙනහ; සො හි පඨමං නිබ්බානදසසනතො දසසනනති වුත්තො. ගොත්තුප පන කිමාපි පඨමනරං පසසති සථා පන රඤ්ඤා සනතිකං කෙනවිදෙව කරණිසෙන අගතො පුරිසො පුරනොව රථකාස වරනනං ගතමානිකගතං රාජනං දිඤ්ඤාපි දිඤ්ඤා තෙ රාජති පුඤ්ඤා දිඤ්ඤා කහනබිකිවසස අනතතනා න පසසාමිති අභ. එව මෙව නිබ්බානං දිඤ්ඤා කහනබිකාස කිලෙසප්පනානසසාභාවා න දසසනනති වුමති, තං හි සද්දණං මග්ගසස ආවජ්ජනඨානෙ භවිති. භාවනානාති සෙස මග්ගතකසෙන; සෙසමග්ගතතං හි පඨමමග්ගෙන දිඤ්ඤාසෙව බමෙව භාව නාවසෙන උප්පජ්ජති. න අදිඨ්ඨසුඛං කපි පසසති. තසො භාවනානා වුමති. තතිසපදං උගසපරිඤ්ඤාපවසෙන වුත්තො.

දසසතො පහතබ්බහෙතුකා බම්බො, භාවනාස පහතබ්බහෙතුකා බම්බො, තොවදසසතො න භාවනාස පහතබ්බහෙතුකා බම්බො

ආවසනාමිතො බම්බො, අපවසනාමිතො බම්බො, තොව ආවසනාමිතො අපවසනාමිතො බම්බො

සෙබ්බා බම්බො, අසෙබ්බා බම්බො, තොව සෙබ්බා නාසෙබ්බා බම්බො

පරිත්තා බම්බො, මහත්තතා බම්බො, අපමාණා බම්බො

තදනතරුන්කෙ දසසතො පහතබ්බො හෙතු එතෙසනති පහතබ්බහෙතුකා; දුතියපදෙපි එසෙව නයො. තතියපදෙ තෙව දසසතො න භාවනාස පහතබ්බො හෙතු එතෙසනති එවමන්තං අගභොති තෙව දසසතො න න භාවනාස පහතබ්බො හෙතු එතෙසං අත්ති එවමන්තො ගහෙනබ්බො. ඉතරථා හි අසභතුකානං අගභණං භවෙය්‍ය. හෙතුසෙව හි තෙසං නත්ති යො දසසතභාවනාති පහතබ්බො සියා, සහෙතුකෙසුපි හෙතුච්ඡන්තං පහතං ආපජ්ජති, න හෙතුනං, හෙතුසෙව හි එතෙසං තෙව දසසතො න භාවනාස පහතබ්බොති වුත්තො, න තෙ බම්බො. උභයමුපි වෙතං අත්තිපෙතනං. තසමා තෙව දසසතො න භාවනාස පහතබ්බො හෙතු එතෙසං අත්ති තෙව දසසතො න භාවනාස පහතබ්බහෙතුකාති අසමන්තො ගහෙනබ්බො

ආවසනාමිතතිකෙ කමමතිලෙසෙති ආවසනිති ආවසො, පටිසංචිත්ති ගතිපටිත්තානං එතං නාමං. තසං කාරණං. භුක්තා නිජාදනභාවෙන නං ආවසං ගමන්ති සස වා පටිත්තනති නං පුත්තලං යථා වුත්තමෙව ආවසං ගමන්තිති ආවසනාමිතො; සාපවකුසලාකුසලානං එතං අතිවචනං. තතො එව ආවසනාමිතො වසා අපෙතතො නිබ්බානං අපෙතං වනාති අපවසො; නං ආරම්භණං කන්තා පටිත්තනතො අපවසං ගමන්තිති අපවසනාමිතො; අරිය මග්ගානමෙතං අතිවචනං. අතිව පාකාරං ඉතිඤ්ඤාති විය පටිත්තං. ආවිත නතා ගමන්තිති ආවසනාමිතො. තෙන චිතං චිතං විබංසමානො පුරි සො විය තදෙව පටිත්තං අපවිතනතා ගමන්තිති අපවසනාමිතො, තතිය පදං උභයපටිකෙබපෙන වුත්තං

සෙබ්බාතිකෙ නිසු සික්ඛාසු ජනාතිපි සෙබ්බා, සත්තනතං සෙබ්බානං එතෙ නිපි සෙබ්බා, අපරියොසිතසික්ඛානා සසමෙව සික්ඛනතිතිපි සෙබ්බා, උපරි සික්ඛිතබ්බාභාවතො හ සෙබ්බාති අසෙබ්බා, වුත්තිපත්තා වා සෙබ්බාතිපි අසෙබ්බා; අරහත්තඵලබ්බානං එතං අතිවචනං. තතියපදං උභයපටිකෙබපෙන වුත්තං

සෙත්තනතිකෙ සමත්තතො බම්බිත්තතා අපමනකං පරිත්තනති වුත්ති "පරිත්තං ගොමසපිණ්ණි"නති ආදිසු විය. ඉමෙපි අප්පානභාවනාස පරිත්තො වියාති පරිත්තා; කාමාවචරබම්බොනමෙතං අතිවචනං. කිලෙසවිකම්මනා සමස්තාස විපුලඵලාස දිසංභවානාස ව මහත්තතාමි. තො මහත්තො හි වා උදාරජකුටිරියවිත්තපඤ්ඤාති ගතා පටිපත්තාතිපි මහත්තතා; සමාණකරා බම්බො රාගාදයො පමාණං නාම; ආරම්භතො වා සමාසොග තො වා නත්ති එතෙසං පමාණං පමාණසා ව පටිපත්තොති අපමාණො

අජ්ඣන්තා ධම්මා, ඛනිධා ධම්මා, අජ්ඣන්තඛනිධා ධම්මා.

අජ්ඣන්තාරම්භො ධම්මා, ඛනිධාරම්භො ධම්මා, අජ්ඣන්තඛනිධාරම්භො ධම්මා.

සනිද්දස්සනාස්ස ටිස්සා ධම්මා, අනිද්දස්සනාස්ස ටිස්සා ධම්මා, අනිද්දස්සනාස්ස ටිස්සා ධම්මා.

හෙතු ධම්මා, භා හෙතු ධම්මා; සහෙතුකා ධම්මා; අහෙතුකා ධම්මා; හෙතුසම්පූර්ණා ධම්මා, හෙතුච්ඡායා ධම්මා; හෙතු චේච්ච ධම්මා සහෙතුකා ච, සහෙතුකා චේච්ච ධම්මා භා ච හෙතු; හෙතු චේච්ච ධම්මා හෙතුසම්පූර්ණා ච, හෙතුසම්පූර්ණා චේච්ච ධම්මා භා ච හෙතු; භාහෙතු ධො පභා ධම්මා සහෙතුකා ච අහෙතුකා ච. හෙතුධො චේච්චා.

අජ්ඣන්තනාමිකෙ ඵලං. චිත්තමානා මියං අත්තානි ගතං ගමිස්සාමාති ඉමිං විස අබ්භ්භායෙන අත්තානං අච්ඡාරං නාමා පචිත්තාති අජ්ඣන්තා; අජ්ඣන්තසංඥා පනාසං නොචරජ්ඣිතෙන නිසංකිතෙන අජ්ඣන්තාච්ඡාරෙන විසසනා තෙතති චුත්ත අංගස්ස දිස්සති. "තොනං ඥ ජිත්ඛුතා නස්මිංගෙව පුරිමස්මි. සමාධිතිමිතෙන අජ්ඣන්තචේච්ච චිත්තං සංග්ගෙවෙතබ්බං." "අජ්ඣන්තරතො සමාජ්ඣො" ය ආදසු හි අයං නොචරජ්ඣිතො දිස්සති. "අජ්ඣන්තං සම්පසාදතං." "අජ්ඣන්තං උ ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සි චිත්තරති" හි අදිසු නිස සාක්කිතෙන; "ජ අජ්ඣන්තානාති ආසතානාති" හි අදිසු අජ්ඣන්තානාසතො; "අයං ධො පනානාඤ චිත්තං නාමාගතෙන අසංවිජ්ජිතො අද්දං සංඛිතිමිත්තානං අමිත්තිතානං අජ්ඣන්තං සුඤ්ඤානං උපසංවිජ්ජිතරති" හි අදිසු විසසනාසතො; ඉසාරියභිගොති අසො. ඵලසංපතති ඤ ඵලානං ඉසාරියභිගං නාම. ධො පන නාම සාක්කිතෙන අබ්භ්භායෙන. නාමා අත්තානො සත්තානො පට්ඨානානා පටිපුග්ගා ධම්මා අජ්ඣන්තානි වෙද්ධාන්තො. තොනා චානරභුතා පන ඉඤ්ඤාභාසා අනිඤ්ඤාභාසා ධම්මා නාම. තතිස්සදං භද්දහස වසෙන චුත්තං.

අනන්තරානිකො තෙසෙව හිස්සනාරෙපි ධම්මෙ ආරම්භං නාමා පචිත්තනවසෙන චුත්තො.

සනිද්දස්සනාමිකෙ දඨබ්බිතාචසංඛාතෙන සහ නිදස්සනෙතාති සනිද්දස්සනා; පචිත්තනතාචසංඛාතෙන සහ පච්ඡෙතාති සප්පට්ඨා; සනිද්දස්සනා ච තෙ සප්පට්ඨා වාති සනිද්දස්සනසප්පට්ඨා; තඤ්ච ඵතෙසං දඨබ්බිතාචසංඛාතං නිදස්සනතති අනිද්දස්සනා; අනිද්දස්සනා ච තෙ චුත්තනසෙතෙව සප්පට්ඨා වාති අනිද්දස්සනසප්පට්ඨා; තඤ්ඤං උග්ගපට්ඨෙතෙතෙව චුත්තං.

අයං නාම නිකාමානාස අනුප්පබ්බපදවණ්ණනා.

දුක්ඛානිකාසං පන හිකෙසු අනාගතපදවණ්ණනංගෙව කරිස්සාම.

හෙතුගොච්ඡකෙ නාම හෙතු ධම්මාති මුලභේත හෙතුසංඛාතා ධම්මා; හෙතුධම්මාතිපි පායො. නහෙතුති තෙසංගෙව පටිකෙතිපච්චනං; සම්පසොගතො පටිකෙතන සහ හෙතුනාති සහෙතුකා; තචේච්ච පචිත්තො තඤ්ච

සප්පච්චයා බම්මො, අප්පච්චයා බම්මො; සංඛතා බම්මො, අසංඛතා බම්මො; සතිදාසනා බම්මො, අනිදාසනා බම්මො; සප්පච්ඡා බම්මො, අප්පච්ඡා බම්මො; රුපිනො බම්මො, අරුපිනො බම්මො; ලොකියා බම්මො, ලොකුත්තරා බම්මො; කෙනවි විසේදාසනා බම්මො, නෙනවි නා විසේදාසනා බම්මො. දුමුත්තර දුක්ඛං.

ආසවා බම්මො, නොආසවා බම්මො; ආසවා බම්මො, අනාසවා බම්මො; ආසව සමඥ්ජුත්තා බම්මො, ආසව විප්පඥ්ජුත්තා බම්මො; ආසවා චෙව බම්මො සාසවා ච,

එතෙසං හෙතුති අහෙතුකා; එකුප්පාදදිත්තාය හෙතුතා සම්පසුත්තාති හෙතු සම්පසුත්තා; හෙතුතා විප්පසුත්තාති හෙතුවිප්පසුත්තා; ඉද්දෙසං චිත්තඛපි දුක්ඛානං ඤාමපි අපඨනො භාග්ගතං නාපී, දෙසනාච්චාසෙන පඤ්ඤා නාථා බුද්ධිත්තානං වා සුගතප්පානං අසංකාසප්පසෙන චුත්තානං නොපරං පඨම දුක්ඛං දුර්ගතති යෙති සංගොපෙත්වා ගෙසං හෙතු නහෙතුති අදිනං පදනං විසෙන යථාසම්භවිතො අපරෙපි තසො දුක්ඛා චුත්තා. තත්ථ යථෙව හෙතු චෙව බම්මො සහෙතුකා වාති එතං සම්භවති නාථා හෙතු චෙව බම්මො අහෙතුකා වාති ඉදමපි, යථා ච සහෙතුකා චෙව බම්මො නව හෙතුති එතං සම්භවති නාථා අහෙතුකා චෙව බම්මො නව හෙතුති ඉදමපි, හෙතුසම්පසුත්තදුක්ඛෙතං සම්මො. යොජනාසපි එසෙව නොයො. තත්ථ යදිතං නහෙතු බම්මො සහෙතුකාපි අහෙතු කාපිති සිධෙ නහෙතු බො පන බම්මොති අනිරිත්තං. බො පනාති පදං චුත්තං. තත්ථ විසෙන අසං අනිරේකයොසං සඟ්ගිත්තොති වෙදිතබ්බොකං. ත කෙට්ඨං නහෙතු බම්මො සහෙතුකාපි අහෙතුකාපි ඉච්චෙව අථබො අසොකපි අසොකපාපිති. ඉදං චුත්තං. පනාති යථෙව නි නහෙතු බම්මො සහෙතුකාපි අහෙතුකාපි එතං හෙතු බම්මො, සහෙතුකාපි අහෙතුකාපි, යථා ච නහෙතු බම්මො සහෙතුකාපි අහෙතුකාපි එතං. නහෙතු බම්මො හෙතුසම්පසුත්තාපි හෙතු විප්පසුත්තාපිති අනිරේකයොසං.

මුලිගන්ධදුක්ඛෙ අත්තනො නිප්පාදකෙන සහ පඨමයොති සප්පච්චයා, නත්ථ එතෙසං උප්පාදෙ වා සිතියං වා පඨමයොති අප්පච්චයා; පඨමයොති සමා ගතොති කතාති සංඛතා; න සංඛතාති අසංඛතා; අචිතිබ්බිකානවසෙන රූපං එතෙසං අචිති රූපිනො; නාථවිධං නත්ථ එතෙසං රූපනති අරූපිනො; රූපනලක්ඛණං වා රූපං. තං එතෙසං අචිති රූපිනො; හ රූපිනො අරූපි නො; ලොකියා බම්මොති ලොකො චුච්චි පුත්තපසුත්තනථොන චුච්චි; තසම්මං පරිසාපනනභාවෙන ලොකෙ නිසුත්තාති ලොකියා; උතතිණ්ණාති උත්තරා; ලොකෙ අපරිසාපනනභාවෙන ලොකතො උත්තරාති ලො කුත්තරා; කෙනවි විසේදාසනාති, වකුච්චිසංකුණාදිසු කෙනවි එකෙන වකුච්චි විසේදාසනෙ වා සොනවිසේදාසනෙ වා විජිතිතබ්බා; කෙනවි න විසේදාසනා ති තෙනවෙ වකුච්චිසංකුණෙ වා සොනවිසේදාසනෙ වා න විජිතිතබ්බා; එවං සනෙත විනතමපි පදනං අත්තනාත්තතො දුක්ඛො හොති.

ආසවගොච්ඡකෙ ආසවනතිති ආසවා වකුච්චිනොපි පෙමිතනොපි සද්දනති පවත්තනතිති චුත්තං හොති. බම්මො යො ගොතුගං ඔක්කාසතො යො ගවගං සවන්තිති වා ආසවා; එතෙ බම්මෙ එතච ඔක්කාසං අනො

සාසවා වෙව් බමුණා නො ව ආසවා; ආසවා වෙව් බමුණා ආසවසම්පසුත්තා ව, ආසවසම්පසුත්තා වෙව් බමුණා නො ව ආසවා; ආසවවිපසුත්තා බො පන බමුණා සාසවාපි, අනාසවාපි. ආසවගොච්ඡකං.

සංකෙසුප්පනා බමුණා, නොසංකෙසුප්පනා බමුණා; සංකෙසුප්පනා බමුණා, අසංකෙසුප්පනා බමුණා; සංකෙසුප්පනා සම්පසුත්තා බමුණා, සංකෙසුප්පනා විපසුත්තා බමුණා; සංකෙසුප්පනා වෙව් බමුණා සංකෙසුප්පනා ව, සංකෙසුප්පනා වෙව් බමුණා නො ව සංකෙසුප්පනා, සංකෙසුප්පනා වෙව් බමුණා සංකෙසුප්පනා සම්පසුත්තා ව, සංකෙසුප්පනා විපසුත්තා වෙව් බමුණා නො ව සංකෙසුප්පනා; සංකෙසුප්පනා විපසුත්තා බො පන බමුණා සංකෙසුප්පනාපි, අසංකෙසුප්පනාපි. සංකෙසුප්පනාගොච්ඡකං.

ගන්ථා බමුණා, නොගන්ථා බමුණා; ගන්ථනීයා බමුණා, අගන්ථනීයා බමුණා, ගන්ථසම්පසුත්තා බමුණා, ගන්ථවිපසුත්තා බමුණා; ගන්ථා වෙව් බමුණා ගන්ථනීයා ව, ගන්ථනීයා වෙව් බමුණා නො ව ගන්ථා; ගන්ථා වෙව් බමුණා ගන්ථසම්පසුත්තා ව, ගන්ථසම්පසුත්තා වෙව් බමුණා නො ව ගන්ථා; ගන්ථවිපසුත්තා බො පන බමුණා ගන්ථනීයාපි, අගන්ථනීයාපි. ගන්ථගොච්ඡකං.

කර්මා පටිත්තගතිති අගන්ථා. අනෙතාකර්මණිකා හි අයං ආකාරො, චිරපාරිවාසියභේත මදිරදසො ආසවා විසානිප් ආසවා; ලොකස්මිං හි චිරපාරිවාසිකා මදිරදසො ආසවාහි වුච්ඡන්ති. යදි ච චිරපාරිවාසියභේත ආසවා එතෙ සෙව භවිතුමරහන්ති. වුත්තං හෙතං. “සුරිමා භික්ඛුපෙ තොපි න පඤ්ඤායති අච්ඡරාය ඉතො සුබ්බෙ අච්ඡරා නාංගාපි”ති ආදි. ආයතං වා සංසාරදුක්ඛං සවන්ති පසවන්තිහිපි ආසවා; නතොඅඤ්ඤා නොආසවා නාම; අනාගං ආරම්භණං කන්ති පටිත්තෙති සහ ආසවෙතිහි සාසවා; එව. පටිත්තමානා නන්ති එතෙසං ආසවාහි අනාසවා; සෙසං හෙතුගොච්ඡකෙ වුත්තනසෙනෙව වෙදිතබ්බං. අයං පන විසෙසො. යථා තත් නගෙතුකාපිති අයං ඔසාන දුක්ඛො පටිත්තකස්ස දුතිසපදං ආදිමිති ධිපෙති වුත්තො එවං ඉධ තො ආසවා බො පන බමුණා සාසවාපි අනාසවාපිති න වුත්තො; ක්වාපි න වුත්තො; අථබො අයම අඤ්ඤා ව හෙදො තත් වුත්තනසෙනෙව වෙදිතබ්බං.

සංකෙසුප්පනාගොච්ඡකෙ යං සංවිජ්ජන්ති නං දුග්ගලං වට්ඨස්මි. සංයොජෙනති බ්බන්තිහි සංකෙසුප්පනා; නතො අඤ්ඤා නොසංකෙසුප්පනා නාම; ආරම්භණභාවං උපගන්ති සංයොජනයං විච්ඡේතං සංයොජනානං භික්ඛාහි සංකෙසුප්පනීයා; සංයොජනස්ස ආරම්භණපට්ඨසභුතානං එතං අභිවචනං. න සංයොජනීයා අසංයොජනීයා; සෙසං හෙතුගොච්ඡකෙ වුත්තනසෙනෙව වෙදිතබ්බං.

ගන්ථගොච්ඡකෙ යං සංවිජ්ජන්ති නං වුතිපටිසංචිතසෙන වට්ඨස්මි. ගන්ථන්ති සවෙතන්ති ගන්ථ; නතො අඤ්ඤා නොගන්ථා; ආරම්භණකර්ම විසෙත ගන්ථහි ගන්ථිතබ්බාහි ගන්ථනීයා; සෙසං හෙතුගොච්ඡකෙ වුත්තනසෙනෙව යොජෙතබ්බං. යථා ච ඉධ එවං ඉතො පරෙසුපි වුත්තාවසෙසං තත් තත් වුත්තනසෙනෙව වෙදිතබ්බං.

සිංහා දිව්‍යා, නොසිංහා දිව්‍යා; සිංහනිසා දිව්‍යා, අනොසනිසා දිව්‍යා; සිංහ
සම්ප්‍රදායා දිව්‍යා, සිංහවිප්‍රදායා දිව්‍යා; සිංහා වෙව් දිව්‍යා සිංහනිසා ව, සිංහ
නිසා වෙව් දිව්‍යා නො ව සිංහා; සිංහා වෙව් දිව්‍යා සිංහසම්ප්‍රදායා ව, සිංහ
සම්ප්‍රදායා වෙව් දිව්‍යා නො ව සිංහා; සිංහවිප්‍රදායා බො පන දිව්‍යා
සිංහනිසා ව, අනොසනිසා ව සිංහනොවිප්‍රදායා

සොහො වම්මා, නොසොහො බම්මා; සොහොනිසා බම්මා, අසොහොනිසා බම්මා; සොහොසම්පසුරා බම්මා, සොහොසම්පසුරා බම්මා; සොහො වෙව් බම්මා සොහොනිසා ව, සොහොනිසා වෙව් බම්මා නො ව සොහො; සොහො වෙව් බම්මා සොහොසම්පසුරා ව, සොහොසම්පසුරා වෙව් බම්මා නො ව සොහො; සොහොසම්පසුරා බො පන බම්මා සොහොනිසා ව, අසොහොනිසා ව සොහොනොවස්සා

නිවරණ බලමා, නොනිවරණ බලමා; නිවරණියා බලමා, අනිවරණියා
 බලමා; නිවරණසම්පසුතතා බලමා, නිවරණවිපසුතතා බලමා; නිවරණ
 වෙව් බලමා නිවරණියා ව, නිවරණියා වෙව් බලමා නො ව නිවරණ; නිව
 රණ වෙව් බලමා නිවරණසම්පසුතතා ව, නිවරණසම්පසුතතා වෙව් බලමා
 නො ව නිවරණ; නිවරණවිපසුතතා බො පතා බලමා නිවරණියාපි, අනි
 වරණියාපි නිවරණයොව්නං

පරමාසාධමිත්‍රා, නොපරමාසාධමිත්‍රා; පරමසාධමිත්‍රා, අපරමසාධමිත්‍රා; පරමාසංකප්පසුත්තාධමිත්‍රා, පරමාසංකප්පසුත්තාධමිත්‍රා; පරමාසාලේඛධමිත්‍රා පරාමසාලි, පරමසාලේඛධමිත්‍රා නොලි පරමාසා; පරමාසංකප්පසුත්තාධොපනධමිත්‍රා පරමසාපි, අපරමසාපි. පරමාසංගොච්ඡකං.

සාරම්මණය බවට, අනාරම්මණය බවට; චිත්තා බවට, නොචිත්තා
බවට; ලේඛ්‍යකා බවට, අලේඛ්‍යකා බවට; විධානසංස්ලක්ෂණා බවට,
චිත්තවිප්ලවකා බවට; විග්‍රහසංස්ථා බවට, විග්‍රහවිසංස්ථා බවට; විග්‍රහ

ඔහුගෙවින්නෙ යන සංවිජ්ජනනි නං වටිනාකමෙව් වෙතගනති. ඔසිදු පෙත්තීති ඔසා; ආරම්භය කළා අතීතකම්මිතො, ඔසෙති අතීතකම්මිතබ්බාති ඔසෙති; ඔසානං ආරම්භයධම්මං එව් වෙදිතබ්බා

සෞභාග්‍යවත්තෙ චට්ඨසම්. සොජෙනතිති යොහා; සොගතියා ඛ්‍යාතියා
 ඵ්‍ය චෙදිතඛ්‍යා.

නිවරණතොර්ෂකෙ චිත්ත. නිවරනහි පරියොනකිහතී නිවරණ
නිවරණිසා සංඝෝජනිසා විස වෙදිතබ්බා

පරාමාසයෝවේකෙ ධම්මානං සථානුතං අනිව්‍යාදිආකාරං. අතික්කමිඤ්ඤා නිමිතති ආදිවසෙන පටිත්තමානා පරංතා ආචසන්තිති පරාමාසා; පරමා සෙති ආරවමණකරණවසෙන පරමසිත්තා පරාමසා.

මහනුවරදෙසෙසු ආරමුණ අගසෙවන, අප්පවනගිනො සහ ආරමුණ නාගි සාරමුණ; නාගි පිනෙස, ආරමුණනගි අනාරමුණ; විනතනෙත පිනා; විනතනෙත වා පිනා; අප්පසොකවසෙන වෙනසි නිසුනාගි

සමුච්ඡායා ධර්මා, නොවිතතසමුච්ඡායා ධර්මා; විතතසහගුණො ධර්මා, නො
විතතසහගුණො ධර්මා; විතතානුපරිවර්තනීකො ධර්මා, නොවිතතානුපරිවර්තනී
කො ධර්මා; විතතසංසඨසමුච්ඡායා ධර්මා, නොවිතතසංසඨසමුච්ඡායා ධර්මා;
විතතසංසඨසමුච්ඡායාසහගුණො ධර්මා, නොවිතතසංසඨසමුච්ඡායාසහගුණො
ධර්මා; විතතසංසඨසමුච්ඡායානුපරිවර්තනීකො ධර්මා, නොවිතතසංසඨසමුච්ඡා
යානුපරිවර්තනීකො ධර්මා; අජ්ඣතනිකා ධර්මා, බාහිර ධර්මා; උපාදා ධර්මා,
නොඋපාදා ධර්මා; උපාදිණ්ණා ධර්මා, අනුපාදිණ්ණා ධර්මා. මහනගරදුකං.

උපාදානා ධර්මා, නොඋපාදානා ධර්මා; උපාදානිසා ධර්මා, අනුපාදානිසා
ධර්මා; උපාදානසමුපසුත්තා ධර්මා, උපාදානවිපසුත්තා ධර්මා; උපාදානා
වෙච ධර්මා උපාදානිසා ව, උපාදානිසා වෙච ධර්මා නො ව උපාදානා; උපාදානා
වෙච ධර්මා උපාදානසමුපසුත්තා ව, උපාදානසමුපසුත්තා වෙච ධර්මා නො ව
උපාදානා; උපාදානවිපසුත්තා බො පන ධර්මා උපාදානිසාපි, අනුපාදා
නිසාපි. උපාදානගොච්ඡිකං.

කිලෙසා ධර්මා, නොකිලෙසා ධර්මා; සංකිලෙසිකා ධර්මා, අසංකිලෙසිකා
ධර්මා; සංකිලිභා ධර්මා, අසංකිලිභා ධර්මා; කිලෙසසමුපසුත්තා ධර්මා, කිලෙස
විපසුත්තා ධර්මා කිලෙසා වෙච ධර්මා, සංකිලෙසිකා ව, සංකිලෙසිකා වෙච
ධර්මා නො ව කිලෙසා; කිලෙසා වෙච ධර්මා සංකිලිභා ව, සංකිලිභා වෙච
ධර්මා නො ව කිලෙසා; කිලෙසා වෙච ධර්මා කිලෙසසමුපසුත්තා ව, කිලෙස
සමුපසුත්තා වෙච ධර්මා නො ව කිලෙසා; කිලෙසවිපසුත්තා බො පන ධර්මා
සංකිලෙසකාපි, අසංකිලෙසිකාපි. කිලෙසගොච්ඡිකං.

වෙනසිනා; නිරන්තරභාවිපසුත්තාස උපාදානො සාච භවිතා විතෙතන
සංසඨාති විතතසංසඨා; එකතො චතතානාපි නිරන්තරභාවං අනුපසමන
තාස විතෙතන විසංසඨාති විතතවිසංසඨා; සමුච්ඡිකනති එතෙනාති සමුච්ඡිකානං;
විතතං සමුච්ඡිකානං එතෙසනති විතතසමුච්ඡිකානා; සහ භවනති සහගුණො;
විතෙතන සහගුණො විතතසහගුණො; අනුපරිවර්තනනති අනුපරිවර්තනීකො;
කං අනුපරිවර්තනනති විතතං. විතතසං අනුපරිවර්තනීකො විතතානුපරිවර්තනී
කො; විතතසංසඨා ව නෙ විතතසමුච්ඡිකා වාති විතතසංසඨසමුච්ඡිකානා; විතත
සංසඨා ව නෙ විතතසමුච්ඡිකානා ව විතතසහගුණො එව වාස විතතසංසඨ
සමුච්ඡිකානසහගුණො; විතතසංසඨා ව නෙ විතතසමුච්ඡිකානා ව විතතානුපරිවර්තනී
කො එව වාති විතතසංසඨසමුච්ඡිකානානුපරිවර්තනීකො; සෙසාති සංඛිපදාති
වුත්තපදානං පටිසෙකිපවසෙන වෙදිතබ්බාති. අජ්ඣතනාකිකතනං සංඝා
ස අජ්ඣතනනතිකෙ වුත්තවසෙන අජ්ඣතනාව අජ්ඣතනිකා; නතො බජ්ජ
නාති බාහිරා; උපාදිසනෙතව භුතාති න භුතා විස උපාදිසත්තිති උපාදා; න
උපාදිසනෙතවාති නොඋපාදා.

උපාදානගොච්ඡිකෙ ගුසං ආදිසනතිති උපාදානා; දලිකගාහං ගණි
යතිති අරො. නතො අරොදො නොඋපාදානා.

කිලෙසගොච්ඡිකෙ සංකිලිභනතිකෙ වුත්තතසෙනෙව අරො වෙදි
තබ්බා.

දක්ෂණෙන පභාතබ්බා බම්මා හා දක්ෂණෙන පභාතබ්බා බම්මා; භාව
නාය පභාතබ්බා බම්මා හා භාවනාය පභාතබ්බා බම්මා; දක්ෂණෙන පභා
තබ්බාතෙනුකා බම්මා හා දක්ෂණෙන පභාතබ්බාතෙනුකා බම්මා; භාවනාය
පභාතබ්බාතෙනුකා බම්මා හා භාවනාය පභාතබ්බාතෙනුකා බම්මා; සවි
තකකා බම්මා අවිතකකා බම්මා; සවිචාරා බම්මා අවිචාරා බම්මා; සප්පිතිකා
බම්මා අප්පිතිකා බම්මා; පිතිසහගා බම්මා හා පිතිසහගතා බම්මා; සුඛසහ
ගතා බම්මා හා සුඛසහගතා බම්මා; උපෙඛාසහගතා බම්මා හා උපෙඛා
සහගතා බම්මා; කාමාවචරා බම්මා හා කාමාවචරා බම්මා; රූපාවචරා
බම්මා හා රූපාවචරා බම්මා; අරූපාවචරා බම්මා හා අරූපාවචරා බම්මා;
පරිසාපනතා බම්මා අපරිසාපනතා බම්මා; භික්ෂනිකා බම්මා අභික්ෂනි
කා බම්මා; භික්ෂතා බම්මා අභික්ෂතා බම්මා; සඋතතරා බම්මා අනුගතරා
බම්මා; සරණා බම්මා අරණා බම්මා. පිඤ්ඤාං.

අභිධම්මවාදිකා.

— + —

විජ්ජාභාගිනො බම්මා අවිජ්ජාභාගිනො බම්මා; විජ්ජපමා බම්මා.

පිඤ්ඤාසු කාමෙ අවචරත්තිති කාමාවචරා; රූපෙ අවචරත්තිති රූපාවච
රා; අරූපෙ අවචරත්තිති අරූපාවචරා; අයමෙත්ථ සංඛෙපො. විජ්ජාගේ පන
පරතො අවිභවිසිති. තෙඅමකවරො පරියාපනතා අනෙතාගධාති පටිසා
පනනා; තස්මි. න පරියාපනතාති අපටිසාපනනා; වට්ඨමුලං ජිඤ්ඤා නිබ්බා
නං ආරම්භං. කතා වට්ඨතො ජිඤ්ඤාත්තිති නිසානිකා; ඉමිසා ලක්ඛණෙන
න නිසාත්තිති අනිසානිකා; චුතිසා වා අනතතො වා පචතතිසා අනතතරං.
ඵලදානෙ නිසතතා නිසානා; තථා අභිසතතා අභිසනා; අසෙසා බම්මෙ
උතතරතති පජගත්තිති උතතරා; අතතානං උතතරිද්ධං සමපෙති සහ
උතතරෙතිති සඋතතරා; තස්මි එතෙසං උතතරති අනුතතරා; රණතති
එතෙතිති රණා යෙති අතිගුණා සත්තා භාග්‍යාකාරෙන කඤ්ඤාති පරිදෙ
වනති තෙසං ගුණාදිනං එතං අබිවචනං. සමපයොගවසෙත පතානෙකභිතා
වසෙත ව සහ රණෙතිති සරණා; තෙතාකාරෙන තස්මි එතෙසං. රණාති
අරණා.

සුත්තනතිඤ්ඤාසු සමපයොගවසෙත විජ්ජං. භජනති විජ්ජාභාගිනො
විජ්ජාභාගෙ විජ්ජාකොඨාසෙ චක්කනතිති විජ්ජාභාගිනො; තත්ථ විපස
නාසුඤ්ඤා මනෝමයිසි ජ අභිඤ්ඤාති අභි විජ්ජා පුරිමෙන අපෙත නාති සමප
සුත්තබම්මාපි විජ්ජාභාගිනො; පච්චමෙන අපෙත නාසු යා කාචි එකා විජ්ජා
සෙසා විජ්ජාභාගිනොති එවං. විජ්ජාපි විජ්ජාස සමපසුත්තබම්මාපි විජ්ජාභාගි
නොකෙව වෙදිතබ්බාං. ඉධ පන සමපසුත්තබම්මාව අබිපෙතා, සමපයො
ගවසෙතෙව අවිජ්ජං. භජනතිති අවිජ්ජාභාගිනො; අවිජ්ජාභාගෙ අවිජ්ජාකො
ඨාසෙ චක්කනතිති අවිජ්ජාභාගිනො; තත්ථ දුක්ඛපට්ඨිච්ඡාදකං තමො සමුදයා
දිපට්ඨිච්ඡාදකනති චතසෙසා අවිජ්ජා, පුරිමෙනෙතෙව නාති සමපසුත්තබම්මා,
පි අවිජ්ජාභාගිනො; නාසු යා කාචි එකා අවිජ්ජා සෙසා අවිජ්ජාභාගිනොති

වජිරුපමා ධම්මා; ඛාලා ධම්මා පණ්ඩිතා ධම්මා; කණ්ණා ධම්මා සුක්කා ධම්මා; තපහියා ධම්මා අතපහියා ධම්මා; අධිවචනා ධම්මා අධිවචනා පථා ධම්මා; නිරුක්ති ධම්මා, නිරුක්තිපථා ධම්මා; පඤ්ඤානි ධම්මා පඤ්ඤානිපථා ධම්මා; භාමච රුපච; අවිජ්ජා ච භවතණ්ඨා ච; භවද්දි ච ච්ඡාදද්දි ච; සසුනද්දි ච උච්ඡාදද්දි ච; අනනවාද්දි ච අනනනවාද්දි ච; පුබ්බන්තානුද්දි ච අපරන්තානුද්දි ච; අහිරිකච අනොත්තපච; හිරි ච ඔත්තපච, ද්වේවස්සනා ච පාපමිත්තනා ච, සොවචස්සනා ච

එව. අවිජ්ජාපි අවිජ්ජාස සම්පසුත්තා ධම්මාපි අවිජ්ජාභානිතොති දේදි තබ්බා... ඉධ පන සම්පසුත්තධම්මාච අධිප්පත්තා... පුන අනප්පෙතොත්ත රණභාවෙන කිලෙසසිකාරං විධිංසෙදාං අසමත්තාස විජ්ජි උපමා එතෙ සහති විජ්ජිපමා; නිසෙසං විධිංසතසමත්තාස විජ්ජි උපමා එතෙසහති වජිරුපමා; ඛාලෙසු සිත්තනාසත්තිකා තදුපමාරොධ ඛාලා; පණ්ඩිතෙසු සිත්තනා පණ්ඩිතා; ඛාලකරත්තාචා ඛාලා; පණ්ඩිතකරත්තාචා පණ්ඩිතා... කණ්ණාති කාලකා විත්තස්ස අපහසුරභාවකරණා; සුක්කාති ඔදනා නථා විත්තස්ස පහසුරභාවකරණා; කණ්ණාතිජාතිකෙතුනො කණ්ණා; සුක්කා හිත්තිකෙතුනො සුක්කා... ඉධ වෙවසමාරොසෙ ච තපෙහති නපතිසා; තපහියා අතපහියා... අධිවචනදුකාදසො තසො අත්තො නිත්තාතාකරණා. බාහුදාමෙවෙත්තානා. සිරිවිසිසංසා ධනවිසිසංසොති අදසො හි වචන විත්තමෙව අධිකාරං කතා පවත්නා අධිවචනා නාම; අධිවචනානං පථා අධි වචනපථා; "අභිසංඛරොත්තති ඛො හික්ඛවෙ තස්සා සංඛාරා"ති එව. නිබ්බරොති සභෙතුකා කතා වුට්ඨමානා අභිලාපා නිරුක්ති නාම; නිරුක්තිතං පථා නිරුක්තිපථා; "තෙසකා විතෙසකා සංකප්පො"ති එව. තෙත තෙත පනාරොන සදුපතතො පඤ්ඤානි නාම; පඤ්ඤානිනං පථා පඤ්ඤානිපථා; එත්ත ච එකං දුකං වන්තාපි ඉතරෙසං වචනෙ පසොපතං හෙතුමොච්ඡෙතෙ වුත්තතසෙතෙව වේදිතබ්බ... නාමරුපදුකෙ නාමකරණෙත නාමනමෙ තනාමනමෙත ච නාම; රුපානමෙත රූපං; අත්තමත්ත සංඛෙසපා. විත්ත රො පන නිසෙසාකණ්ණෙ අවිභවිස්සති. අවිජ්ජාති දුක්ඛාදිසු අඤ්ඤාණං; භවනණ්ණාති භවපත්තා; භවද්දිති භවො වුච්ඡති සස්සනං, සස්සනවසෙන උපපත්තද්දි; විභවද්දිති විභවො වුච්ඡති උච්ඡදං, උච්ඡදවසෙන උපපත්තද්දි; සස්සනො අත්තා ච ලොකො වාති පවත්තා ද්දි සස්සනද්දි; උච්ඡද්දි සහති පවත්තා ද්දි උච්ඡදද්දි; අනතවාති පවත්තා අනතවාද්දි; අනතතවාති පවත්තා අනතතවාද්දි; පුබ්බන්තං අනුගතා ද්දි සුබ්බන්තානුද්දි; අපරන්තං අනුගතා ද්දි අපරන්තානුද්දි; අභිජිකහති "සං න භිරිසති භිරිසිතබ්බොති"ති එව. විත්තාරිතා භිරිලප්පතා; අනොත්තපහති "සං න ඔත්තපති ඔත්තපි තබ්බොති"ති එව. විත්තාරිතො අභාසනකතාකාරො; භිරිසනා හිසි; ඔත්තප නා ඔත්තපං; ද්වේවස්සනාදිසු දුක්ඛං වචො එතස්මි. විපපිකුලානාමිති විපවච්ඡිකතො අනාදරෙසුගතලෙති දුබ්බවො, තස්ස කමං ද්වේවස්සං, ගස්ස භාවො ද්වේවස්සනා; පථා අස්සබාදසො පුග්ගලා එතස්මි මිත්තාති පාප

පධානා; සංවේගො ව සංවේජනියෙසු සාතොසු සංවිතයා ව යොජිතො
පධානා; අසතතුභිනා ව කුසලෙසු ධම්මෙසු අප්පට්ඨානිනා ව පධානාසම්;
විජ්ජා ව විමුක්ති ව; ඛයෙ ඤාණං අනුප්පාදෙ ඤාණනති.

සුත්තනතිකමානිකා.

ධම්මසංග්ගානිකමානිකා භික්ෂුනා.

ණතො සිලසා සම්පදාති සිලසම්පද; දිඨ්ථාර්ථපුරිකුතං ඤාණං දිඨ්ථා සම්ප
දාති දිඨ්ථසම්පද; විසුඛිතාචං පතනා සිලසංඛාතා සිලසා විසුඛි සිලවිසුඛි;
නිබ්බාතසංඛාතං විසුඛිං පාපෙතං සම්ප්පාදාසනසංඛාතා දිඨ්ථා විසුඛි දිඨ්
විසුඛි; දිඨ්ථවිසුඛි ඛො පන සථාදිඝ්ඤාසා ව පධානනති කමමසාකතඤාණදි
සංඛාතා දිඨ්ථවිසුඛි වෙච්ඡාදිඝ්ඤාසා ව අනුරූපදිඝ්ඤාසා කලාණදිඝ්ඤාසා සම්ප
සුත්තමෙව පධානං; සංවේගොති ජාති ආදිති පටිච්ච සමුප්පාදනතසංඛාතං
සංවේජනං සංවේගො; සංවේජනිසං ධානනති සංවේගජාතසා උපාසපධා
නං; අසත්තුභිනා ව කුසලෙසු ධම්මෙසුති කුසලධම්මපුරිකේ අසතතුභි
තාචො; අප්පට්ඨානිනා ව පධානසම්තති අරහතං අප්පට්ඨා පධානසම් අති
වත්තතනා අනොසකකතනා; විජානනතො විජ්ජා; විමුච්චතනො විමුක්ති;
ඛයෙ ඤාණනති කිලෙසකිසකරෙ අරිසමනෙ ඤාණං; අනුප්පාදෙ ඤාණනති
පටිසංඛිට්ඨෙත අනුප්පාදකුතො තංතංමග්ගවජ්ඣාතිලෙසානං අනුප්පාදපරියො
සාතෙ උප්පාදනෙ අරිසමනෙ ඤාණං.

අයං මානිකාස අනුපුබ්බපදවණ්ණනා.

කතමෙ ධම්මා කුසලා, යසම් සමයෙ කාමාවචරං කුසලං චිත්තං උපපන්නං හොති සොමනාසසහනතං ඤාණසම්පූර්ණං රූපාරම්භං වා

ඉද්දති යථාතික්කත්තාස මාතිකාස සංඛාතීතෙ ධම්මෙ පහෙදතො දසොභා කතමෙ ධම්මා කුසලාති ඉදං පදහාජනිතං ආරඛං. තත් සදෙනං යසම් සම යෙ කාමාවචරං. කුසලං චිත්තං උපපන්නං හොතිති පඨමං. කාමාවචරකුසලං දස්සිතං. නාසා භාව නිද්දෙසෙ ධම්මවිචාරානවාරො සංගහවාරො සුඤ්ඤාන වාරොති තයො මහාපාරා හොනති. තෙසු ධම්මවිචාරානවාරො උද්දෙස නිද්දෙසවසෙන චිධා සිත්තො, තෙසු උද්දෙසවාරයස පුච්ඡා සමයනිද්දෙසො ධම්මද්දෙසො අප්ප තාති වත්තාරො පරිචේද්ද, තෙසු “කතමෙ ධම්මා කුස ලා”ති අසං පුච්ඡා නාම; “යසම් සමයෙ කාමාවචරං. පෙ. පෙ. තසම් සම යෙ”ති අයං සමයනිද්දෙසො නාම; “එසො හොති. පෙ. පෙ. අවිකේධපො හොති”ති අයං ධම්මද්දෙසො නාම; “යෙ වා පත තසම් සමයෙ අඤ්ඤාපි අත්ථ පරිච්චිකම්පපන්නා අරූපිනො ධම්මා ඉමෙ ධම්මා කුසලා”ති අසං අසනා නාම. එවං වතුති පරිචේද්දෙති සිත්තං උද්දෙසවාරයස යථායං පඨමො පුච්ඡාපරි චේද්දෙ තත් කතමෙ ධම්මා කුසලාති අයං කථේතුකම්පනා පුච්ඡා; පච්චිධා හි පුච්ඡා අදිඨ්ථොතනා පුච්ඡා දිඨ්ඨසංසදනා පුච්ඡා විමතිචේදනා පුච්ඡා අනු මති පුච්ඡා කථේතුකම්පනා පුච්ඡාති. තාසං ඉදං නානත්තං. “කතමා අදිඨ්ථො තනා පුච්ඡා පකතිසා ලක්ඛණං. අඤ්ඤාතං හොති අදිඨ්ථං අනුලිතං අතිරිතං අවිභූතං අවිභාවිතං. තාසං ඤාණං දසසන්ධායා භූලතාස තීර්ණං විභූතාස විභාවනන්ධාය පඤ්ඤං. පුච්ඡති අයං අදිඨ්ථොතනා පුච්ඡා. කතමා දිඨ්ඨසංසද නා පුච්ඡා පකතිසා ලක්ඛණං. ඤාතං හොති දිඨ්ථං අනුලිතං. තීරිතං විභූතං විභාවනං සො තං අඤ්ඤාපි පණ්ඩිතොති සම්මං සංසදනන්ධාය පඤ්ඤං. පුච්ඡ ති අයං දිඨ්ඨසංසදනා පුච්ඡා; කතමා විමතිචේදනා පුච්ඡා පකතිසා සංසස පණ්ඩිතොතො හොති විමතිපණ්ඩිතොතො චෙලකප්පානො එවං. භු ඛො න භු ඛො කි. භු ඛො කථං. භු ඛොති සො විමතිචේදනන්ධාය පඤ්ඤං. පුච්ඡති අයං විමතිචේදනා පුච්ඡා. කතමා අනුමති පුච්ඡා භගවා භික්ඛුතො. අනුමතිසා පඤ්ඤං. පුච්ඡති තං කිංඤ්ඤාපි භික්ඛවෙ රූපං නිව්චං. වා අති ච්චං. වාති අතිච්චං. භගෙන යමප්පනාතිච්චං. දුක්ඛං වා නං සුඛං. වාති දුක්ඛං භගෙන. යමප්පනාතිච්චං. දුක්ඛං. විපරිණාම ධම්මා නලලාත්භු තං සමනුපසස්සිතු. එතං මම එසොභාමිසම් එසො මෙ අත්තාති හො හෙතං භගෙනති අයං අනුමතිපුච්ඡා. කතමා කථේතුකම්පනා පුච්ඡා භගවා භික්ඛුතං කථේතුකම්ප නාය පඤ්ඤං. පුච්ඡති වත්තාරොමෙ භික්ඛවෙ සතිපඨානා කතමෙ වත්තා රොති අයං කථේතුකම්පනා පුච්ඡා”ති. තත් වුඩාතං. පුරිමා තිස්සො පුච්ඡා භජති. කසා, වුඩාතං හි තිපු අඩාසු කිපි සංඛතං අඩාවිවුත්තා වා අසංඛතං අදිඨ්ථං අනුඤ්ඤාතං අපොතීතං අනුලිතං අතිරිතං අවිභූතං අවිභාවිතං. නාම නත්ථි හෙත තෙසං අදිඨ්ථොතනා පුච්ඡා නත්ථි. යං පත භගවතා අත්තනො ඤාණෙන පරිච්චං. තසා අඤ්ඤාත සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙත වා බ්‍රහ්මන වා සම්මං සංසදනකිච්චං. තත්ථි තෙනාසා දිඨ්ඨසංසදනා

පුළුන් නැති යමා පතෙස අකථාකථි තිණ්ණවිචිතිවිජො සබ්බමොසු විහත සංසයො තෙනසා විමතිවිජෙදනා පුළුන් නැති. ඉතරා පත වෙ පුළුන් හා වතො අතී. තාසු අහ. කථෙතාකමිතො පුළුන්හි වෙදිතබ්බා. තත් කතමෙති පදෙන නිද්දිසිතබ්බමෙම පුළුන්හි, ධම්මා කුසලාති හි වචනමහෙතන කං කතා කිං වා කරොතති හි සකසා සද්දා කතමෙති වුතො පත තෙසං පුළු හාවො පසාසයති තෙන වුතො. කතමෙති පදෙන නිද්දිසිතබ්බමෙම පුළුන්හි තිති. ධම්මා කුසලාති පදවයෙන පුළුන්හි පුළුබ්බමෙම දසෙති. තෙසං අයො හෙතා පසාසිතොව. කසමා පතෙත් මාතිකාසං වීස කුසලා ධම්මාති අවනි ධම්මා කුසලාති පදානුකමො කතොති, පහෙදතො ධම්මානං දෙසනං දීපෙ නිං පහෙදවනතදසනත්තං. ඉමස්මිංහි අභිධමෙම ධම්මාව දෙසෙනබ්බා ගෙ ව කුසලාදිති පහෙදෙ හි අනෙකපපහෙදො තෙමා ධම්මාසෙව ඉධ දෙසෙනබ්බා නාසං වොහාරදෙසනා ගෙ ව අනෙකපපහෙදතො දෙසෙනබ්බා න ධම්ම මහතතො, පහෙදතො හි දෙසනා සනවිතිබෙහාගපටිසමිද්දාණවහා හො තිති කුසලා ධම්මාති එවං පහෙදතො ධම්මානං දෙසනං. දීපෙති ඉද්දති යෙ තෙන පහෙදෙන දෙසෙනබ්බා ධම්මා තෙ දසෙත්තං අහං කතමෙ ධම්මා කුසලාති පදානුකමො කතොති වෙදිතබ්බා. පහෙදවනතසු හි දසි තෙසු පහෙදෙ දසියමාතො සුජ්ඣති සුචිකෙද්දොසො ව හොතිති. ඉද්දති යස්මිං සමයෙ කාමාච්චරං කුසලං විතතන්ති එත්.

සමයෙ නිද්දිසි විතතං විතතන සමයං වුති

නියමෙතිත දීපෙදාං ධම්මෙ තත් පහෙදතො.

සසමී සමයෙ කාමාච්චරං කුසලං විතතන්ති නිද්දිසතො, හතවා සමයෙ විතතං නිද්දිසි. කිං කාරණං, තෙන සමයනියමිතෙන විතතන පරිශොසාතෙ තසමී සමයෙති එවං සමයං. නියමෙතිත අථ විජ්ජමාතෙපි සමයතාන තෙන යසමී. සමයෙ විතතං. හොති තස්මිංයෙව සමයෙ එසොොහොති වෙද නා හොතිති එවං. තස්මිං විතතනියමිතෙ සමයෙ එතෙ සතනනිමුහතිභි. රමමඝනවසෙන දුරානුබොධපපහෙදෙ එසොවෙදනාදයො ධම්මෙ බො බෙදුන්ති අයො. ඉද්දති යසමී. සමයෙති ආදිසු අසමනුපුබ්බපදවණ්ණනා සස්මිනති අතිසමතො භූමෙතිදෙසො; සමාසති අනියමනිද්දිඨපරිදිපතා; එතනාදිතා අනියමතො සමයො භිද්දිඨො හොති. තත් සමයසද්දො.

සමවාසෙ ඛණේ කාලෙ සමුහෙ හෙතුදිඨිසු

පටිලාභෙ පහාතෙ ව පටිච්චෙධෙ ව දිං නි.

තථා හිසා “අප්පච්චානාම ඤෙපි උපසංකමෙයාම කාලෙ ව සමයෙ ව උපාදයා”ති එවමාදිසු සමවාසො අනෙථා. “එකොව බො සිංහබ්බෙ ඛණෙ ව සමයො ව බුහුමච්චසවාසායා”ති ආදිසු ඛණේ. “උභයසමයො පටිලාභසම යො”ති ආදිසු කාලො. “මහාසමයො පටිකසමී”නති ආදිසු සමුහො. “සම යොපි බො තෙ හදාලි අප්පටිච්චො අහොසි හතවා බො සාවනියං විහරති හතවාපි මං ජාති සති හදාලි නාම සිංහසු සත්ථ සාසතෙ සිංහාය අපරිපුර

කාරීනි අසමපි බො තෙ හඳුලි සමයො අප්ථවිවිබො අහොසි"නි ආදිසු හෙතු. "තෙත බො පන සමයෙන උග්ගහමාතො පරිබොජකො සමණ මණ්ඩිකාසුතො සමසප්පවාදකො නිඤ්ඤාපිටෙ එකසාලකෙ මලලිකාය ආර මෙ පටිවසති"නි ආදිසු දිඪිමු

"දිඪෙව ධම්මෙ යො අයො යො චයො සචරසිකො අප්ථාසිසමයා ධිරො පණ්ණිනොති පවුට්ඨති"නිමු

ආදිසු පටිලාභො. "සමවා මානාසිසමයා අනතමිකාසි දසකියා"නි ආදිසු පනානං. "දුක්ඛස්ස පිලනභො සංඛ්‍යාතභො සත්‍යාපභො විපරිණිමභො අති සමසභො"නි ආදිසු පටිවෙධො. එවමනෙකෙසු සමසෙසුමු

සමවායො බණේ කාලො සමුහො හෙතුයෙව ච එතෙ පවපි විඤ්ඤායා සමයාඉධ විඤ්ඤානාමු

සසම්. සමසෙ කාමාවචර. කුසලානි ඉමස්මි. හි කුසලානිකාරෙ තෙසු නවසු සමසෙසු එතෙ සමවායාදයො පම සමයා පණ්ණිතො වෙදිතබ්බාමු

තෙසු පඤ්ඤාසාමග්ගි සමවායො බණේ පන එකොව නවමො ඤෙයො වක්කානි වතුරොපි වාමු

යා හි එසා සාධාරණඵලනිථාදකතොතා සණ්ඨිතානං පඤ්ඤානං සාම ග්ගි සා ඉධ සමවායොති ඤාතබ්බා. "එකොව බො සික්ඛෙව බණේ ව සම යො ව බුහුමෙරිතවාසායා"නි එවං වුතොතා පන නවමොව බණේ එකො බණෙති වෙදිතබ්බො. යානි වා පනොතානි "චත්තාරමානි සි නිමෙව වක්කානි යෙති සමනතානානං දෙවමනුස්සානං වතුචක්කං චත්තනි"නි එථ පතිරූප දෙසවාසො සප්පුසුපස්සයො අග්ගසමමානෙසි පුබ්බෙ ව කතිපුඤ්ඤානා නි චත්තාර වක්කානි වුත්තානි එත නි වා එතඤ්ඤා කතො ඔකාසභේන බණෙති වෙදිතබ්බානි, තානි හි කුසලප්පහනිසා ඔකාසභුතානි, එවං සමවා සම බණෙව ඤානො ඉතරෙසුමු

තං තං උපාද පඤ්ඤාතොතා කාලො වොහාරමත්තතො සුඤ්ඤා එක්කාදිධම්මානං සමුහොති විභාචිතොමු

චිත්තකාලො රූපකාලොති ආදිතා නයෙන ධම්මෙ වා අනිතො අනාන තොති ආදිතා නයෙන ධම්මෙවුත්තං. වා ඛිජ්ජාලො අභිකුරකාලොති ආදිතා නයෙන ධම්මපටිපාටි වා උපපාදකාලො ජරාකාලොති ආදිතා නයෙන ධම්ම උක්ඛණං වා වෙදිසනකාලො සඤ්ඤාතනකාලොති ආදිතා නයෙන ධම්ම කිට්ඨං වා තසානකාලො පිටතකාලොති ආදිතා නයෙන සත්‍යකිට්ඨං. වා ගම තකාලො ධානකාලොති ආදිතා නයෙන ඉරියාපථං වා පුබ්බි ණ්ඤ සාසණෙ දිවං රත්තිති ආදිතා නයෙන වඤ්ඤාපිටෙපරිවත්තනං වා අභිමාසො මාසොති ආදිතා නයෙන අගොරත්තාදිසංඛාතං කාලසමයං. ධානි එවං තං තං උපාදං

පඤ්ඤානො කාලො නාම, සො පනෙස සභාවතො අවිජ්ජමානතො පඤ්ඤා
යනිමත්තකො ඵලාති වෙදිතබ්බො. සො පනස්ස ඵසස්වෙදනාදිතං ධම්මානං.
පුජො සො ඉධ සමුහොති චිභාවිතො, ඵලං කාලසමුහෙපි ඤ්ඤා ඉහරො
පත.

හෙතුති පච්චයොවෙත්ති කස්ස වාරවසෙන වා

අනෙකභාවො විඤ්ඤානො පච්චයානං චසෙන වා.

ඵත්ති පච්චයොව හෙතු නාම නස්ස වාරාදං වා පච්චයාදං වා දිසෙන අනෙ
කභාවො වෙදිතබ්බො. කථං චක්ඛුමාදිසු හි උප්පජ්ජමානානං චක්ඛුමිඤ්ඤා
ණදිතං චක්ඛු රූප ආලොක මනසිකාරාදයො පච්චයා මහාපකරණෙව “හෙතු
පච්චයො ආරම්බණපච්චයො”ති ආදිතා නසෙන චතුර්විසති පච්චයා චුත්තා හෙ
සු යපෙති. විපාකපච්චයව පච්ජාජානපච්චයව සෙසා කුසලධම්මානං පච්චයා
හොතතිසෙව හෙ සබ්බෙපි ඉධ හෙතුති අධිපෙත්තා, ඵමමස්ස ඉමිනා වාර
වසෙන වා පච්චයවසෙන වා අනෙකභාවො වෙදිතබ්බො. ඵවමෙනෙ සමවා
යාදයො පච අත්ථා ඉධ සමයසඤ්ඤාන පරිගහනිතාති වෙදිතබ්බො. කස්සා පත
ඵනෙසු යං කම් ඵසං අපරිගහනෙති සබ්බෙසං පරිගහනො කතොති, තෙන
තෙන නස්ස නස්ස අත්ථවිසෙසස්ස දීපනතො ඵනෙසු හි සමවායසංඛාතො සම
යො අනෙකහෙතුතො චුත්තං දීපෙති, තෙන ඵකකාරණවාදො පරිසෙසිතො
හොති. සමවායො ච නාම සාධාරණඵලනිත්ථාදනෙ අඤ්ඤාදිඤ්ඤාපෙකෙඛා
හොති, නස්මා ඵසො කතො නාම නැපිති ඉමෙපි අත්ථං දීපෙති, සභාවෙනහි
කාරකෙ අසති කාරකත්තරාපෙකො අසුත්තාති ඵලං ඵකස්ස කස්සවි කාර
කස්ස අභාවදීපනෙන සස්සතං සුඛදුක්ඛනති ආදි පරිසෙසිතං හොති.
තත්ථ සිසා යං චුත්තං අනෙකහෙතුතො චුත්තං දීපෙතිති තං න සුත්තං,
තිං කාරණං, අසාමිග්ගිකං අභෙතුතං. සාමිග්ගිකමපි අහෙතුභාවාපනතිතො
න හි ඵකසමි. අනෙ (ඤා) අසකෙකාහෙත අනිසතං පස්සතිති. තො න සුත්තං
සාධාරණඵලනිත්ථාදකමෙන හි සීතභාවො සාමිග්ගි, න අනෙකෙසං සමොධා
නමිත්තං න ච අකාතං දස්සතං නාම සාධාරණඵලං, කස්මා අනිසතෙ සතිපි
තස්ස අභාවිතො චක්ඛාදිතං පත තංසාධාරණඵලං තෙසං භාවෙ භාවතො
අසාමිග්ගිකං. අහෙතුතමපි ච සාමිග්ගිකං හෙතුභාවො සිංඛො, සොයං අසා
මිග්ගිකං ඵලභාවෙන සාමිග්ගිකං සභාවෙන වෙදිතබ්බො. චක්ඛාදිතං හි වෙ
කලෙල චක්ඛාදිඤ්ඤාණදිතං අභාවො අවෙනලෙල ච භාවො පච්චකම්මිකො
ලොකස්සාති, අයං නාම සමවායසංඛාතෙන සමයෙන අත්ථො දීපිතො, හො
පනෙස අභිති අක්ඛණෙහි පරිවිජ්ජිතො නවමො බණ්ණ පරිද්දපදෙසවාසා
දිකො ච චතුර්වකසංඛාතො මහාසංඛිත බණ්ණ චුත්තො, සො මනුස්සත්ත
බුද්ධිපාද සමාදිනීති ආදිකං ඛණ්ණාමග්ගං විනා තත්ථ, මනුස්සත්තාදිතං කණ
කච්ඡපොපමාදීනි දුලලහභාවො ඉති ඛණ්ණස්ස දුලලහතො සුසුත්තරං ඛණ්
සත්තං. ලොකුත්තරධම්මානං උපකාරගුණං කුසලං දුලලහමෙව ඵවමෙනෙසු
ඛණ්ණසංඛාතො සමයො කුසලප්පතරියං දුලලහභාවං දීපෙති. ඵලං දීපෙ
නොත වාගෙන අධිගතඛණ්ණං ඛණ්ණත්තස්සෙව තස්ස කුසලස්ස අනත්ථා.

තෙන මොසං ඛණං කුරුමානානං පමාදවිහාරො පටිසෙසිතො හොති, අසං ඛණසංඛාතෙන සමයෙන අපොථො දීපිතො. යො පනෙනස්ස කුසලවිත්තස්ස පච්චන්තිකාලො නාම සො අතිපරිත්තො සා වස්ස අතිපරිත්තතා “යථා ව භික්ඛවෙ තස්ස පුරිසස්ස ජවො යථා ව චඤ්චිමසුරියානං ජවො යථා ව යා දෙවතා චඤ්චිමසුරියානං. පුරතො ධාවනති තාසං දෙවතානං ජවො තතො සිසතරං ආයුසංඛාරා බිසතති”ති ඉමස්ස සුත්තස්ස අභිකථාවසෙන වෙදි තබ්බාංකුත භි සො රුපජ්චිතිඤ්ඤස්ස නාව පරිත්තකො කාලො වුත්තො යාව පනුස්සනං. * රුපං තිථිති නාව සොලස විත්තාති උපපජ්ඣා භිජ්ජන්ති ඉති තෙසං කාලපරිත්තතාය උපමාපි ධර්මී.

තෙනෙවාහ. “යාවච්ඡං භික්ඛවෙ උපමාපි න සුකරා යාව ලුප්පරිවත්තා විත්තා”නති. එවමෙනෙසු කාලසංඛාතො සමයො කුසලවිත්තපච්චන්තිකාලස්ස අතිපරිත්තතා. දීපෙති. එවං දීපෙනෙතන වාතෙන අතිපරිත්තකාලතාය විජ්ජුතොභාසෙන මුත්තාමුත්තං. විස දුස්සට්ඨිකමිදං විත්තං තස්මා එතස්ස පටි වෙධෙ මහා උස්සාහො ව ආදරො ව කත්තබ්බොති ඔවාදො දිනෙනා හොති. අසං කාලසංඛාතෙන සමයෙන අපොථො දීපිතො. සමුහසංඛාතො පන සමයො අනෙකෙසං සත්ත්වන්ති. දීපෙති. එසොදිතං හි ධම්මානං. පුරො සමුහොති වුත්තො. තස්මිව උපපජ්ජමානං විත්තං සහ තෙති ධම්මෙති උපපජ්ජතිති අනෙකෙසං සත්ත්වන්ති දීපිතා, එවං දීපෙනෙතන වාතෙන එකස්සෙව ධම්මස්ස උපපත්ති පටිසෙසිතා හොති. අසං සමුහසංඛාතෙන සමයෙන අපොථො දීපිතො. හෙතුසංඛාතො පන සමයො පරායත්තවුත්තිතං. දීපෙති. යස්මිං සමයෙති හි පදස්ස යස්මා යමහි හෙතුමහි සති උප්පන්නං. හොතිති අය මපොථො තස්මා හෙතුමහි සති පච්චන්තිතො පරායත්තවුත්තිතා දීපිතා, එවං දීපෙනෙතන වාතෙන ධම්මානං සවසවුත්තිතානිමානො † පටිසෙසිතො හොති, අසං හෙතුසංඛාතෙන සමයෙන අපොථො දීපිතො. තස්මිං සමයෙති කාලසංඛාතස්ස සමයස්ස වසෙන යස්මිං. කාලෙති අපොථො; සමුහසංඛාතස්ස යස්මිං සමුහෙති ඛණ සමවාය හෙතු සංඛාතානං යස්මිං. ඛණෙ සති යාය සාමග්ගියා සති යමහි හෙතුමහි සති කාමාවචරං කුසලං විත්තං උප්පන්නං. හොති තස්මිං. යෙව සති එසොදයොපිති අයමපොථො වෙදිතබ්බොදිකරණං. හි කාලසංඛාතො සමුහසංඛාතො ව සමයො තස්මි වුත්තධම්මානන්ති අබ්බරණවසෙනෙත්ථ ගුමං. ඛණසමවායහෙතුසංඛාතස්ස ව සමයස්ස භාවෙන තෙසං භාවො ලක්ඛියතිති භාවෙන භාවලක්ඛණවසෙනෙත්ථ ගුමං. නාමාව මරන්ති “කතමෙ ධම්මා කාමාවචරා හෙතො අවිචිතිරසං පරිසන්නං කන්තා” ති අදිතා තයෙන වුත්තෙසු කාමාවචරධම්මෙසු පරිසාපන්නා; තත්තායං වචනෙතො උද්දත්තො වෙ කාමා වජ්ජුකාමො ව කිලෙසකාමො ව, තස්මි කිලෙස කාමො අත්තො ඡතුරංගොව. වජ්ජුකාමො තෙතුමකවට්ඨං. කිලෙසකාමො වෙත් කාමෙතිති කාමො, ඉතරො කාමිග්ගිති. යස්මිං පන පදෙසෙ දුට්ඨො පෙසො කාමො සමානෙන පච්චන්තිසෙන අවචරති සො වතුත්තං. අපායානං.

* “පච්චුස්සනං” මු.—† “සභාවපච්චන්තිතානිමානො” මු.

මනුෂ්‍යානං ජනනව දෙවලොකානං වසෙන ඵකාදසවිධො පදෙසො, කා මො ඵඤ්ඤා අවචරතිති කාමාවචරො, සසන්තාවචරො විශ්. යථා හි යස්මිං පදෙ සෙ සසන්තා පුරිසා අවචරන්ති සො විජ්ජමානෙසුපි අසොකොසු දිපදවතුප්ප දෙසු අවචරන්තොසු තෙසං අභිලක්ඛිතතනා සසන්තාවචරොනෙව වුචන්ති, එව. විජ්ජමානෙසුපි අසොකොසු රූපාවචරාදිසු තස්මි අවචරන්තොසු තෙසං අභිලක්ඛි තතනා අයං පදෙසො කාමාවචරොනෙව වුචන්ති. සොයං යථා රූපහවො රූපං එව. උත්තරපදලොපං කන්තා කාමොනෙව වුචන්ති. එවමිදං විතතං ඉමස්මි. එකාදසපදෙසසංඛ්‍යාතෙ කාමෙ අවචරතිති කාමාවචරං. කිවාපි හි එතං රූපාරූපහවෙසුපි අවචරති යථා පන සඛ්‍යාමෙ අවචරණං සඛ්‍යාමාව වරොති ලබනාමො නාගො නගරෙ වරන්තොපි සඛ්‍යාමාවචරොනෙව වුචන්ති. එලප්පවරා ව පාණ්ණෙ අඵලෙ අප්පලෙ ධිකාරි එලවරා ප්ලවරානෙව වුචන්ති, එවමිදං අසොකොසු අවචරන්තොපි කාමාවචරොනෙව වෙදිතං. ආර් මමණකරණවසෙන වා එඤ්ඤා කාමො අවචරතිතිති කාමාවචරං, කාමවෙස රූපාරූපාවචරෙසුපි අවචරති යථා පන වදන්ති වචෙජා මනිසං සෙතිති මනි සොති වුතොන යත්තකා වදන්ති මනිසං වා සෙතිති සංඛ්‍යාතං නං නාමං හොති. එවං සමපදමිදං වෙදිතං. අපිව කාමහවසංඛ්‍යාතෙ කාමෙ පටිසංඝිං අවචරෙතිතිති කාමාවචරං. කුසලන්ති කුසලානං සලනාදිති අනෙති කුස ලං, අපිව ආරෙහසංඛිත අනවජ්ජකං කොසලසමිභුතං ව කුසලං, යථෙවති 'කම් හු හොතො කුසල' නති රූපකායෙ අනාතුරකාය අසොකොසු න නිව්‍යාධිතාය ආරෙහසංඛිත කුසලං. වුතතං එවං අරූපධමොපි කිලෙසා තුරතාය කිලෙසගෙලකොසු කිලෙසව්‍යාධිතො අනාවෙන ආරෙහසංඛිත කුසලං වෙදිතං. කිලෙසවජ්ජකං පන කිලෙසදෙසකං කිලෙසදර්ශකං ව අනාවා අනවජ්ජකං කුසලං. කොසලං වුචන්ති පඤ්ඤා, කොසලතො සම්මතතනා කොසලසමිභුතං කුසලං. සුඤ්ඤාසමප්පන්නං තාව එවං හොතු සුඤ්ඤාසමප්පන්නං කථන්ති, තමපි රුද්ධිසංඥෙන කුසලමෙව. යථා හි තාලපණ්ණෙති අකන්තා කිලප්පාදිති කතමපි තංසරිකඛිතො රුද්ධිසංඥෙන තාලවණ්ටනෙව වුචන්ති එවං සුඤ්ඤාසමප්පන්නමපි කුසලතෙව වෙදි තං. නිප්පරිසායෙන පන සුඤ්ඤාසමප්පන්නං ආරෙහසංඛිත අනවජ්ජකං කොසලසමිභුතං කිවිධොති කුසලන්ති නාමං ලහති සුඤ්ඤා විප්ප්පන්නං දුඛෙනෙව. * ඉති යම ජතකපරිසායෙන යම බාහිකිකසුත්තපරි සායෙන යම අභිධමපරිසායෙන කුසලං කපිතං සංඛිතතං තිතිපි අනෙති ඉමස්මිං විතොන ලබන්ති. තදෙනං ලක්ඛණදිවසෙන අනවජ්ජකවිපාක ලක්ඛණං අකුසලවිධංසනරසං වොදනපටිවුප්පානං යොනිසොමනසිකාර් පද්ධතං. සාවජ්ජපටිපක්ඛිතතා වා අනවජ්ජලක්ඛණමෙව කුසලං වොදනභාව රසං ඉභිවිපාකපටිවුප්පානං යථා වුත්තපද්ධතමෙව. ලක්ඛණදිසු හි තෙසං තෙසං ධම්මානං සභාවො වා සාමසුඤ්ඤා වා ලක්ඛණං නාම. කිවං වා සමප නති වා රසො නාම. උප්පානාකාරෙ වා එලං වා පටිවුප්පානං නාම, ආසන්න කාරණං පද්ධතං නාම. ඉති යත් යත් ලක්ඛණදිති වක්ඛාම තත් තත් ඉමි

තාචතයෙන තෙසං තානතං වෙදිතබ්බං. චිත්තනනි ආරම්භණං විනෙත
නිති චිත්තං විජ්ජානිති අනෙ; යසො වා චිත්තනනි සබ්බචිත්තසාධාරණො
ඵස සද්දෙ තස්මා යදෙත් ලොකියකුසලාකුසලමහාකිරියචිත්තං * තං ජවන
විචිචසෙන අත්තනො සංඝාතං විනොනිති චිත්තං. විපාකං කමමකිල
සෙති චිත්තනි චිත්තං. අපිච සබ්බමපි යථාහුරුපතො චිත්තතාය චිත්තං
චිත්තකරණතාය චිත්තනනි ඵවමෙපත් අනෙ වෙදිතබ්බො. තත්ථ යසො
අඤ්ඤදෙව සරගං චිත්තං. අඤ්ඤං සද්දෙසං. අඤ්ඤං සමොගං. අඤ්ඤං
කාමාවචරං. අඤ්ඤං. රුපාවචරදිගෙදං. අඤ්ඤං රුපාරමමණං. අඤ්ඤං සද්දදි
ආරමමණං. රුපාරමමණස්සපි අඤ්ඤං. නිලාරමමණං. අඤ්ඤං. පිනාදිආරමමණං.
සද්දදිආරමමණස්සපි ඵසෙව නයො. සබ්බස්සපි වෙනෙස්ස අඤ්ඤං. හිතං
අඤ්ඤං මජ්ඣිමං. අඤ්ඤං. පණිතං. හිතාදිස්සපි අඤ්ඤං. ජ්ජුතිපතෙය්‍යං
අඤ්ඤං. විරියං-චිත්තං-විමංසාපිපතෙය්‍යං. තස්මාස්ස ඉමෙසං සම්පසුත්ත
භූමිආරමමණනිතමජ්ඣිමපණිතාධිපතිතං. වසෙන චිත්තතා වෙදිතබ්බො.
කාමමෙත්ථ ඵකමෙව ඵවං චිත්තං. න භොති චිත්තතං. පන අනෙතාගධතතා
ඵතෙස්ස යංකිචි ඵකමපි චිත්තතාය චිත්තනනි වනතුං වට්ඨති. ඵවං තාව චිත්ත
තාය චිත්තං. කථං චිත්තකරණතායාති, ලොකස්මිං හි චිත්තකමතො උත්ත
රි. අඤ්ඤං චිත්තං. නාම තත්ථි තස්මිමපි වරණං නාම චිත්තං. අතිචිත්තමෙව
භොති තං කරෙතතාතං චිත්තකාරණං. ඵවං විධාති ඵත්ථ රුපාති කාත
බ්බානිති. චිත්තසංස්ඤා උපපජ්ජති තාය චිත්තසංස්ඤාය ලොකාගහණරජන
උපේක්ෂාතනචිත්තතාදිනිථාදිසා චිත්තකිරියා උපපජ්ජනති. තතො වරණ
සංඝාතෙ විනෙත අඤ්ඤකරං විචිත්තරුපං. නිපජ්ජති. තතො ඉමස්ස රුපස්ස
උපරි ඉදං. භොතු භොදා ඉදං. භොතු උපපජ්ජෙය්‍ය ඉදනති විනෙතතා යථා
චිත්තිතෙන කමෙන සෙසචිත්තරුපනිථාදනං. භොති. ඵවං යං කිචි ලොකෙ
විචිත්තං. සිප්පජාතං සබ්බචිත්තං. විනෙතතෙව කරියති. ඵවම්මාය කරු 3
චිත්තතාය තස්ස තස්ස චිත්තස්ස නිථාදකං චිත්තමපි තථෙව චිත්තං. භොති
යථා චිත්තිතස්ස වා අනවසෙසස්ස අනිපජ්ජනතො තතොපි චිත්තමෙව
චිත්තතරං. තෙනාහ භනවා “දිඩං වො හික්ඛවෙ වරණං නාම චිත්තනනි
ඵවම්මිගුණෙන තමපි බො හික්ඛවෙ වරණං. චිත්තං. විනෙතතෙව චිත්තිතං. තෙන
පි බො හික්ඛවෙ වරණෙන විනෙතව චිත්තං යෙව චිත්තතර”නති. තථා යදෙ
තා දෙවමත්තුස්ස නිරයනිරවජ්ජනගෙදස්ස ගතිස්ස කමමලිඛසංස්ඤායොභාරාදි
ගෙදං අජ්ඣත්තිකං චිත්තං. තමපි චිත්තකතමෙව. කායකමොදිගෙදං හි
දුනසීලාදිහිංසාථෙය්‍යාදින යප්පචිත්තං. කුසලාකුසලකමං. චිත්තනිථාදිතං.
කමමතානතතං, කමමතානතෙතන ව තාස්ස තාස්ස ගතිස්ස භන්දාදඋදරගිවාමුඛා
දිසංස්සානහිතනං ලිඛිතතානතතං, ලිඛිතතානතතතො යථාගතිතසංස්සාන
වසෙන අයං ඉදම් අයං පුරිසොති උපපජ්ජමානාය සංස්ඤාය භාතතතං,
සංස්ඤාතානතතතො සංස්ඤාහුරුපෙන ඉදම් වා පුරිසොති වා වොහාර
තානතතං, වොහාරතානතතවසෙන පන යසො ඉදම් භවිස්සාමි පුරිසො
භවිස්සාමි බත්තියො භවිස්සාමි බ්‍රාහ්මණො භවිස්සාමිති ඵවං තස්ස තස්ස අත්ත

* “ලොකියකුසලාකුසලතො කිරියචිත්තං.” මු.

භාවය ජනක. කමම. කර්සනි තසමා වොහාරතානතතො කමමතානතතං,
 නමනෙනතං කමමතානතතං යථාපඤ්චං භවං නිබ්බතෙනතං යමො ගති
 වසෙන නිබ්බතෙනති තසමා කමමතානතතො ගතිතානතතං කමමතා
 නතෙනතෙව ච තෙසං තෙසං සත්තානං තසාං තසාං ගතියා අපාදකදිපාද
 කාදිතා තසාං තසාං උපපත්තියා උච්චතිවෘද්ධිතා තසමි. තසමි. අත්තභාවෙ
 සුචර්ණණ්ඩුබණ්ණාදිතා ලොකධමමෙසු ලාභාලාභාදිතා ව පඤ්ඤායති, තසමා
 සබ්බමෙතං දෙවමහුසානිරයතිරච්ඡානගෙදසු ගතිසු කමමලිඛිතසඤ්ඤාවොහා
 රාදිගෙදං අජකිතතිකං විතතං විතොගෙව කතනති වෙදිතබ්බං. සොයමි
 තො ඉමස්ස සභිගිති. අනාරුද්ධස්ස සුත්තස්ස වසෙන වෙදිතබ්බො. චුත්තං
 හෙතං. “කමමතානතතපුද්ගතපභෙදවච්ඡානවසෙන ලිඛිතතානතතපුද්ගත
 පභෙදවච්ඡානං භවති. ලිඛිතතානතතපුද්ගතපභෙදවච්ඡානවසෙන සඤ්ඤා
 තානතතපුද්ගතපභෙදවච්ඡානං භවති. සඤ්ඤාතානතතපුද්ගතපභෙද
 වච්ඡානවසෙන වොහාරතානතතපුද්ගතපභෙදවච්ඡානං භවති. වොහාර
 තානතතපුද්ගතපභෙදවච්ඡානවසෙන කමමතානතතපුද්ගතපභෙදවච්ඡා
 නං භවති. කමමතානාකරණං. පටිච්ච සත්තානං ගතියා නානාකරණං පඤ්ඤා
 යති අපද දිපද වතුපද බහුපද රුපිනො අරුපිනො සඤ්ඤාදිනො
 අඤ්ඤාදිනො නෙවසඤ්ඤා නාසඤ්ඤානො, කමමතානාකරණං. පටිච්ච සත්තා
 නං උපපත්තියා නානාකරණං පඤ්ඤායති උච්චතිවතා භිතපණ්ණිතා සුගත
 දුගතතතා, කමමතානාකරණං. පටිච්ච සත්තානං අත්තභාවෙ නානාකරණං
 පඤ්ඤායති සුචර්ණණ්ඩුබණ්ණිතා සුජ්ඣදුජ්ඣතා සුසංඝිතදුස්සංඝිතතා,
 කමමතානාකරණං. පටිච්ච සත්තානං ලොකධමමෙ නානාකරණං. පඤ්ඤායති
 ලාභාලාභෙ යසායසෙ නිසුපසංසෙ සුබදුකෙති. අපරමපි චුත්තං.”

“කමමතො ලිඛිතො වෙච්ච ලිඛිතසඤ්ඤා පටිත්තාර
 සඤ්ඤාතො හෙදං ගච්ඡන්ති ඉත්ථං. පුරිසොති වා.”

කමමතා වතනති ලොකො කමමතා වතනති පඤ්ඤා
 කමමතිබ්බතා සත්තා රථස්සාණිව යායතො.

කමමත නිත්ති. ලගතෙ පසංසං කමමත ජාතිව වධව බකි.

කමමස්ස නානාකරණං. විදිත්වා කසමා වදෙ තත්ති කමමති ලොකො.”

“කමමස්ස කා භි මාණව සත්තා කමමදයාද කමමයොති කමමබ්බා කමමපටි
 සරණ කමම. සතො විතජති යදිදං. භිතස්ස භිතතායා”ති එවං ඉමාය කරණ
 විතතායාසි විතතස්ස භිතතො වෙදිතබ්බො. සබ්බානිසි භි එතානි විවිත්තානි
 විතෙනතෙව කතානි අලබ්ධාසාසස්ස පන විතතස්ස යං වා පන අවසෙසපච්චා
 විකල්පං තස්ස එකවච්චිතකරණභාවො යදෙනං විතොගත කතං අජකි
 තතිකං විතතං. චුත්තං. තතොපි විතතමෙව විතතතරං තෙතාන භගවා “නා
 හං භිකුච්චෙ අඤ්ඤං එකතිකායමපි සමනුපස්සාමි එවං. විතතං යථාසිදං. භිකු
 චෙ නිරවච්ඡානගතා පාණි තෙතිපි බො භිකුච්චෙ නිරවච්ඡානගතෙති පාණෙති
 චිත්තංයෙව විතතතර”නති. උප්පන්නං. භොගිති එත්ථ වතනමානගුහාපගතො
 කාසකතභුමිලබ්වසෙන උප්පන්නං. නාම අතෙකප්පභෙදං. තත්ථ සබ්බමපි
 උප්පාදජ්ඣගබ්බසමුච්චිසබ්බානං වතනමානුප්පන්නං. නාම; ආරම්බණරසං අනු

භවිතා නිරුධං අනුගාමිකපගතසංඛාතං කුසලාකුසලං උපාදාදිත්තං අනුප්පාදිතං අනුගාමිකපගතසංඛාතං සෙසසංඛාතං අනුගාමිකපගතසංඛාතං නාම; “සාතිස්ස තාති පුබ්බෙ කතාති කමාති”ති එවමාදිතා තයෙන වුත්තං කමං අතිතමපි සමාතං අකුසලං විපාකං පටිබාහිනං අත්තතො විපාකසොකාසං කතා සිත්තතා තථා කතොකාසම විපාකං අනුප්පාදනමපි සමාතං එවං කතෙ ඔකාසෙ එකතෙන උපපජ්ජනො ඔකාසකතාප්පතං නාම; තාපු තාපු භූමිපු අසමුත්තං අකුසලං භූමිලුඛිප්පතං නාම; එත්ථ ච භූමියා භූමිලුඛිප්ප ච තාතත්තං වෙදිතබ්බං. භූමීති විපස්සනාය ආරම්භණ්ණා තෙභූමියා පචක්ඛිතා, භූමිලුඛිප්පං නාම තෙසු බිඤ්ඤා උප්පන්නාර්තං කිලෙසස්සං, තෙන හෙසා භූමිලුඛිප්පං නාම හොති තස්මා භූමිලුඛිප්පති වුච්චති, එවමෙතෙසු චතුසු උප්පන්නෙසු ඉධ චත්තමානුප්පතං අධිප්පතං. තත්තායං චචතයො; පුබ්බත්තතො උධං උපාදාදිඅතිමුඛං පතනනති උප්පතනං; උප්පතනස්ථෙ, පතෙස අතිතෙ පටිලබ්බෙ සමුච්ඡිතෙ අවික්ඛම්භිතෙ අසමුච්ඡිතෙ බණ්ණායගතොති අතෙකෙසු අත්ථෙසු දිස්සති අයං හි “තෙන බො පන භික්ඛවෙ සමස්සෙති කතුසකො භගවා අරහං සමොසමුඛො ලොකෙ උප්පන්නො”ති එත්ථ අතිතෙ ආගතො; “ආසංඝො ආනන්දස්ස අතිරෙකච්චරං උප්පතනං හොති”ති එත්ථ පටිලබ්බෙ; “සෙසාථාපි භික්ඛවෙ උප්පතනං මහාමෙසං තමෙන මහාචාතො අත්තත්තෙව අත්තරධාපෙති”ති එත්ථ සමුච්ඡිතො; “උප්පතනං ගම්මෙවිත්තං දුප්පටිවි තොදති”ති “උප්පත්තාප්පතෙන පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ ථාතස්සො අත්තරධාපෙති”ති එත්ථ අවික්ඛම්භිතො; “අරියං අභිච්ඡිකං මග්ගං භාවෙන්නො බසු ලිකරෙන්නො උප්පතෙන පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ ථාතස්සො අත්තරධාපෙති”ති එත්ථ අසමුච්ඡිතො; “උප්පජ්ජමානං උප්පතනනති ආමිත්තා”ති එත්ථ බණ්ණායගතො; සොමම්භාපි බණ්ණායගතොව දඬිබ්බො. තස්මා උප්පතනං හොතිති එත්ථ බණ්ණායගතං. හොති චත්තමානං, හොති පටිවුප්පතනං. හොතිති අයං සංඛෙපයො; විත්තං උප්පතනං. හොතිති වෙතං දෙසනාසිස මෙව. න පන විත්තං. එකකමෙව උප්පජ්ජති, තස්මා යථා ග්ජ ආගතොති වුත්තෙ න පරිසං පභාස එකකොච ආගතො ග්ජපරිසාස පන සම්මෙව ආගතොති පඤ්ඤායති එවමිදං. පරෙපණ්ණාසකුසලධම්මෙති සම්මෙව උප්පතනනති වෙදිතබ්බං. පුබ්බධගමකේන පන විත්තං. උප්පතනං හොතිති වෙව වුත්තං. ලොකිසධම්මං. හි පනා විත්තං. ජෙඨ්ඨං විත්තං. ධුරං විත්තං. පුබ්බධගමං හොතිලොකුත්තරධම්මං. පනා පඤ්ඤා ජෙඨ්ඨං පඤ්ඤා ධුරං පඤ්ඤා පුබ්බධගමං, තෙතෙව භගවා විතසපරියාසං. පනා පඤ්ඤා පුච්ඡන්නො කිංචස්සොසි කිංවෙදනොසි කිංසඤ්ඤාසි කිංවෙතනොසිති අපුච්ඡිතා කිංවෙන්නා කිං භික්ඛුති විත්තමෙව ධුරං කතා පුච්ඡති, අපේයාවිත්තො අහං භගවාති ච වුත්තෙ “අනාපනති අපේයාවස්සස්සා”ති ආදිති අවනා “අනාපනති භික්ඛු අපේයාවිත්තස්සා”ති වදති, න කෙවලව විතසපරියාසං අඤ්ඤාමපි ලොකිසදෙසනං දෙසෙන්නො විත්තමෙව ධුරං කතා දෙසෙති, යථා “සෙ කෙව භික්ඛවෙ ධම්මා අකුසලා අකුසලභාගිසා අකුසලපක්ඛිතා සංඛෙතෙ මනොපුබ්බධගමා මනො තෙසං ධම්මානං පඨමං උප්පජ්ජති”

“මනෝපුබ්බිකමා ධම්මා මනෝසෙඨා මනෝමයා
මනසා වෙ පදුඝේන භාසති වා කරොති වා
තතො නං පුබ්බිකමෙති චක්කංච වහතො පදං”

“මනෝපුබ්බිකමා ධම්මා මනෝසෙඨා මනෝමයා
මනසා වෙ පසනෙනන භාසති වා කරෙති වා
තතො නං පුබ්බිකමෙති ඡායාව අනපාසිති”

“විතෙතන නිසති ලොකො විතෙතන පරික්කන්ති
විතතං ඵකධම්මස්ස සබ්බෙව චසම්භිදා”

“විතතසංකිලෙසා භික්ඛවෙ සත්තා සංකිලිස්සනති විතතවොදුතා විපු
ඤ්ඤාති” “පහස්සරමිදං භික්ඛවෙ විතතං තච ඛො අනතතුකෙති උපක්කිලෙ
සෙති උපක්කිලිඨං” “විතෙත ගහපති අරක්ඛිතෙ කායකමමපි අරක්ඛිතං
භොති උච්චකමමපි අරක්ඛිතා භොති මනෝකමමපි අරක්ඛිතං භොති
විතෙත ගහපති රක්ඛිතෙ, විතෙත ගහපති ව්‍යාපනෙන, විතෙත ගහපති අව්‍යා
පනෙන, විතෙත ගහපති අවිස්සුතෙ, විතෙත ගහපති අනවිස්සුතෙ කායකමම
පි අනවිස්සුතං භොති චච්චකමමපි අනවිස්සුතං භොති මනෝකමමපි අන
විස්සුතං භොති” යි එවං ලොකිකධම්මං පඤ්ඤා විතතං ජෙඨිකං භොති විතතං
ධුරං භොති විතතං පුබ්බිකමං භොතිති වෙදිතබ්බං. ඉමෙසු පන සුතෙතසු
එකං වා වෙ වා අගගෙඤ්ඤා සුත්තානුරක්ඛනත්ථාය සබ්බානිපි ගතිතානිති වෙදි
තබ්බානි. ලොකුත්තරධම්මං පුච්ඡන්තො පන කතරථස්ස අධිගතොසි කත
රචෙදනං කතරසඤ්ඤං කතරචෙතනං කතරවිතතනති අපුච්ඡන්ති කතර
පඤ්ඤං නිං භික්ඛු අධිගතොසි කිං පටිමමග්ගපඤ්ඤං උද්ගු දුතිය තතිය වතු
ත්මග්ගපඤ්ඤං අධිගතොති පඤ්ඤං ජෙඨිකං පඤ්ඤං ධුරං කඤ්ඤා පුච්ඡති.
“පඤ්ඤාත්තර සබ්බෙ කුසලා ධම්මා න පරිහායනති පඤ්ඤා පන කිමඤ්ඤා
පඤ්ඤාවතො භික්ඛවෙ අරියසාවකස්ස තදඤ්ඤා සඛා සන්ධාති තදඤ්ඤා
විරියං සන්ධාති තදඤ්ඤා සති සන්ධාති තදඤ්ඤා සමාධි සන්ධාති” යි
එවමාදිති පනෙත් සුත්තානි දඬුබොති. ඉති ලොකුත්තරධම්මං පඤ්ඤා
පඤ්ඤා ජෙඨිකා භොති පඤ්ඤා ධුර පඤ්ඤා පුබ්බිකමාති වෙදිතබ්බං. අයං
පන ලොකිකදෙසනා තස්මා විතතං ධුරං කඤ්ඤා දෙසෙන්නො විතතං උපනතං
භොතිති ආඥා සොමමග්ගසහගතාති සාතමධුරවෙදිසිතසංවාතෙන සොම
නස්සෙන සහ එකපාදාදිභාවං ගතං; අයං පන සහගතසද්දෙ තඤ්ඤාවෙ
වොක්ඛේණ නිස්සයෙ ආරමමණේ සංසඝේති ඉමෙසු දෙව්ඤ්ඤා දිස්සති. තත්ථ
“යායං තඤ්ඤා පොභොගවිසා නඤ්ඤාගසහගතා” යි තඤ්ඤාවෙ වෙදිතබ්බං;
නඤ්ඤාගහගතාති අපො. “යායං භික්ඛවෙ විමංසා කොසල්පසහගතා කොසල්ප
සමපසුත්තා” යි වොක්ඛේණ වෙදිතබ්බං; අත්තරාත්තරා උපපජ්ජමානෙන
කොසල්පෙන වොක්ඛේණාති අයමෙත් අපො. “අභිකසඤ්ඤාසහගතං සති
සමොඤ්ඤානං භාවෙති” යි නිස්සයෙ වෙදිතබ්බං; අභිකසඤ්ඤා නිස්සය
අභිකසඤ්ඤා භාවෙති පටිලඬනති අපො. “ලාභී භොති රුපසහගතානං
වා සමාපතනිතං අරුපසහගතානංවා” යි ආරමමණේ; රුපාරුපාරමමණනනති
අපො. “ඉදං පුබ්බං ඉමාය පීතිස්ස සහගතං ඤාති සහගතං සංසඝං සමප

ණං වා සද්දරමණං වා ගැන්වීමණං වා රසාරමණං වා ඵොභිබ්බා

සුත්ත” නති සංසඨෙ; ඉමසම්මපි පදෙ අයමෙවිකො අබ්බෙසනො. සොමනස්ස සංසඨං හි ඉධ සොමනස්ස සහගතනති චුත්තං සංසඨසද්දෙසි වෙස සදි සෙ අවස්සනෙ මිත්තසස්ථෙව සහජනෙති බහුසු අනෙසු දිස්සති. අයං හි “කි සෙ ධුලෙ විවරෙජ්ඣා සංඝඨා යොජිතා හයා” ති එත්ථ සදිසෙ ආනතො. “සංසඨාව අයො තුලෙහ විහරට්ඨා” ති අවස්සනෙ. “ගිහිති සංසඨො විහරති” ති මිත්තසස්ථෙව. “ඉදං සුඛං ඉමාය පීතියා සහගතං හොති සහජතං සංසඨං සම්පසුත්ත” නති සහජනෙ. ඉධාපි සහජනෙ අබ්බෙසනො තත්ථ සහගතං අසහජතං අසංසඨං අසම්පසුත්තං නාම නත්ථි. සහජතං පන සංසඨං සම්පසුත්තං හොතිපි න හොතිපි. රූපාරූපධම්මෙසු හි එකතො ජතෙසු රූපං අරූපෙන සහජතං හොති න සංසඨං න සම්පසුත්තං. නථා අරූපං රූපෙන රූපව රූපෙන. අරූපං පන අරූපෙන සඬං නියමතොව සහගතං සහජතං සංසඨං සම්පසුත්තමෙව හොතිති. නං සංඝාය චුත්තං සොමනස්ස සහගතනති සද්දණ්ණසම්පසුත්තනති සද්දණ්ණෙත සම්පසුත්තං සමං ඵකුප්පාද්දිප්පකාරෙති සුත්තනති අනෙසා; යං පනෙත්ථ චත්තබ්බං සිසා නං මාතිකාවණ්ණනාය වෙද නාත්තිකෙ චුත්තනයමෙව. තස්මා ඵකුප්පාද ඵකතිරොධා ඵකවත්ථුකා ඵකාරමණනති ඉමිතා ලක්ඛණෙනෙතං සම්පසුත්තනති වෙදිතබ්බං. උක්කඨ නිද්දෙසො වෙස ආරුපෙප පන විනාපි ඵකවත්ථුකභාවං සම්පයොගො ලබ්භති. එත්තාවතා කිං කපිතං කාමාවචරකුසලෙසු සොමනස්ස සහගතං නිභෙතු කං සද්දණ්ණසම්පසුත්තං අසංඛාරිකං මහාචිත්තං කපිතං කතමෙ ධම්මා කුසලාති හි අනියමිතිපුච්ඡාය වතුකුමකකුසලං ගතිතං. කාමාවචරං කුසලං චිත්තං උප්පතතං. හොතිති වචනෙන පන තෙතුමකං කුසලං පරිචිත්තං. කාමාවචරකුලමෙව ගතිතං. සොමනස්ස සහගතනති වචනෙන තතො වතුබ්බිධං උපෙක්ඛාසහගතං පරිච්චිජ්ඣා වතුබ්බිධං. සොමනස්ස සහගතමෙව ගතිතං. සද්දණ්ණසම්පසුත්තනති වචනෙන තතො දුට්ඨං සද්දණ්ණවිප්පසුත්තං පරිච්චිජ්ඣා වෙ සද්දණ්ණසම්පසුත්තනානෙව ගතිතාති. අසංඛාරිකභාවො පන අනාභඨි නායෙව න ගතිතො. කිවාපි න ගතිතො පරතො පන සසංඛාරෙතාති වචන තො ඉධ අසංඛාරෙතාති අචුත්තෙපි අසංඛාරිකභාවො වෙදිතබ්බො සමො සම්බුඛො හි ආදිතොව ඉදං මහාචිත්තං භාජෙත්ථා දසෙසතුං නියමෙත්ථා ව ඉමං දෙසනං ආරභිති එවමෙත්ථ සනතිභාතං කතනති වෙදිතබ්බං.

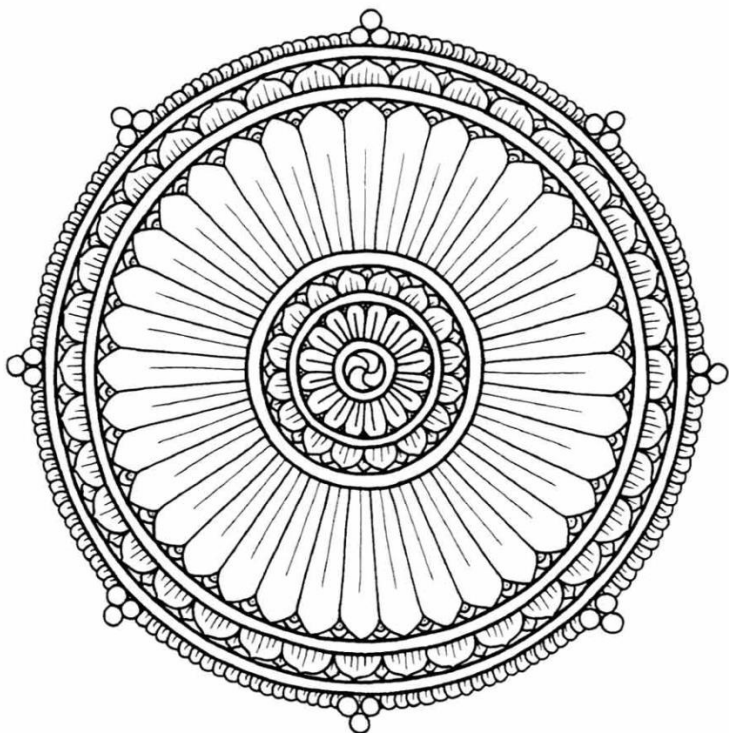
ඉද්දති තමෙව චිත්තං ආරමණනො දසෙසතුං රූපාරමණණං වාති ආදිමාග. හගවා හි අරූපධම්මං දසෙසනො වත්ථුතා වා දසෙසති ආරමණණෙන වා වත්ථාරමණණෙති වා සරසභාවෙන වා. “වක්ඛු සම්මථස්සො පෙ මනො සම්මථස්සා. වක්ඛු සම්මථස්සා වෙදනා පෙ මනො සම්මථස්සා වෙදනා. වක්ඛු විඤ්ඤාණං පෙ මනො විඤ්ඤාණං” නති ආදිසු හි වත්ථුතා අරූප ධම්මා දසෙසිතා. “රූපසඤ්ඤා පෙ ධම්මසඤ්ඤා රූපසමෙත්තා පෙ ධම්මසමෙත්තා” ති ආදිසු ආරමණණෙන. “වක්ඛු ව පරිච්ච රූපෙ ව උප්පජ්ජති වක්ඛු විඤ්ඤාණං තිණ්ණං සංඛ්‍යාති එස්සො පෙ මනව පරිච්ච ධම්මෙ ව උප්පජ්ජති මනො විඤ්ඤාණං තිණ්ණං සංඛ්‍යාති එස්සො” ති ආදි සු වත්ථාරමණණෙති. “අවිජ්ජාපච්චයා හික්ඛවෙ සංඛාරා සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං” නති ආදිසු සරසභාවෙන අරූපධම්මා දසෙසිතා. ඉද්දති ඉමසම්මං ධාතෙ

රමමණ වා සං සං ඒ පනාරභිත තසමි සමයෙ එසෙසා හොති වෙදනා

ආරමමණෙන දසෙසනොනා රුපාරමණං වාති ආදිමහ. තස් වතුසමුථානං
අතීතානාගතපච්චුප්පනතං රුපමෙව රුපාරමණං; විසමුථානො අතීතානා
ගතපච්චුප්පනෙනා සංඥාව සංඥාරමණං; වතුසමුථානො අතීතානාගත
පච්චුප්පනෙනා ගංගාව ගංගාරමණං; වතුසමුථානො අතීතානාගත
පච්චුප්පනෙනා රසොව රසාරමණං; වතුසමුථානං අතීතානාගතපච්චුප්ප
නතං. ඵොභිබ්බමෙව ඵොභිබ්බාරමණං; එකසමුථානා විසමුථානා ත්විසමුථා
නා වතුසමුථානා නකුතොවිසමුථානා අතීතානාගතපච්චුප්පනතා විතතමෙ
තසිකා තථා තච්ඡතබ්බා ව චුත්තාවසෙසා විතතගොචරසංඛාතා ධම්මාසෙව
ධම්මාරමණං; යෙ පන අනාපාඨගතා රුපාදයොපි ධම්මාරමණමිවෙව
වදන්ති නෙ ඉමිතා සුගොතන පටික්ඛිපිතබ්බා චුත්තං. හෙතං “ඉමෙසං ඛො
ආපුසො පචතනං ඉද්දියතං නානාවිසයානං නානාගොචරතං. න අඤ්ඤ
මඤ්ඤස්ස ගොචරවිසයං පචචනුභොනානානං මහො පටිසරණං. මහො තෙසං
ගොචරවිසයං පචචනුභොති”ති. එතෙසං හි රුපාරමණදීති ගොචරවිස
යො නාමි. තාති මතෙන පචචනුභවිසමානාතිපි රුපාරමණදීති යෙවොති අස
මජ්ඣො සිඛො හොති. දිබ්බවක්ඛුඤ්ණදීතච රුපාදිආරමණතනාපි අසමජ්ඣො
සිඛො යෙව හොති, අනාපාඨගතානෙව හි රුපාරමණදීති දිබ්බවක්ඛුආදීතං
ආරමණති නව තාති ධම්මාරමණති හවන්ති චුත්තතසෙනෙව ආරමණ
විවජ්ඣානං වෙදිතබ්බං. තස් එකෙකං ආරමණං විසු විසු වාරෙසු ආපාඨමා
ගච්ඡති, රුපාරමණං හි වක්ඛුප්පසාදං ඝට්ටොති, තංඛණ්ඤෙඤ්ච මනොවා
රෙ ආපාඨමාගච්ඡති හව්ඛිතවලුතස්ස පච්චයො හොතිති අජ්ඣො. සංගහක
රසඵොභිබ්බාරමණෙසුපි එසෙව නයො. යථා හි සකුණේ ආකාසෙනා
ගන්තා රුක්ඛගෙහ නිලීයමානොව රුක්ඛසාඛව ඝට්ටෙති ඡායා වස්ස පඨවියං.
පටිගඤ්ඤති සාඛාඝට්ටනජායාඵරණති අපුබ්බං. අචරිමං එකක්ඛණ්ණෙව
හවන්ති, එවං පච්චුප්පනතරුපාදීනං වක්ඛුප්පසාදදිඝට්ටනච හව්ඛිතවලුත
සමජ්ඣාය මනොවාරෙ ආපාඨගමනච අපුබ්බං අචරිමං. එකක්ඛණ්ණෙව
හොති. නනො හව්ඛිතං විච්ඡිද්ධො වක්ඛුචාරාදිසු උප්පනතානං. ආචර්ශ්නාදී
නං. චොත්තපනපරිසොසානානං අනන්තර් තෙසං ආරමණතං. අඤ්ඤතර
සමි ඉදං මහාවිතතං උප්පජ්ජති. සුඛමනොවාරෙ පන පසාදඝට්ටනකිචං.
තස්සි. පකතියා දිඨ්ථුතභාසිතසාසිතපුඨවසෙනෙව එතාති ආරමණති ආපාඨ
මාගච්ඡන්ති.

කථං, ඉධෙකවෙට්ඨා කතසුධාකමං. හරිතාලමනොසිලාදිවණ්ණවිපිත්තං.
පග්ගතිතනාතප්පකාරධිප්පතාකං මාලාදුමචිතඛං දීපමාලාපරික්ඛිත්තං. අති
මනොරමාග සිරියා විරොචමානං අලංකතපටියතතං මහාවෙනියං පදකක්ඛණ්.
කඤ්ඤා සොලසසු පාදපීඩිකාසු පචපතිඪිතෙන වඤ්චො අරලිං පග්ගස්ස
උලොකෙනොනා බුබාරමණං. පිතිං ගගෙහි තිඨති. තස්ස එවං චෙනියං
පසිඤ්චා බුබාරමණං. පිතිං නිබ්බිතෙනොනා අපරභාගෙ යස්ස කන්ථි ගතස්ස
රත්තිඨානදිවඨානෙසු නිසිතනස්ස ආචර්ශ්මානස්ස අලංකතපටියතතං. මහා
වෙනියං වක්ඛුචාරෙ ආපාඨමාගතසදිසමෙව හොති පදකක්ඛණ්. කඤ්ඤා චෙ
තියං වඤ්චකාලො විය හොති. එවං තාව දිඨ්ථිවසෙන රුපාරමණං ආපාඨ
මාගච්ඡති.

සබ්බ දානං ධම්ම දානං ජිනාති

නිබ්බාන පච්චයෝ හෝතු